

Velikonočno voščilo

Slovenskemu narodu ni Velika noč, praznik duhovnega prerodenja in praznik prebujanja se življenja v naravi, še nikoli bila, tako stvaren in prav zaradi tega tako razveseljen simbol vstajenja, kakor mu je to letos. Še nikdar v svoji zgodovini se nismo tako do dna svojega bitja in tako vsi zavdali, kaj pomeni prebujenje, kaj pomeni vstajenje, kaj pomeni novo življenje.

Letos ne bomo Velike noči praznovali s plapolajočimi banderami in vriskajočimi zvonovi, ne v kratki, enodnevni obilici vsega, kar sta nam dala domača zemlja in trud lastnih rok. Nešteti izmed nas nimajo od doma in od svojega dela drugega kakor kup razvalin, od svojih dragih, s katerimi bi hoteli praznovati Veliko noč, samo spomin, za sabo žalost in genkoba, pred sabo — kaj?

No, in prav tem, kar imamo vsi Slovenci pred seboj, v tem je naša Velika noč. Izpod razvalin, iz ognja, ki polagoma, polagoma ugaša nad domovino, izpod obupa, v katerega je kazalo, da se bomo nepreklicno pogreznil, vstaja nekaj ogromnega, nekaj, kar je močnejše od sleherne pomladi in simbole: naša volja do življenja in z njo poročstvo, da nam je prihranjena in že določena nova, svetla, zmagovita bodočnost.

Kri nedolžnih, sliska preganjanj in goreči domovi — to je znamenje najtemnejše dobe v zgodovini našega naroda. Ni še dolgo, kar so se podirali vsi stebri vere in lasten rod, temelji zvestobe do stoletnih izročil, ko so usihali studenci pameti, poštenja in narodnega ponosa.

V tistih dneh se je večina »javnosti« zavela v molk, kakor da je gluha za vse stvarno bolečino ljudstva in za stisko domovine. Kričava, zlagana komunistična agitacija je prevzela glas pameti in poštenja, surova rdeča sila se je vrgla brezobzirno na delo, da bi izruvala iz slovenskih src vse, kar je ohranjalo naš narod stoletja in ga krepilo v najusodnejših urah njegovega življenja. Druhal, naročena, vodena in podpirana iz Sovjetije se je vrgla na korenine slovenskega življenja in dvignila ples revolucije med razvalinami in desetstisočnimi grobovi, v katere so izginili nešteti pošteti Slovenci in Slovenke.

V zmagoslavju vrisu klicarjev revolucije ni bilo slišati tožbe mučenega ljudstva. Zdelo se je, da so zdrave odporne sile slovenskega naroda zamrle in da se je kužna bolezen prijelila že korenin. Ljudje kratke pameti in boječih src so obrnili plač po vetru, zatajili načeta od včeraš ter obrnili hrbet vzorom, katerim so včeraš prisegali zvestobo do groba.

Marsikdo, ki mu je še zares bilo do slovenstva in njegove bodočnosti, je ob doživljanju vse te miselne in nazorne zmede, vsega tega gorja in krvi, obupaval. Redki so bili tisti, ki so bili zagrizeno prepričani, da narod, ki je bistveno povezan s tako duhovno in kulturno silo, kakor je Evropa, ne more in ne sme izginiti v plamenih rdeče, azijske, iz tujine naročene in začete revolucije.

Ti ljudje so vedeli, da je stiska največja učiteljica narodov in trpljenje najmočnejša očičevalnica tudi za slovensko ljudstvo. Vedeli so, da so v bistvu tega ljudstva neuničljivo zakoreninjene zdrave sile ter vrednote, ki jih bo prav trpljenje, spet spravilo do veljave, zraven pa dodalo še druge vrline, ki jih doslej nismo poznali: junatstvo, poštrevnost, borbenost, skratka skupke vsega tistega, kar iz neoblikovane ljudske skupnosti rodi najvišjo obliko sožitja med ljudmi istega jezika in iste krvi: narod.

Stiska, uničevanje, pokolji in nasilje: iz vsega tega se je rodilo najprej spoznanje o tem, kaj je v resnici zločinska komunistična družba, ki si je nedela varljivo ime Osvobodilne fronte. Do tega spoznanja je najprej prišel dolenski in notranjski kmet, tisti del našega ljudstva, ki je od Osvobodilne fronte in zaradi nje največ trpel. Spoznal je, da mu navzlic drugemu govorjenju zdaj prvič v zgodovini grozi narodna in s tem tudi socialna ter človeška poguba, in sicer od ljudi, ki so lagali, da hočejo slovenski narod odrešiti.

Spoznanje, ki ga rodi stiska in trpljenje, je najmočnejše, neizbrisno spoznanje, ob njem se človek odloči za bili ali ne bili.

In tako je storil — kot prvi izmed vseh Slovencev — tudi dolenski in notranjski kmet. Odločil se je že pred dvema letoma za bili, ker je vedel, da je tudi negotov boj boljši kakor gotova poguba po revoluciji. Spoznanje je v njem splošno voljo do boja, voljo do boja in boj pa sta najprejstresljivejši izraz volje do življenja.

Dolenski in notranjski kmet je hotel živeti, zato je pograbil za orožje ter se sam od sebe, na mrtvi straži pridružil boju vsega zdravega človeštva proti boljševizmu. Ta boj zanj ni bil nikakršen politični račun ali kupčija, kakor je to bila rdeča Osvobodilna fronta, temveč je bil boj za življenje, za slovensko življenje in za njegove temelje, v katerih je preprosti človek bolj slutil kakor videl edino poročstvo za svoj obstanek.

September leta 1943 je kot najhujši poslednji izraz vseh domačih in tujih izdaj, s katerimi se je neznan slovenski kmečki junak moral boriti, bil zanj, za njegovo spoznanje in vero najhujša preskušnja. Tedaj se je zdelo, da se je naš mali, pa tako ljubljeni slovenski svet podrl. Zdelo se je, da je komunizem zmagal in da je zaradi tega uničenje slovenskega naroda dopolnjeno delstvo.

Toda niti ta preskušnja, niti gorja, ki ga je prinesla v nesluteni meri, niti popolno uničenje velikega dela male domovine ni v dolenskem in notranjskem kmetu strila volje do življenja ter pripravljenosti za boj do končne zmagave. Ta mali, recimo neznan del Evrope, ki je vse do tedaj mislil, da je v svojem boju na življenje in smrt osamljen, je nepričakovano dobil za svojo voljo in za svoje junatvo priznanje in pomoč pri tisti sili, od katere bi bil morda kaj takega poprej najmanj pričakoval. Velika Nemčija, voditeljica svetovnega boja proti boljševizmu, je v tem

Naše zmage nad rdečimi tolpami in nauk iz njih

Slovensko domobranstvo je budni varuh naše domovine. Njegove posadke so stalno v akcijah in preganjanju komunistične tolpe povsod, kjer se pokažejo. Prekaljeni slovenski borci so v svojem boju neodoljivo in neugnani. V boj jih žene zavest, da se bore za ohranitev svojega naroda in za pravico, ki terja obračun s komunisti, ker so dve leti načrtno uničevali slovensko življenje in v skromno narodno premoženje. Uničevanje komunizma je za slovenskega domobranci sveta stvar. Ve, za kaj se bori: za boljšo bodočnost svojega ljudstva. Vedeli, da mu je usodni zgodovinski trenutek naložil dolžnost postavljati nov svet in novo družbo, medtem ko rdečega tolovaža podžiga le še zločinski gon po krvi in uničevanju. Slovenski domobranci se bori za korist svojemu narodu, ki je izšel, tolovaž pa za koristi tuje, našemu narodu sovražne sile, ki hoče pahniti ves svet v suženjsko temo, četudi pri tem žrtvuje smrti vse male narode.

Naše domobranstvo je zadnje mesece doseglo tepe zmage, ki potrjujejo velike vojaške vrline te samoohranilne organizacije. Zmaga so bile dosežene ob neznansko majhnih domobranciških izgubah, ki so prenekatikrat s komunističnimi v razmerju ena proti sto.

Našem boju videla spricavalo, ki daje tudi Slovencem pravico do življenja, do razvoja in do pravične bodočnosti v Evropi. Ustvarila je najprej temu delu slovenske domovine, ki je svojo voljo do življenja dokazal najbolj prepričljivo, namreč s krvjo, pogoj za tisto, za čemer vsi Slovenci stremimo.

Zaradi pravega spoznanja, do katerega je prišel med vsemi Slovenci najprej dolenski in notranjski kmet, za njim pa ljubljanski, živi danes ljubljanska pokrajina v življenjskih, varnostnih, narodnih in političnih razmerah daleč pred drugimi pokrajinami, ki stoji zdaj pred izbiro: ali bodo tudi one prišle do pravega spoznanja po stiski, krvi in trpljenju, ki ga pripravljajo Osvobodilna fronta tudi njim, ali pa se bodo ob našem bridkem vzgledu zavedele in jim bo vse, kar smo si mi morali priborili s krvjo in žrtvijo, navrženo. Zaradi vsega, kar smo morali od komunizma prestati mi, želimo, da bi bilo drugim našim rojakom to prihranjeno. Naše gorje naj jim bo poročstvo, da čaka tudi nje vse tisto, kar smo trpeli mi, če ne bodo o pravem času spregledali in pokazali svojo voljo do življenja in do oblikovanja lastne usode že zdaj, ko se jim vse naše trpljenje k sreči zdi le propaganda.

Nam, ki smo trpeli in smo s svojim trpljenjem in s svojim bojem ter svojo pripravljenostjo ustvarili sebi — pa tudi njim, če hočejo biti pametni — pogoj za novo bodočnost v svetu brez komunizma in njegovih krink, naj verjamejo, da je pot samo ena: tista, na katero smo krenili mi. Kdor ne hoče nanjo z nami in zdaj, ko ima še hišo in glavo celo,

Vsem našim bralcem bomo ustregli, če jim podamo pregled trimesečnih bojev, ki so se odigravali na ozemlju ljubljanske pokrajine in ki pričajo, kako se komunistične tolpe razkrajajo pod udarci zavednega slovenskega ljudstva.

1. januarja je na Polci padlo 12 tolovažev. 3. januarja v Zvirčah pri Ambrusu 230, ki so bili večinoma iz sloške brigade. Tedaj je padlo dosti gorenskih pristalnih mobilizirancev, ki jih komunisti alabo obožene gonijo povsod naprej. 4. januarja je pri Sv. Treh kraljih obležalo 14 tolovažev. 5. januarja pri Zireh in Rovičah 24. 9. januarja je bilo pri Horjulu in St. Joštu ubitih 6. 14. januarja pa nad 100, ko so v brezglavem napadu poskušali zavzeti Hotederskelec. 26. januarja so v bojih pri Hribljanih pri Sv. Vidu pobili 8 tolovažev. 27. januarja pa pri Hotederskelec spet 120.

8. februarja je bilo pri Iški ubitih 6 banditov. 26. februarja pri Tolminu in Cerklju v spopadu s nemško vojsko nad 200.

2. marca so domobranci v spopadih pri Škofljici ubili 8 tolovažev. 6. marca na cesti Kočevje-Dolenja vas 20. 15. in 16. marca je pri Preserju in Podpeču padlo 115 banditov. 10. marca pri napadu na Trško goro

88. 17. marca na Rakitni 17. 18. marca na področju okrog Krma 30. V akcijah 17. marca je bilo pri Hotederskelec, Podpeču in Preserju ubitih 47 tolovažev. 29. ujetih in 94 teže ranjenih (pri Hotederskelec so tolovaži takrat pokopali 21 mrtvev. v Godovlju pa isti dan 11).

19. marca je na Črnem vrhu padlo nad 200 banditov. naslednji dan pa 220, ki so jih pokopali nemški vojaki. 19. marca je v Kalcah pri Logatcu padlo 12 tolovažev. V teh poslednje navedenih spopadih je bilo 19. in 20. marca ujetih tudi 22 tolovažev. 136 pa ranjenih. 16. marca je na Javorovci pri Pleterjih padlo 154 banditov iz »Čankarjeve brigade«.

19. marca je bila pri Dobravi pri Novem mestu ubitena 2. četa 2. bataljona s 40 ljudmi, v ambulanti pa je zgorelo 40 ljudi, ker se niso hoteli vdati. Pri drugem napadu na Trško goro. 21. marca, so imeli tolovaži 150 ljudi mrtvih.

23. marca je pri napadih na Godovlje in Viherske padlo 52 tolovažev, pri Škofljici 26. marca pa 6.

Pri napadu na Piljavo gorico dne 20. marca je bilo ubitih 6 komunistov, pri napadu na Lavrice 31. marca 3 mrtvi in 18

bo moral tako storiti tedaj, ko bo sklepal roke nad razvalinami in nad grobovi, ki mu jih bo izkopala Osvobodilna fronta. Če bo naša spoznanja in naše stališče postalo spoznanje in stališče vseh slovenskih rojakov, ne da bi morali tudi oni skozi ogenj in kri državljanske vojne, kakor smo morali mi, bo ogromno gorja in izgub prihranjeno njim, hkratu pa bo to prineslo bližnjo in daljno koristi vsemu slovenskemu narodu.

Naj ne verjamejo več prišepetavanju in propagandi, da smo mi izdajalci. Ali je izdajalec tisti, ki hoče rešiti svoj narod in je za to cilj žrtvoval že toliko tisoč življenj? Ali more biti izdajalec tisti, ki pravi, da je treba svoj narod ohraniti pri življenju, ne pa ga žrtvovati za tuje cilje? Ali more biti izdajalec vse dolensko in notranjsko ljudstvo, ki danes kakor en mož stoji na novi poti, dasi ga to vsak dan sproti velja novih žrtv? Za izdajalce nihče ne žrtvuje ničesar svojega, ne življenja ne imetja. Osvobodilna fronta je žrtvovala in žrtvuje samo druga življenja in drugo imetje, ne življenja in imetja svojih ljudi. Zato je edina skupina, ki med Slovenci zasluži ime izdajalcev, samo Osvobodilna fronta.

Ali so morda izdajalci slovenski domobranci, kakor govorijo rojakom izven ljubljanske pokrajine rdeči zvodniki? Ali morejo biti izdajalci, mladi ljudje, ki so vstali v tisočih in tisočih, da gredo braniti dom, ki ga hočejo drugi žrtvovati za tuje koristi? Mi vemo, da niso. Mi vemo, da so prav ti tisoči slovenske mladine eden najmočnejših razlogov, da ljudstvo v naši pokrajini Veliko noč

leta 1944 doživlja res kot vstajenje. Mi vemo, da je prav slovensko domobranstvo ne le poročstvo naše varnosti pred rdečimi uničevalci, temveč tudi temelj naše splošne bodočnosti.

Zaradi te — svoje in vseh Slovencev — bodočnosti smo mi prišli za orožje. Zaradi te bodočnosti, ki čutimo, da se odpira pred nami, doživljamo danes navzlic razvalinam in grobovom vstajenje veselje in boj upa polni, kakor pa bi ga morda ob vihrajočih banderih in ob pogrnjenih in obloženih mizah. Sklenili smo živeti, ker smo to dolžni zaradi tistih, ki bodo prišli za nami. Sklenili smo, ko nam je Nemčija ponudila veliko priliko, da vzamemo ob dvajseti uri svojo usodo sami v roke, da se otresemo pomislekov in bojazni, ker vemo, da je samo v tem rešitev, samo v tem teka bodočnost, kakor bi jo vsi radi in kakršno smo navsezadnje s svojim trpljenjem in bojem zaslužili.

Velikonočno voščilo, ki ga mi, dozdej v teh časih prvi in edini borilci za obstanek in pravo bodočnost vsega slovenskega naroda, pošiljamo vsem svojim rojakom, ki jih čas danes kliče prav tako usodno, kakor je nekdanj klical nas; to velikonočno voščilo je v tem, naj bi jim Bog naklonil naše spoznanje in našo odločitev brez takih žrtv, kakor smo jih v boju proti OF prestali in jih še prestajamo mi.

Če se bo to naše voščilo izpolnilo — in rojaki drugod imajo za to vsaj take možnosti, kakor smo jih imeli mi — potem bo Velika noč tega Gospodovega leta res oznanilo vstajenje vseh, oznanilo naše lepše bodočnosti.

IZ VSEBINE:

- Stran 1:
Velikonočno voščilo.
Naše zmage nad rdečimi tolpami in nauk iz njih.
- Stran 2:
»Ples okoli mrtvih domobrancev...«
- Stran 4:
»Slovenstvo«, »jugoslovenstvo« in »slovensko« Osvobodilna fronta.
- Stran 5:
Četrta rdeča republika v Loški dolini in njeni krvavi sledovi.
- Stran 6:
Hugo Wast: Breskov cvet — naš novi roman.
- Stran 7:
Kako je odpravila in se dvignila Srbija.
- Stran 9:
Ali naj res vse to odpuštimo in pozabimo?
- Stran 10:
Pomlad v Postojni. Na pragu »dečela rajskomile«.

ranjenih. Na Taborn pri Grosupljem 23. marca je obležalo 7 ubitih.

V Velikih Laščah sta bila 21. marca ubita 2 razbojnika, v Makošah pri Kočevju 25. marca 29 mrtvih komunistov, hudo ranjenih 24, živih in zdravih zajetih pa 37. V Dolnjih Lužinah pri Kočevju je bilo 4. marca ubitih 5 komunistov. Pri napadih na Ribnice in v bojih okoli nje v dneh od 21. do 29. marca je bilo ubitih 130 tolovažev.

Pri Toplicah in Mraševem je bilo 27. marca ubitih 15 komunistov, med njimi poveljnik I. bataljona »Gubčeve brigade«.

4. aprila je bilo pri napadu na Piljavo gorico in črno vas ubitih 70 komunistov, zajetih pa 16.

Vse te številke se nanašajo na ugotovljeno mrtve razbojnike, t. j. take, katerih trupel tolovaži niso mogli odpeljati s seboj in jih pokopati. Toda to je le del mrtvih, ker komunistične čete pri vsakem boju odvijajo s seboj in zagrebejo v gozdu vse mrtlice, kar jih morejo. Število ranjenecv, ki jih tolovaži odvijajo s seboj, ni brez dvoma nič manjše kakor število ugotovljenih mrtlicv ali ugotovljenih grobov. Vedeti je treba, da tolovaži lažje ranjence spravljajo v različne bolniške ostanke, težje ranjence pa pobijejo.

Ta delni prikaz ugotovljenih žrtv dokazuje strašno in zločinsko početje komunistov, ki gonijo v mesnico svoje ljudi, ki niso partizni. Zaradi alinskih izgub nastale vrzeli masloja s pristalimi mobiliziranci in so v zadnjih tednih začeli pobirati v vrste svojih tolp celo otroke od 12.—14. leta in stariše do 65 let. Kakšna usoda čaka te prisiljene ljudi, ni treba posebej omenjati. To lovaži se mobilizirajo poslužujejo največ v kraji, kjer ljudstvo še ni spregledalo pravega značaja komunistične Osvobodilne fronte in se še ni zavedelo poglobitosti njene dela. Podatki o strahotnih izgubah, ki jih je komunistična »narodno osvobodilna vojska« doživela v prvih treh mesecih letošnjega leta, najbolj zgovorno pričajo, kakšna usoda je določena komunističnemu tolovajstvu pri nas.

Vsi pošteti Slovenci v ljubljanski pokrajini so prišli za orožje v neomajnem in neprekinjenem sklope, da bodo komunistične tolpe uničili ter si tako spet zagotovili mirno življenje in možnosti za obnovo domovine, ki jim jo je razdejala rdeča revolucija pod krinko Osvobodilne fronte.

Ti podatki naj bodo krvav opomin, kaj čaka vse tiste, ki se dajo protovoljno ali neprorodovno mobilizirati za propadajočo komunistične tolpe. Iz vseh bojev v prvih treh mesecih letošnjega leta je razvidno, da gonijo rdeči politkomisarji povsod v nasok na utrjene domobrancijske postojanke, v jalove boje in nevarne zasede samo pristalne mobilizirance, v ogromni večini z Gorenskega in s Primorskega. Ta delajo nalaz in preračunano, ker hočejo za krvjo takih, v bistvu komunizmu nasprotnih ljudi, vzbu. jati doma in v tujini videx, da se vojskuje, hkrati pa hočejo stare preskušene komunistične zločince partije hraniti za boljše čase. Pristalna mobilizacija uspeva komunistom le tam, kjer se ljudstvo ne more ali ne zna odločiti za tisto pot, ki je danes edino možna, če se Slovenci hočemo ohraniti, namreč za pot nespornega, oborožene boja proti komunizmu. Na Dolenskem in Notranjskem ta mobilizacija ni več možna, ker so možki že km k domobranci in se pripravljajo na končni obračun z Osvobodilno fronto, ali pa so pobegnili v gozd, od koder se jih dan za dnem ogromno priklaja v raznih domobrancijskih postojankah.

Osvobodilna fronta z neamiselnimi napadi, v katere pošilja skoraj izključno pristalne mobilizirance, uresničuje v drugi abliki komunistični načrt za pokolj vsega, kar med Slovenci ni komunistično. Njej nista to, da se ohrani slovenski narod, temveč da se ohrani komunistična partija. Ta pa bi se mogla ohraniti samo, če spravi s poti vse sedanje in morebitne bodoče nasprotnike komunizma.

Nauk gornjih podatkov naj bo kille vsem tistim slovenskim rojakom, zlasti Primorcem in Gorenjcem, in vrgel, kakšna usoda jim pripravljajo Osvobodilna fronta. Iz tega opomina naj si vzamejo nauk, kakor smo si ga vseh mi v ljubljanski pokrajini, in se odločijo!

A L E L U J A

Vstal Gospod od mrtvih
v noči je globoki,
zdaj skozi našo vas, glej,
gre z bendercem v roki,
maha z njim pozdravljajoč,
poje za Veliko noč:
Aleluja!

Prvi svit budi že
petelinje glase —
Jezus, iz groba vstali,
najprej k njim poda se,
s praporcem jim znak dajoč
k petju za Veliko noč:
Aleluja!

Rdeča pa zastava,
od krvi Gospodnje
je še vsa krvava,
tepli so ga na vso moč
rebrji za Veliko noč —
Aleluja!

Stopi Jezus k hiši,
kliče gospodarja:
»Hej, moj dragi sosed!
v dver z bendercem vdarja
v hišo vse prebujajoč:
»Pojte za Veliko noč:
Aleluja!«

Srečen, kdor iz pernec
danes prvi vstane:
oves, gost kot tepih,
mu pretke poljane.
V blagoslov ta upajoč
poje za Veliko noč:
Aleluja!

Konj ne zlomi noge,
krave ne napade,
če velikonočne
se drži navade
in zapoječ ko nekoč
rano za Veliko noč:
Aleluja!

V okno še potka
mladem dekletu:
»Vstani, pričakuj
najdražji te na svetlo!
Dekle, zdaj premišljuješ,
poje za Veliko noč:
Aleluja!

»Ti pa, stara žena,
spi, o spi pokojno!
Vrne se tvoj sin ti,
ki je šel na vojno,
in tedaj bo vriskajoč
ti zapel v Veliko noč:
Aleluja!

Nisi spala v pustu,
v velikem ne postil,
v veliko nedeljo
vsaj naspil se dosti,
jaz zapojem ti gredeč
skozi vas v Veliko noč:
Aleluja!

Ne poslušaj mati,
spravljaj se na nogi —
morda to nedeljo
pride sin ubogi?
S praporcem pritrjuješ
poje Bog v Veliko noč:
Aleluja!

Gre, budi živino:
»Vstani, hej, govedo!
Vsak trenutek pojdeš
v pašo s celo čredo,
trava, vsepovsod ključ,
vabi te v Veliko noč:
Aleluja!

Vstal Gospod od mrtvih
v noči je globoki,
zdaj po naši vasi,
glej, z njim pozdravljajoč
poje za Veliko noč:
Aleluja!

(Iz knjige: Jan Kasprówicz: »Himne
in podobne na steklu«, ki sta jo izdala
za veliko noč prevajalec Tine Debeljak in
ilustrator akad. slikarica Bana Remec.)

»Ples okoli mrtvih domobrancev...«

Ribnica, 4. aprila.

Nekako pred petnajstimi dnevi je bilo
koniec »svobode«, ki so jo bili razbojniki
prinesli v Ribnico in njeno okolico. In
spet se je čudovito »natančno« urošila
ena izmed prerokb oznanjevalcev rdeče
»svobode«, s katero so hoteli za večno
»osrečiti« našo deželo in mesto.

Tolovaji so pravočasno zvedeli za pri-
hod domobrancev in se jim je aprilo tega
začelo še bolj muditi z »osvobodjenjem«.
Brž so izkoristili še zadnje priliko ter pri-
silno mobilizirali še tiste, ki se jim ni
bilo posrečilo zadosti varno skriti pred
njimi, ter deloma tudi pešico še preostali-
h, njim vsaj naskrivaj naklonjenih ljudi,
ki so še ostali tam.

Kakšno »svobodo« so komunisti tedaj
prinesli poštenim podeželskim ljudem, zgo-
rnomo dokazujejo izpovedi tamkajšnjih
kmetov, ki so se le še izvili iz njih-
ovih krepelj. Ti kmetje so povedali
med drugim, da so jim tolovaške tolpe
pobralo mnogo živine are odpeljale za kakih
25 voz živin in drugih življenjskih potreb-
ščin. Tej »velenarodni« reviziji se nihče ni
mogel, pa tudi ni upal upreti, zakaj pred
»osvobodjenjem« so dobili ukaz, iz katerega
je bilo točno razvidno, kaj vse mora vsak
posameznik pripraviti in oddati svojim
»rešiteljem«.

V zvezi s tem je treba povedati, da
imajo te revizije vsaj delno tudi svojo
dobro stran. V Ribnici je bilo svoj čas
namreč prav precej ljudi, ki so z velikim
upanjem gledali in tudi podpirali tako
imenovani »osvobodilni« boj na Sloven-
skem. Danes pa, ko so sami okusili vse
blagodati komunistične revolucije pri nas,
so spoznali, da niti njim kot »zaveznikom«
komunisti nikakor ne nameravajo prizna-
šati, in so zato hvala Bogu začeli le
apregledovati. Začeli so tolovaškim tol-
pam obračati hrbet, sveda ne v tem smi-
slu, da bi pred njimi bežali, kakor to de-
lajo tolovaške »divizije« pred domobran-
ci, ampak da grede tudi sami v odločen
boj proti njim.

Ko so domobranci prispeli v Ribnico,
je bila prva misel sila sposobnega njih-
ovega poveljnika, kako primerno urediti novo
postojanko. Uredili so si okope, za katerimi
so se sklenili boriti, če treba tudi do zad-
nje kaplje krvi. Kako so ti okopi trdni in
smotno urejeni, dokazuje izpoved ne-
kega ujetnika, ki je padel domobrancem
v roki in ki je dejal, da je nek tolovaški
»brigadir« izjavil, da bi bilo brez haaka,
to postojanko napadati, in da bi bile vse
žrtve, ki bi jih pri tem tolovaška »vojaška«
imela, zastonj.

A navzle tem so se tudi po prihodu
domobrancev v Ribnico skoraj vsako noč
vrstili napadi, pa čeprav so bili še tako
nesmiselni. Vse uspehe tolovaških tolpe je
bil v tem, da so z granatami poškodovali
hiše, ki so bile že prej dobro izropane,
ter tudi cerkev trikrat zadeli. Med domo-
branci ti napadi niso zahtevali prav no-
bene žrtve, pa tudi drugace niso utrpli
nobene škode. Civilno prebivalstvo pa je
»blizajočo se svobodo« okušalo na ta način,
da se je noč za nočjo moralo skrivati po
vlažnih kleteh.

Nekoč, v dobi rdeče republike, so Rib-
ničani morda mislili drugače kakor danes.
A nadvse zanimiv je razgovor, ki sta ga
v dobi tolovaškega obstreljevanja imela
med seboj dva Ribničana. Takole nekako
je eden izmed njih dejal: »Tolovaji so nam
najprej naložili neznosne davke, potem so
nam vse pokradli, zdaj nam pa hočejo še
bitje razbiti. To naj se imenuje »svobo-
da!«

Domobranci pa niso neopredeljeni
na delu. Vsak dan odhaja v razne smeri
na svoje očistevalne pohode. Zato se dosti-
krat zgodi, da nalete na manjše skupine
tolovajev, ki pa se nikoli ne upajo
v odprt boj, pač pa pobegnejo, brž ko za-
slutijo domobrance, kolikor jih nesejo

pote. Nekdo se je izrazil, da tolovaji beže
tako naglo, »da jih po enegu niti lovski
pes ne bi dohitel«.

Na enem svojih pohodov so domobranci
odkrili telefonsko zvezo med Sv. Gregorjem
in nekimi kraji pri Novem mestu. To na-
pajavo so uničili ter tako tudi v tem
oziru odrezali komunistične tolpe od osta-
lega sveta. V Zapužah pa so domobranci
našli skritega mnogo nadomestnega tele-
fonskega materiala ter ga zaplenili.

Komunističnim tolparam, ki so zadnje
čase na nešteti krajih bridko okušali, da
ni dobro imeti opravka z domobranci, ka-
kor rečeno, nič kaj preveč ne diši, da bi
se z njimi spuščali v odprt boj. Edina
njihova »junška« dejanja so zasede, ki
jih pripravljajo domobranci skupinam.
Pa tudi v teh svojih zahrbitnih zasedah se
običajno zelo slabo izkažejo. Žrtve, ki jih
zahteva njihov ogenj iz skritih zased, so
hvala Bogu kaj redke.

29. marca letos je šla zjutraj domo-
branska patrola v smeri proti Dolenji do-
mbranci. Naletela je na zasedo, pri čemer je bil
ubit Janja Florjan, rojen na Vrzdencu in
doma z Vrhnike. Vojak, ki je bil v isti
patroli, je pripovedoval, kako junško je
padel njihov tovariš Florjan. Ko se je iz
zasede vau nanje ogenj, je še zadnji hip
skušal s svojim lastnim telesom obvarovati
drugo pred sovražnikovimi krogami. Bil
je eden najboljših in najpogumnejših bo-
rov ter vsem dober tovariš. Naslednji dan
so ga pokopali na pokopališču v Hrvači
pri Ribnici ter mu izkazali vse vojaške
časti. Ob grobu se je poslovil od njega
sam poveljnik čete, v kateri je Janja
služil.

In zdaj pride tista znamenita tolovaš-
ka prerokba: Za 25. marec so komunisti

TEDEN V SVETU

Vzhodno bojišče, predvsem njegov jugo-
vzhodni del, je prizorišče silovite večte-
denske obrambne bitke. Srditi bo-
ji so med Bugom in Prutom, pri Pro-
kurovu, Stanoslavovu, Tarnopolu in se-
vernoje od Kijeva. Nemška vojska se
je ob silni nasprotnikovi premoči bo-
rila izredno trdno in odločno in je one-
mogla vsak presenetljiv prodor. Uni-
čila je veliko sovjetske sile. Na sre-
dnem vzhodnem bojišču ni bilo posebnih
dogodkov, kakor tudi ne na severnem.

Silovitost zavezniških strahovalnih napadov
na nemška mesta ni poenotila. Pretekli
teden je nemška obramba dosegla uspeh,
ki je rekord. Pri nočnem napadu brit-
anskih letal na Frankfurt je bilo sestrel-
jenih nič manj kakor 133 napadajočih
letal. Pri vseh nočnih ali dnevnih na-
padih so stavele uničenih napadalec
stalo več. To dokazuje silo nemške
protiletalske obrambe in sposobnost vod-
stva, ki najde proti vsaki novi taktiki
poten napadalec tudi učinkovite proti-
poteze.

Italijansko bojišče je ostalo skozi teden ne-
spremenjeno in so siloviti naskoki ame-
rikanske 5. armade na Cassinski grič
splahneli. Povzati so se Amerikanci ne-
kaj dni za uporabo vsakovrstnega težke-
ga in lahkega orožja zaletavali v Cassi-
no, ga večkrat del zavzeli, pa so ga po-
zneje od nemških protisunkov spet mo-
rali zapustiti. Končno je bil general
Clark prisiljen izvesti pregrupacijo svo-
jih čet in bo najbrž poskušal z drugačno
taktiko. Pri izkrcavanju ob Anzio so
se spopadli manjši oddelki, vendar An-
glosi niso nikjer napredovali.

Bilanca uspehov nemškega orožja v borbi
proti zavezniški plovbi je bila v marec
takole: vojna mornarica in letalstvo sta
potopila 29 trgovskih ladij a skupno no-
silnostjo 156.000 ton. 31 nadaljnjih ladij
a 176.000 tonami nosilnosti je bilo mo-
no poškodovanih. Mnogo teh ladij je po
vseh verjetnostih končalo na dnu morja.
Zavezniška vojna mornarica pa je utri-
pela sledeče izgube: potopljenih je bilo
22 zaščitnih ladij odnošne rušilcev, dve
podmornici, 13 hitrih čolnov, štirje ru-
šilec in 15 hitrih bojnih čolnov je bilo
težko poškodovanih.

Z novo madžarsko vlado je zapihal tudi
nov veter. Vlada je začela razpuščati
politične organizacije, ki so podtalno
slabše trdnost madžarskega odpora in
vzdrževale tajne zveze s tujino. Tako je
bila razpuščena socialnodemokratska
stranka, za njo pa stranka malih po-
sestnikov.

Vai moskovski udarcel niso omajali proti-
komunistične usmerjenosti poljskega na-
roda. Sedaj je Moskva poskušala z no-
vim slepim in je dala v Londonu usta-
noviti posebno poljsko združenje »Pol-
ska enotnost, katero poudarja, da je za
Poljake edina rešitev, ako svoja streml-
jenja spravijo v sklad s politiko So-
vjetske Rusije. To društvo je zaželo
tudi javno napadati sedanjo poljsko bo-
gusko vlado. Nikolajevska vlada tem
moskovskim opričnikom ni ostala nič sa-
ra dolžna in jih je naglana »komu-
nistično manjšino, ki po nalogu Mo-
skve dela zgrgo.

Dvojbo med vlado Petra in razbojnikom
Titom, ki se odigrava v Londonu, še ni
dobiljevan, vendar se zdi, da britanska
vlada ne bo hitela z reševanjem tega
vprašanja, dokler se ne razjasni njen
spor s Sovjetsko Rusijo zaradi sovjet-
skega priznanja italijanske vlade. Zadi-
na poročila javljajo, da je dr. Puriš
dal ostro izjavo, v kateri je obdolžil
Tito zločinstva nad jugoslovanskimi na-
rudi in hlapčevanja tujim silam, ki jim
je mar vse prej kakor pa blagostanje
balkanskih narodov. Istočasno so se
Petrovi ministri vrzli v agitacijo proti
tolovaju Titu in njegovim pomagačem
v Britaniji, katerih najglasnejši je
znani dr. Rado Bičanič, ki je nekak šu-
var Titovih gospodarskih okoliščin.

General Simovič in njegove prevratniške
pomagače je ostro obsodil srbski mini-
strski predsednik Nedić v govoru, ki ga
je imel na predvečer 27. marca. Simo-
vič je označil za grobarja srbskega na-
roda, ker je narod vržel v pustolovščino
samo zato, da bi naredil usluge Anglo-

napovedali padec Ribnice in za to priliko
tudi miting, in sicer v bivšem Sokolskem
domu. Da bi bila proslava tega zavzetja
Ribnice še »veličastnejša«, so na njen spo-
red dali tudi »ples okoli mrtvih domo-
brancev«.

Omenjeni dan so tolovaji res napadli
Ribnico. Bilo jih je baje cela »divizija«.
A po tem napadu ni bilo one napovedane
proslave in tistega »plesa okoli mrtvih
domobrancev«, ampak nekaj povsem dru-
gega: pogreb na tistem pokopanih številnih
mrtvih komunistov, ki so bili obležali pred
žičnimi ovrkami...

Kakšen je bojni duh v tolovaški »voj-
ski«, pa nadvse zgovorno dokazuje nasled-
nje dejstvo, ki so mu bili priča hrabri
domobranci: Iz napadajočih tolovaških »di-
vizij« so se silili naslednji spodbujajoči
klici:

»Jurij! Naprej!
»Jaz ne grem! Ti pojdi!
»Če ne greš, te ustrelim!
»Ti kar streljaj, saj je vseeno! Če me
ti ne boš, me bo pa oni tam spredaj!«

Ujetniki, ki so padli v roke domobran-
cem, pa vedo povedati čudovite stvari o
življenju med tolovaji v hribih. Povedali
so, kako se za navadnega vojaka v »osvo-
bodilni« vojski nihče ne zmeni, kako je
strgan, ušiv, lačen in kako jih poveljniki
gonijo kakor divjačino po gozdovih, med-
tem ko sami in njihovi »tovariši« polit-
komisariji ter njihove prilježnice žive res
po vseh načelih komunistične enakosti...

Tudi družino in družinsko življenje al
komunisti zamisljajo na »čudovite« način.
O čemer govori tudi naslednji primer: Neki
S. iz Ribnice je pred prihodom domobran-
ske vojske tja odšel v rdeči hostarski
»raj«. Doma pa je pustil ženo in dva otro-
ka. Po prihodu domobrancev pa je žena
zaprošila, da bi smela oditi za eno uro čez
mesto zaporo, ker da ima neke nujne
oprave tam. A vrnila se ni več. Očividno
je tudi ona odšla za možem, prav nič pa
ni pomislila, kaj bosta njena otroka sama
počela in kako bosta živila doma.

Tistim ljudem, ki še vedno niso spre-
gedali in hoteli ubrati prave poti, ki jih
edina lahko še reši, bo oblast, če drugače
ne bo šlo, znala s silo odpreti oči. Hvala
Bogu teh »krtov« ni več dosti, zakaj vse
ljudstvo, ki ima v sebi le količjak pošte-
nosti in razsodnosti, je že spoznalo, da
danes za vse nas Slovence ni nobena druge
poti, če se hočemo rešiti, kakor tista, ki
je utrla in jo krepko ter odločno hodi
naše domobranstvo.

Socialna pomoč

Vrhovnega Komisarja v Ljubljani vabi vse
podpirance, da se zgledajo v lastnem in-
teresu v Puccinijevi ulici št. 9-1. nadst. v
predsobi št. 17 in sicer v sledečem vr-
stnem redu: od št. 1 do 100 v četrtek
in petek to je 6. in 7. aprila 1944, od
št. 101 do 200 v soboto 8. in v torek
11. aprila 1944, od št. 201 do 300 v sredo
in četrtek t. j. 12. in 13. aprila 1944, od
št. 301 do 500 v petek in soboto t. j.
14. in 15. aprila 1944, od št. 501 do 600
v ponedeljek in torek 16. in 17. aprila
1944, od št. 601 do 700 v sredo in četrtek
t. j. 18. in 19. aprila 1944, od št. 701 do
800 v petek in soboto t. j. 20. in 21. aprila
1944. Podpiranci naj prinesejo seboj dru-
žinske knjižice.

žem in Sovjetom. Po porazu je Simovič
zbežal, srbski narod pa prepustil usodi.
Danes se Simovič ogreva za Sovjetijo.
Toda srbski narod je že na svojih tleh
obračunal s komunizmom in se bo proti
njemu boril brez odhoda.

Tolovaj Tito se je tudi na Turčijo obrnil
z zahtevo, da se mu prepusti na prosto
uporabo del jugoslovanskega zlatega za-
klada, kar ga je spravljenega v Turčiji.
Ze pred vstopom v vojno je Jugoslavija
vsa svoj zlati zaklad spravila v tujino:
dobro polovico ga je spravila v Ame-
riki, nekaj manj v Angliji, ostanek pa
v Turčiji. Zanimivo je, da je Titovo
zahtevo po jugoslovanskem zakladu v
Turčiji na merodajna mesta predložil
angleški veleposlanik. Kako misli Tur-
čija odgovoriti na to tolovaško zahte-
vo, ni znano, vendar se v merodajnih
krogih misli, da sta tudi Anglija in
Amerika vlado kralja Petra priznali
kot edino zakonito jugoslovansko vlado
in upravičeno, da izrablja svoje naložbe
Obširen obnovitveni program je objavila
srbska vlada. Letos misli zgraditi okrog
1000 km novih državnih cest, pospešiti
elektrifikacijo in regulacijo rek, okrog
dve milijardi dinarjev pa porabi za
obnovo averozhodnega Srbije. Vsa ob-
novitvena dela bo vodila Todtova or-
ganizacija s sodelovanjem srbske delovne
službe, katero je pred dvema letoma
ustanovil general Nedić a tem, da je
vpeljal enoletno delovno obveznost vse-
ga moškega prebivalstva za takšne pri-
mere, ko gre za splošno državne koristi.

Odrito ogorčenje nad samovoljnimi sovjet-
skim priznanjem Badoglieve vlade je iz-
razil ameriški zunanji minister Cordell
Hull. Nič ni prikrival resnice, da so
Sovjeti priznali italijansko vlado, ne da
bi se o tem posvetovali ali pa obvestili
svoja zavezniška združena države in Ve-
liko Britanijo, čeprav bi bili po dolo-
bilih pogodb to dolžni storiti. Hull je
pristavil, da sovjetski korak ne bo vpli-
val na atalske ameriške vlade do Ba-
doglieve vlade. Roosevelt bo z itallian-
sko vlado tudi vnaprej obdržal a posre-
dovanjem medzavezniške komisije. Prav
podobno ali skoraj enako izjavo je po-
dal tudi britanski zunanji minister
Eden, ki je potrdil Hullove izjave in
brez alepšavanja priznal diplomatski po-
raz, ki sta ga zahodni demokraciji do-
živeli.

Za francoskega zdravniškega morilca Petota
je preiskava zgotovila, da je umoril ne
samo 25 ljudi, marveč okrog 50 do 60.
Zdravnik je svoje žrtve zvajal a po-
sežno zvišalo. Po svojih agentih je lu-
dem zagotavljal, da jih lahko spravi čez
meje in od tam dalje čez morje. Pri-
stojbina za takšno prepeljavanje čez
mejo je znašala 50.000 frankov.

Teden doma

Splošno »ofenzivo« na vsem slovenskem
ozemlju so pripravljali tolovaji za konec
preteklega meseca, kakor prica dokument,
katerega so banditi uplenili domobranci
pri Hotečih. Komunisti so hoteli svo-
jim podrepanikom podati živ dokaz svoje
moči in življenja in so s hrupnimi uspehi
hotel poživiti podtalno delo in navdušenje
tistih, ki še vedno delajo zanje. Naskako-
vati so začeli domobranske postojanke na
Dolenjskem in Notranjskem in že pri prvih
naskokih so si polomili zobe. Pograli so
v smrt stotine svojih »borcev«, pustili ve-
liko orožja, domobranske postojanke pa so
povrsti ostale nedotaknjene.

Sramotni porazi komunističnih druhal
so se zadnje tri tedne vrstili drug za dru-
gim. Okrog Novega mesta so padli tole-
vaji kot snopje in od tam čujemo le o
stalnih pohodih domobrantskih čet, ki so
spuščajo globoko v tolovaške predele in
preganjajo zločinsko zverj brez odhoda.
Potem je prišla Podpeč, zatem pa Hote-
čica, Godovič in Crni vrh. Sledila je še
Ribnica, kjer je žalostno končal cel 3. ba-
taljon 9. brigade. Medtem so poskušali svo-
jo bojno srečo na Pijavi gorici in pri La-
vrici, toda zmaga se jih je na daleč ognila.
Koder se tolpe pojavijo, tam pušajo za
seboj grobišča svojih ljudi in spomenike
neizbrisne sramote komunističnih krvo-
kov, ki uničujejo skromno narodno imetje
in stotine ljudi.

Novomeški domobranci so 27. marca
udarili proti Kočevju do Mraševca. Stra-
že, Soteske in Toplič. V tem ozemlju so
tolovaji žveli skoraj neovirano. Smrtna
žetev je bila bogata, saj je obležalo naj-
manj 20 tolovajev, štirje pa so se vdali.
Med padlimi je bil komendant 3. bataljona
belokrajnskega odreda, kurir Vidmar Ivan,
kurir Zemljak Jaka in propagandist Mišič
Anton iz Novega mesta.

Novo žrtev so si polskali tolovaji v
Gornji Težki vasi pri Novem mestu. Pri-
jeli so dekle Turk Ivanko, jo odpeljali v
Gabrje in jo v Selih pri Zajčjem vrhu
ubili. Turkova je imela brata pri domo-
brancih in so jo banditi zato umorili.

V Trebnjem, kjer ljudje že dolgo uži-
vajo sladkosti »rdečega raja«, so 23. marca
doživeli nevsakdanje presenečenje. Mala
skupina novomeških domobrancev je izne-
nada pridrla v kraj in vsa tolovaška
»vojaška« se je v naskoku zapodila v gozd.
Ko so pa potem naši domobranci pre-
stajali plen, so se banditi spet zbrali in
poskušali nasprotnikom zapreti pot. V na-
skoku so domobranci razpršili bandite in
se z vsem plenom vrnili v Novo mesto.

Šest tolovajev je obsodilo na smrt po-
sebno sodišče za javno varnost na ozemlju
»Jadranske primorje«. Bili so člani komu-
nističnih tolpe in so jim bili dokazani šte-
vilni zločini. Imena obsodence so nasled-
nja: kmetič delavec Dondić Jože iz okoli-
ce Pazina, trgovski pomočnik Malenšek
Elo iz Sušaka, mesar Štrelčič Franc iz
Ljubljane, kmet Jože Forza iz Bizeta, kmet
Ivan Poropat iz Dan pri Poli in Jože Zvo-
kelj, soboslikar iz Slapa pri Vipavi.

Svojo narodno zavest in zvestobo kr-
ščanski načelom je a »mrtjijo plačal znani
jeseniški delavski pobornik Peter Arnež.
Tolovaški morilec so ga poškali, ko je
odhajal iz tovarne. Pokojni Arnež je bil
sodelavec in ustanovitelj raznih strokov-
nih in prosvetnih organizacij in nesebičen
borec za socialno pravico.

Ostro odredbo proti navijalcem cen fu-
verlikom je izdal vrhovni komisar za
Jadransko Primorje. Odredba velja, da
določajo cene živilm in življenjskim po-
trebščinam posebni komisariji za cene in
da je vsako posredno ali neposredno zvi-
ševanje cen strogo prepovedano in kaznivo.
Cene blagu in za storitve morajo ustrezati
načelom vojnega gospodarstva. Ta načela
pa kršijo oderuhi, nepotrebni posredoval-
ci med proizvajalcem in potrošnikom in
zatajevalci uskladiščenega blaga, ki ne-
upravičeno zadržujejo za prodajo namenje-
no robo.

Nepremičnine v Ljubljanski pokrajini
je brez posebnega dovoljenja šefa pokra-
jinske uprave prepovedano prodajati ali
kupovati. Ta odredba vrhovnega komisarja
za Jadransko Primorje ima pravno moč z
veljavnostjo od 1. februarja, velja pa tudi
za zemljiške prenose prejšnjih mesecev,
ako predlog za prenos lastninske pravice
ni prispel na pristojni zemljiškoknjižni
urad do včeterga 31. januarja.

Zenske, ki se zbirajo pod rdečo zastavo
tolovaških druhal, ne uživajo več tistih
ugodnosti, kakor so jih dostaj. Postale so
v breme komunistov in njihovi »vojaki«,
ker preveč zaposlujejo tolvoje. Glavni
komunistični štab je zato odredil, da je
treba pobiti vse spolno bolne in okužene
ženske, kakor tudi vse noseče ženske, ki
so »osvobodilni vojski« le v breme. Obenem
pa je štab poskrbel, da se ho načelo »vo-
dne ljubezni« izvajalo tudi dejansko, in je
odredil mobilizacijo zdravih žensk od 17-
35. leta starosti.

Očitalni znak razkroja se pojavljajo tu-
di med primorskimi tolovaji. Tam je ob-
stajala tudi tako imenovana »Garibaldije-
va brigada«, v kateri so bili pomešani slo-
venski in italijanski komunisti. Poveljeval
ji je neki Darko, politikomisar pa je bil
neki Dušan iz Kobariida. Ko sta dobila po-
velje, da jo z brigado mahneja na Hrva-
sko, sta se uprla. To ju je stalo glave,
kajti komunisti so ju proglasili za izdajal-
ca in pobili. »Slavna« brigada se je potem
razbežala na vse strani.

Zimska pomoč, ki je zbirala pomoč za
bežence in Slovence, v stiski, je s 1. apri-
lom nehala delovati in se bo njen delovni
aparar vključil v sklop Pokrajinskega po-
dpornega zavoda pod imenom »Socialna po-
moč«. Pač pa bo Zimska pomoč izvedla še
knjižno tombolo.

Solski izpiti, ki so jih dijaki opravljali
po 8. septembru na državnih srednjih šolah
v Crnomlju, Kočevju, Novem mestu, Rib-
nici in Smihelu, so po odločbi prosvetnih
oblasti neveljavni, ker niso potekali po do-
ločilih dosedanjih predpisov, ali pa so se
dogajale razne neurednosti. Neveljavna so
tudi izpisevala o teh izpizih. Prizadeži
učenci bodo morali zadevne izpite ponovno
opraviti in se naj-zato zgledajo pri ravna-
telstvu svojega zavoda ali kake druge
šole iste vrste.

Žrebanje knjižne tombole Socialne pomoči je preloženo

Prvotno je bilo dolčeno, da se bo
začelo žrebanje števil za ljudsko knjižno
tombolo Socialne pomoči na veliko ne-
deljo 9. aprila 1944. Zanimanje za našo
knjižno tombolo pa je bilo tako veliko, da
se je že danes prodalo več tombolskih ta-
blic, kakor pa je bilo prvotno računano
in zaradi tega je bilo tudi potrebno, da
se je podvojilo število posameznih dobit-
kov. Napravljjen je bil nov načrt in tako
bo sedaj namesto dosedanjih 200 dvoj-
k (dve številki v eni vrsti) 400, po novem
bo trojk (tri številke v eni vrsti) 200, če-
tverk (štiri številke v eni vrsti) 150, pe-
toric (pet številke v eni vrsti) 100 in 50
tombol namesto dosedanjih 25. Novih 25
tombol bo dobilo poleg vseh 10 knjiž še
po 500 lir za nakup knjig po prosti izbiri.

Uvrstiti se je morala tudi nova knjiga,
ki jo je napisal dr. Stanko Bevk pod
naslovom »Po živalskem svetu« in jo bo
dobil del dobitnikov pri dvojkah, mesto
Dularjeve »Krka umira«.

Vzrok preložitve žrebanja je tudi ta,
da niso gotove še vse knjige lastne za-
lozbe, ki jih bo izdala Zimska pomoč za
knjižno tombolo.

Žrebanje ljudske knjižne tombole se bo
vršilo sedaj neprekinčno po naslednjem
načrtu:

v nedeljo, 7. maja 1944 žrebanje šte-
vil za dvojke;
v nedeljo, 14. maja 1944 žrebanje šte-
vil za trojke;
v nedeljo, 18. maja 1944 žrebanje šte-
vil za četverke;

Pisma nam in vam

Cenjeni g. urednik!

Vsi poštenci Slovenci se danes strinjamo v enem: da preživlja slovenski narod sedaj najtežje ure v svoji zgodovini. Danes je izbruhnilo v vsej svoji grozoti na dan zlo, ki se je nabiralo že dolgo, dolgo časa. Zadelo nas je gorje, čigar korenine segajo daleč nazaj.

Komunizem ni šel od včeraj, marveč je rezultat dolgotrajnih razkrojevalnih procesov v preteklosti. Človek dobi vedno bolj in bolj vtis, da so komunizem načrtno sejali med vse narode, da so ga načrtno gojili in negovali tako na naših tleh kakor tudi povsod drugod.

Le oziroma se nekoliko nazaj: v vsakem oziru so skušali ljudem čim bolj iztrgati iz srca Boga in vero, v narodnem oslabilu, razkrojiti narodno zavest, v moralnem čim bolj potlačiti ljudi, zlasti mladino v blato razuzdanosti, v socialnem izžvati z najhujšim kapitalističnim izkoriščanjem čim večjo upornost delovnih plasti. Dali soveda pa ljudstvu niso nič razen strupenega strankarstva in medsebojne mržnje. Vse to pa je bilo voda na mlin komunizmu, vse to je ustvarilo ona ugodna tla, na katera je bilo treba komunizmu le še vreči kako ušgačo krilatico, pa so množice krenile za njim.

Jasno je, da razvoj ni šel sam od sebe v to smer, ki je krščanskim narodom tako nasprotna, temveč da ga je uravnavala in dirigirala neka tajna mednarodna sila. Ta sila pa more biti samo ena: tisti narod, ki je vsem ostalim tuj in sovražni, na katerih živi kot zajedavec in ki jih namerava dokončno spraviti pod svojo oblast — judovski narod. Judovstvo drži v svojih rokah ne eno, ampak več orodij, ki mu vdano služijo, izmed njih pa je najučinkovitejše prav komunizem. Za francoske revolucije se je judovstvo zadržalo v svetu, se vedno bolj in bolj polajšalo svetovnega tiska, svetovnega finančništva in svetovnega proletariata. S teh svojih postojank pa je vedno bolj razpletalo svoje mreže, utrjevalo svojo oblast. V eni roki liberalizem, demokracijo, masovstvo, v drugi komunizem, dvoje navidez nasprotujočih si činiteljev, ki pa sta dejansko vodila k istemu cilju — k svetovni nadvladi judovstva. Samo na ta način, ako vidimo v judovstvu to, kar resnično je, režiserja drame sodobnega človeštva, moremo razumeti svetovno dogajanje in mnoge sicer nerazumljive pojave. Naj omenim le nerazdružljivo zvezo bogataških držav z zahoda s proletarsko Sovjetsko zvezo.

Zato je naša naloga razkrinkovati judovstvo in njegove načrte. Venomer moramo opozarjati na judovstvo in njegovo zahrbljeno igro. Mnogo je bilo v tem pogledu res že storjenega, toda še vedno je premalo. Neutrudno odpirati ljudem oči, to je naša preta naloga, vse drugo bo sledilo samo od sebe. Vaš bralec.

Gospod urednik!

Tudi jaz sem bil pristal OF, priznam, a sem pravočasno spregledal, kaj se skriva za to oznako. Od OF me je odbilo namreč dejstvo, ki ga tudi najbolj vneti pristalci OF ne bodo mogli zanikati. Opazil sem namreč in še opazujem, da je OF močna samo tam in takrat, kadar so zdrave slovenske sile vezane in ne morejo delovati, kakor bi bilo treba. — Že zdavnaj sem jaz razumel, da je OF samo zlorabila teži položaj zdravih slovenskih sil, ki so bile v času nadvlade slavne kraljeve vojske silno vezane in zapostavljene tako v vsem delovanju kot v propagandi, kaj se še spomnite, gospod urednik, o čem je bilo vse prepovedano pisati v časopisih. Zato sem prepričan, da so bili razvoji dejansko najboljši zavezniki OF in tem se mora OF zahvaliti, da je lahko napravila taka grozodejstva. Dejansko so s svojci, pa čeprav so še tako govorili o komunizmu, ki so ga videli tam, kjer ga ni bilo, in ga niso videli tam, kjer je bil, ker ga sploh pravilno poznali niso, s svojim delovanjem in s svojo odbijajočo propagando le koristili OF. To je bilo zato, ker so hoteli pri nas zavladati, namesto da bi slovenskemu narodu pustili domaćo upravo, in ker so s svojo propagando, ki so jo izvajali s svojega stališča, ljudi tudi idejno spravljali v OF in komunizem.

Gospod urednik! Mene so ta neizpodbitna dejstva spravila k pameti in rad bi, da bi še koga drugega, saj je danes povsem jasno, da se tam, kjer se razvijajo zdrave slovenske sile, komunizem hitro zatire.

Primorec

Gospod urednik!

Menda se res ni nihče bolj razveselil tega, da zadnje čase dajejo trgovci poleg navadne krušne tudi nekaj pšenične moke, kakor moja sosedka. Ženska je še precej v letih in ji povrh še zelodec nekaj nagaja. Kako se potem ne bi res razveselila, ko si vsaj od časa do časa kdaj lahko privoščijo košček nekoliko lažjega pšeničnega kruha, saj se je zdravim ljudem kar samo posmeja, če ga po dolgem času spet lahko vidijo in pokusijo.

A povedati hočem nekaj drugega. Moja sosedka je zadnje čase že nekajkrat spekla bel kruh, saj je doživela še drugo veliko presenečenje — ne samo »Prevedovos«. Od nekod z dežele, kjer ima sosedka svojo zoro, hvala Bogu še žive in zdrave, ji je nekdo prinesel kar kakih 10 kg moke, kakor mi je zaupala, in is te boljše moke si zdaj vsak leden enkrat speče štruco kruha zase in za svoje.

Kadar pa človek nese k peku kaj boljšega, postane nekam nezaušljivi, vsaj v sedanjih časih. Zato je tudi ona na nek naravnost iznadil način raznamovala svojo »štruco«, preden jo je nese k peku. Ko je zamesila, je v vsak konec štruco potisnila po en droben fižolček, tako da se ni prav nič poznalo. Bila je radovedna, kako je kaj s pekovo poštenostjo, ko je bila že tolikokrat stilača podvomiti o njej.

No, ko je tisto svojo štruco prinesla pečenno od peka spet domov ter naglo vzela peč, da bi poiskala enega od tistih dveh

Nove brazde - novo življenje

»poskusnik« fižolčkov, je morala na žalost ugotoviti, da fižolčka na tistem koncu, kjer je kruh načela, ni. Odrezala je iz radovednosti, nekoliko pa tudi že iz ogorčenosti, še drugi konec štruče, a tu je fižolček še tičal v kruhu.

Kako je torej bilo s tem njenim toliko zaželenim belim kruhom. I, kako je bilo, saj veste, kaj bi vam še pravila. Preden je pek kruh vsadil, kakor se reče temu postopku, je štruco nekoliko odščipnil, ker se mu niti sanjalo ni, da mu je moja sosedka nastavila past. In kdor je premalo previden, se pač vjame, Bog pomagaj.

Sosedka peku ni nič omenila, in je drugič, ko je spet zamesila, storila prav tako kakor prvič. Spet je na enem koncu štruče fižolček izgnil, na drugem, in sicer na tistem, kjer je bil spodaj prilepljen listek z imenom, čigar je kruh, pa je lepo ostal na mestu, kamor ga je bila potisnila.

Spet ni nič rekla in je sklenila ponoviti isto še tretjič, da le ne bi bilo kakine pomote... Zgodilo se je znova isto. Zdaj ni bilo zanj nobenega dvoma več. A peka še vedno ni naznanila, ker da s takimi stvarmi ni še nikoli v svojem življenju imela opravka. Rekla je le, da je radovedna, koliko časa se bo to ponavljalo.

Sq Vam ne zdi, gospod urednik, da je le nekoliko preveč prizanesljiva? A ker se mi zdi, da bo morala porabiti vso svojo dragoceno belo moko prej, kakor pa bo listega peka zapekla vest, sem ji sklenila pomagati na ta način, da o tem dogledu napišem pismo Vam in javnosti. Mislim, da bo to učinkovalo in da moji sosedki kmalu ne bo več treba nositi k peku poleg kruha še — fižola.

Ljubljanska gospodinja.

V zadnji številki smo priobčili pismo, v katerem je nek ljubljčan izrazil željo, da bi odšel prodajati bloke tramvajskih vozovnic kje sredi mesta, ne pa na koncu šiške. Omenil je med drugim, da sprevedniki niso preveč navdušeni za prodajo blokov (bloke tramvajskih vozovnic so namreč vsaj v začetku prodajali tudi sprevedniki). Kakor smo zadnjič ugodili »stalnemu« goetu na tramvaju ter priobčili njegovo mišljenje in prošnjo, prav tako radi volje ustrezemo tudi sprevednikom E. c. ž. V njihovem imenu nam je nekdo izmed njih poslal na naše prejšnje pismo še naslednje dopolnilo:

Cenjeni gospod urednik!

»Sprevedniki zato niso navdušeni za prodajo blokov, ker jih pri opravljanju svoje službe, t. j. pri pobiranju vozovnic potniki s bloki preveč ovirajo, zakaj napraviti morajo toliko časa pri enem potniku s blokom,

Padlim domobrancem

Fantje, vi mladike naše korenine!
Krepki, zdravi ste iz naših tal pognali.
Ko orhovi naši so v viharju pali,
ste vi trdno stali v brambi domovine!

Vi ste posvetili naše bolečine!
Našim solzam, ranam vi ste ceno dali!
Zoper prekucuhe, roparje ste ostali
za spetinjne, žulje naše in dobrine. —

Že vihar je tišji, glej, že je svellel!
V zbegana krdela upanje se vrača,
da živeli v miru bomo še krepkeje.

V boju padli ste kot zrna v tla domača.
Vašo kri prelito čas za žetev seje.
Bog in narod, fantje, žrtve vam poplača!

Vinko Žitnik.

Kolikar ga porabijo za pregled 15 mesečnih vozovnic, ali pa za izdajo navadnih vozovnic potnikom, ki jim sprevednik sam odtrga vozni listek.

Vsekako nas ti potniki s bloki zadržujejo le preveč. Predstavljajte si, gospod urednik, samo tole: Sprevednik ponudi vozni listek potniku, ta pa začne počasi iskati blok po vseh zunanjih in notranjih žepih svoje suknje, a bloka ni! Potem začne brskati po žepih svoje obleke — a bloka spet ni! Medtem ko potnik išče po listnici ali — če je ženska — po ročni torbici, stopi sprevednik k drugim potnikom ter jim prodaja nekaj listkov, potem pa se spet vrne k »blokarju« in vidi, da je iskanje po mufu ali listnici, med robei in krušnimi nakaznicami še vedno v teku ter da onega »salamskega« bloka še ni. Potem potnik začne »na glas« premišljevaliti nekako takole: »Ja, kje pa je, saj vem, da ga imam nekje, samo... In tedaj se spomni: »Ah, v rokavici ga imam!«

Tak blok je po navadi ves tež, zmečkan ali vsaj štirikrat prepognjen. Sprevednik pa mora previdno razviti, ker so v njem še stari, izrabljeni listki, čemu jih spravlja tja noter, ne vem, in med iskanjem celoga listka mora sprevednik paziti, da ne strga še drugih.

Torej, gospod urednik, je le hitreje in enostavneje za oba, za sprevednika in za potnika, če sprevednik odtrga potniku sproti iz svojega bloka, ki ga drži v roki med vso preiskavo žepov, listek in ga da potniku.

Sprevednik mora opravljati svojo dolžnost tudi glede pobiranja vozovnic. S tem krije tudi sebe in nikakor ne more biti hvaljen omenjenim blokarjem. Vse priznanje in spoštovanje pa onim potnikom, ki nas razumejo, nam prinese že v roki blok, kakor je prav, saj vendar na vseh glavnih postajališčih in v vsakem vozu visi tabla z vljudnim opozorilom, da je potnik dolžan sam, brez opozorila, zahtevati vozni listek oziroma pokazati dalj časa veljavno vozovnico. Vsak potnik tudi lahko ve, kaj se utedne zgoditi, če tega ne stori.

Nekateri potniki pa bloke tudi zlorabljajo, najraje seveda v gneči. Na primer takole: V roki drži že star, pretrgan listek, ter na sprevednikovo zahtevo, naj plača vozovno, zatrjuje, da mu je sprevednik listek pravkar pretrgal. Dostikrat se je zgodilo, da sem potniku lahko pokazal na njegovem listku star datum. V tem primeru je potnik seveda trdil, da se je pač zmotil, ter je brž dal drugega. Če pa na listku ni datuma, je boljše, da potniku kar verjameš, čeprav ni res, kar zagotavlja. Za dokazovanje namreč nimam časa, za prepis pa še manj. Ne koč se mi je zgodilo, da sem imel priložnost pomočju drugih potnikov ugotoviti takšno zlorabljenost od strani »blokarja«, ta pa je od same jeze vprilo nas vseh pretrgal še drugih deset celih listkov.

Glede vedenja potnikov v tramvaju pa bi lahko pripomnil še marsikaj, a za reševanje tega vprašanja nisem »pristojen« in ta stvar tudi ne sodi v okvir »blokarjeve« Sprevednik.

Izšla je nova knjiga „Slovenčeve knjižnice“

Fr. Knaflič:

Lov za skrivnostmi

Prva slovenska detektivska povest. V njej ni sicer nobenih umorov, nobenih grozovitosti, vendar je branje napeto in — kar je glavno, vse se lepo reši. Zena, ki je bila ugrabljena s ceste, se vrne v Ljubljano; zagonetno ime, ki je nekoga tako mučilo, se razvzroja v navadni kavarni. Kupite in berite!

Mauser Kareli

Velikonočni zvonovi

Velikonočni zvonovi so se razmajali, železni jeziki so udarili ob bron, da so zajekali jarmi in grmeče pianili glasovi skozi line, se zilili čez polje, uglasili zvonove v Zasipu in v Gorjah, da je pel še zrak, ki ga je ogrevalo pomladansko sonce. Nekaj je padlo od ljudi, nevidne roke, ki so slehernemu stiskale vrat, so se razklenile, vsak je laže zadihal.

Velika noč! Prišla je kakor gorensko dekle z zlato vezeno avbo, nabranim krilom, s sklepencem in s pušljcem iz rožmarina in roženkravta. Smeh v očeh in na ustnih in s pisano ruto čez ramena. Taka je vsaka Velika noč pri nas.

Zemlja je dihlila, prav počasi, nalahno kakor prsi spečega otroka. Včeraj je šel Bog čez njo in zdaj bo dihal do zime, do prvega snega. Ta naša zemlja! Kakor speč otrok je na pomlad, kakor zrela žena na jesen. Vse da in malo jemlje. Lepa je in rjava kakor od sonca ožgana dekliska polt, toda resna kakor zgarana kmetica.

Boltarjeva Irena je slonela na vratih in čakala na Črnologarjevo Marijo. Sonce ji je sijalo v obraz in ji zlatilo lase, roka v kateri je držala rožmarin ji je drhtela. Iskrete oči so iskale po cesti, od tam bo prišel France, vesel in nasmejan kakor vselej, kadar je prišel zvečer vasovat.

Domača ljubezen je kakor na Veliko noč blagoslovljen kruh. Nič ne zge, gori pa bolj kot kres, in zvesta je, da še ob grobu ne omahne.

»Najraje bi zavriskala,« je nagovorila Ireno v pozdrav Marija, ki je prišla čez travnik. Kite je imela spuščene čez prsa in v novih čevljih je stopala lahko kot srna.

»Bo za Franceta?« je ošinila z očmi rožmarin. Irena ni odgovorila, saj se je tako razumelo. Kaj bi fant brez cvetja za Veliko noč? Posebno brez rožmarina, ki dehti tudi če je suh.

»Včeraj si bila prva doma, kajne?« je bila skoro nevoščljiva Marija. »Vem, da si je France mel roke, ko je zvedel. Se bosta kmalu vzela?« jo je razigrano vščipnila.

Irena je malo zardela, toda ni mogla prikriti nasmeha, ki ji je ušel na ustnice. Res, bežala je po vseh bližnjicah in malo da ni zadela z jersbasom nad vrata, ko je prisopihala domov.

»Kakšna lihta,« je brundal oče, toda videla je, da mu je všeč. Saj mu bo težko po njej, toda Franceta je rad imel. Misli je sicer, da bi mu jo dal šele drugo leto, toda če se je zdaj že tako namerilo, Bog pomagaj. Ji bo pa letos dal svoj blagoslov. Enkrat tako mora od hiše.

Zvonovi so peli kakor razigrani fantje, ko gredo od vasovanja. Povsod slega pesem, kakor da je v zaklet grad stopil rešitelj in s čudodelno šibico odčaral v kamen uklete ljudi.

Ko sta šli po bregu, so zvonovi utihnili. Brnenje se je še kar naprej sprepašalo, kakor da ne more izzveneti. Iz zvonika je nekdo mahal s klobukom.

Irena mu je odmahnila s robcem, ki ga je nesla v roki.

»Oči imaš pa ostre kakor ris,« jo je dregnila Marija. »Jaz bi ga ne spoznala na tako daljo.«

»Ljubezen še čez gore vidi, sem brala v neki knjigi,« jo je zavrnila Irena in še nekajkrat zamahnila. Vedela je, da jo bo po maši počakal kakor vsako nedeljo. Danes pa je Velika noč in gotovo bo prišel po pirhe. Zanj jih je sama obarvala, rdeče kakor živa kri.

Ljudstva je bilo v cerkvi, da se je kar trlo. Dekleta so stala po sredi in ob strani in se ogledovale. Vsaka je imela kaj novega. Fantje na drugi strani so bili nemirni kakor že zlepa ne. Skozi poslikana okna je sijalo sonce, da so bili obrazi zdaj vijoličasti zdaj rdečkasti, kakor da se je na slehernem ujeta zarja.

France in oče sta sedela v prvi klopi. Da ni bilo očeta, bi stal zadaj kakor marsikateri fant, ki je imel tudi plačano klop, pa je na to nedeljo imel raje malo več razgleda. Vsak je vedel zakaj. V močnih, žuljavih rokah je držal knjižico, toda gospod pred oltarjem so hitreje brali kot on. Preveč so mu misli uhajale nazaj. Skušal se je zbrati in bral skoro polglasno, toda mimogrede mu je primigal pred oči pisani Irenin jersbas, pa je spet zaostal. Ko je ministrant pozvonil za povzdigovanje, je bil šele pri darovanju.

Ta jersbas! Prvi je bil iz cerkve v vseh Zagorinah. Drugo leto je lahko zadnji. Da je bilo le letos tako.

»Kam pa zijaš? Vsaj poklekni,« ga je sunil oče. Zupnik pred oltarjem je povzdignil Boga. Sonce je bilo čezeno. France se je skrušeno trkal na prsa: Gmajnar sem, Gospod, pa nisem slab. Ne zameri mi. Ne odreci mi blagoslova in še k njej se ozri. Oba ga rabiva kakor zemlja, ki si jo včeraj obiskal. Da bova rasla in da ti ostaneva zvesta v vsejuni in trpljenju.

Oče so še sedeli nazaj, ko je France še vedno klečal. Do konca maše ni mogel povedati vsega, kar ga je še tiščalo v duši. Tudi Irena ne.

Na koncu je organist še enkrat zaigral velikonočno. Nekam poskočno je donela, da so ljudje odhajali s cerkve kakor po taktu. Vsem se je zdela maša kratka, le fantje so proti koncu že malo stopicali. Pa kaj ne bi, ki je vsak mislil le na pirhe in rožmarin, ki ga je gotovo čakal. Taka se poda na klobuku!

France je stal vrh klanca in že od daleč je opazil Ireno, ki se je poslavljala od Marije, ki se je namenila na Milno. Kar naproti ji je šel, segla sta si v roke in si voščila. Včeraj ni bilo časa za to.

»Pirhov bo kaj?« jo je nagajivo vprašal, ko sta prehitevala ljudi.

»Bo, če si kaj močil zame.« Od strani ga je pogledala, da mu je zaplalo arce.

»Misliš rožmarinov vršček nesi prav do doma? Mar bi ga jaz zataknil za klobuk,« jo je prijel za roko.

Nalašč sem ti ga prinesla, ker vem, kako si nepočakan. Drugi fantje ga bodo dobili šele doma.« Pustila je, da jo je držal za roko in arce ji je tičilo, da je bil životec kar tesan.

(Dolje na 1. strani.)

„Slovenstvo“, „jugoslovanstvo“ in „zaveznništvo“ slovenske Osvobodilne fronte

Komunistična propagandna gesla za slepljenje lahkovernih ljudi in njihovo nasprotje z resničnim stališčem vodstva OF

V kratkem bo pod naslovom »Črne bukve o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu« izšla obsežna knjiga z izborom dokumentov, dejstev, statistik in fotografij o pravem obrazu komunistične Osvobodilne fronte in o pravih ciljih tako imenovane »narodno-osvobodilne boje«. Knjiga z neizpolnitimi dejstvi, uradnimi izjavami pravkov Osvobodilne fronte, navedenimi iz njenih tiskovin ter številka, mi o tem, kako je »narodno-osvobodilna vojska« načrtno uničevala slovensko življenje in slovensko ozemlje dokazuje, da je Osvobodilna fronta pri nas bila orodje sovjetskega imperializma, ki hoče pod krinko »narodno-osvobodilne boje« med Slovenci zaneti komunistično revolucijo, uvesti boljševiški politični red ter slovensko ozemlje priključiti političnemu sklopu Sovjetske Rusije.

Iz tega dela, ki v razkrivanju Osvobodilne fronte in v boju proti njenim komunističnim ciljem pomenilo čez vse pomembne korake, navajamo v naslednjem odlomku iz poglavja, ki dokazuje popolni komunistični značaj vsega gibanja in njegovega triletnega dela. Odlomek pravi:

»V zvezi s tem velja omeniti še neki poseben dokaz za komunistični značaj Osvobodilne fronte. Ta poseben dokaz je križna razlika med propagando in resničnim stališčem Osvobodilne fronte do določenih vprašanj.

Komunistični pravki v Osvobodilni fronti so izkoristili prav vsa propagandna sredstva, da bi strdovratno slovenske ljudske množice z njimi pridobili za »narodno-osvobodilno gibanje«. — Za vsako politično skupino in usmerjenost so pripravili nova gesla ter izkoristili vse momente, ki bi jim pri tem lahko koristili.

Prva laž

V začetku so gnali silovit hrušč s slovensko narodno zavednostjo, z nacionalnim, s frazo o osvoboditvi, združitvi in samoodločbi slovenskega naroda. Toda prav tedaj, ko je ta »nacionalistična« propaganda Osvobodilne fronte najbolj cvetela, je Boris Kidrič, tajnik Komunistične partije in tajnik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, na konferenci Partije v mesecu juliju 1942 s poudarkom izjavil:

»Istovestno poudarjamo internacionalizem in se borimo proti sovjetizmu reakcije.«

»Sovjetizmi reakcije so za Kidriča in vodstvo slovenske Osvobodilne fronte vsi ljudje, ki proti internacionalizmu poudarjajo načelo slovenstva, načelo pravega nacionalizma. O slovenstvu in nacionalnosti Osvobodilne fronte pa najbolj nazorno govore njene izdajalske, protislovenske zveze s cesarsko italijansko vojsko, o katerih bo govor pozneje.

»Dejstvo, da je slovensko »narodno-osvobodilno gibanje« bilo zapovedano od Sovjetov, to je iz tujine, priča, da je propaganda o slovenskem značaju tega gibanja ter o njegovem boju za slovenske vrednote in dobrane, laž.

Kako bi se tudi mogli boriti za slovenstvo in za Slovence, ki so Osvobodilno fronto začeli in jo še vodijo? Ali je kot bora za pravo slovenstvo in za slovenski narod moči smatrati Josipa Vidmarja, predsednika Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, ki je v slovenski književnosti in umetnosti podprlo desetletje načrtno pobijal vse, kar je imelo kakršno koli zvezo s pravim slovenskim duhovnim in narodnim izročilom; ki je vedel kakor pet let z vsemi silami in pod vsemi krinkami pripravil pot za boljševizacijo slovenskega kulturnega življenja; ki je v svojih kritičnih merilih prevrnil vse vrednote, samo da bi v umetnosti in v književnosti pripomogel do uspeha bolj ali manj neznanim ljudem, ki so bili komunisti, to se pravi, ki po bistvu svojega nazora niso mogli biti Slovenci?

Ali more biti voditelj takega slovenskega gibanja n. pr. Boris Kidrič, človek, ki je že v rani mladosti postal plačan agent Kominterne in je v vsem svojem neznanem javnem delu vedno zagovarjal taka politična načela in taka politična stališča, ki so morala Slovence v vsakem položaju prinašati škodo?

Nadaljevanje s 3. strani.

»Ti ga bom jaz zataknila.« mu je nenadoma kar sama snela kloboč in zarinila vršček za trak. Med smehom mu ga je kar tako povzela na glavo.

Nato sta oba območala. Fantje v zvonicu so začeli pritkavati. Takoj so jim odgovorili fantje v Ribnem, v Gorjah in v Zasiplu.

»Tako lepa se ni bila nobena Velika noč, kakor je letos,« je dahnila Irena in zardele.

»Ko je bil tvoj jermas prvi doma,« se je zasmajal France.

»Nagajiv si, da veš,« se je naredila užaljena, toda France je videl, da ji trepetajo roke kakor upchane golobice.

»Ko bo trava za ped visoko, pridemo muhit, če se ne boš skujala do tačas. Vidiš, da se odganja.« Govoril je resno in tudi njemu so se tresle roke.

»Ko bo do pasu zrastle, ko bova že skupaj sušila,« je dodal in se ozrl nazaj. Nikogar ni bilo. Poiskal je njena usta. Ni mu jih odtegnila. Mali zvon je pritkaval visoko in njegov glas se je zlivljal z velikim kakor bister studenček z umirjenim vodo.

Nekaj pijanlih metuljev je pritrftotalo čez grmovje in omamlilo med brstede jablane. Stot mal zadaj se je poslavljalo od zadnjega snega. Samo po grapah se je še držal.

Ves božji svet je bil kakor iz vode vzeto dete, okopan, svetel in dišeč kakor prvo zelenje.

Vstajenje — veselje, vstajenje — veselje sta pritkavala mala dva zvonova. Dom — dom — je pritkaval veliki, toda mali je imel zadnji besedo: Vstajenje — veselje...

Kako bi bilo mogoče priznati take idealne nagibe bivšim poklicnim zločincem in morilecem iz vodstva »narodno-osvobodilne vojske«, kakor je n. pr. »brigadni poveljnik Stanko Semčič, a komunističnim imenom Dakl, ki se je večkrat bahal, da je sam z lastno roko poklal na desetine in desetine Slovencev? Ali morejo voditelji takega »narodno-osvobodilnega boja« biti ljudje, kakor je politični komisar bivšega II. bataljona Dolenskega odreda Majcen Nace, ki je v času najhujših komunističnih pokoljev dejal: »Odlično delamo! Koder greva skupaj s komandantom Moretom Ivanom (ki je bil že pred vojno obojen zaradi umora, op. pis.), povsod se vleče za nama rdeča črta. Samo midva sva jih v tem kratkem času nad tri sto pobila. Pot v revolucijo se sijajno pripravljaj!«

Ali morejo veljati za pravke takega »narodnega, idejnega in idealnega gibanja« mednarodni pustolovec in ljudje temne preteklosti ter okrvavljeni rok, kakor so n. pr. dr. Aleš Baebler, bivši junak pariškega podzemlja in rdeči prstovoljec iz španske državljanske vojne, ter Lovrenc Kuhar, ki je svoje revolucionarno komunistično kariero začel s ponesrečbo delavskega denarja pri bratovski skladnici v Mežici? Ali je moči kaj takega trditelj o Edvardu Koebku, človeku, ki je skušal svoje bolstne težnje po oblasti uveljaviti pod vsemi prapori in v vseh oblekah od kolarja preko anarhističnega individualizma, personalizma in »novega krščanstva« pa do najbolj neodjenljivega in krvavega komunizma?

Niti enemu izmed teh ljudi ni moči česa takega prisoditi. V zločin nad slovenskim narodom, kateremu so dali ime Osvobodilna fronta, so jih gnali osebni nagibi, osebne strasti in osebna užaljenost, ne pa skrb za slovenstvo ali ljubezen do naroda. Pravo ozadje in narobe njihovega izdajalskega dela je najbolje izrazil Edvard Koebek v pismu, ki ga je 10. avgusta 1943 pisal nekemu svojemu samoljublju v Ljubljano, v katerem pravi:

»Ne gre nam, to je Osvobodilni fronti, op. pis.) več za zlom fašizmov, ampak za tisto zadnjo resničnost sveta: posest in oblast.«

In to je edina dejanska resnica o tem, kakaj se voditelji Osvobodilne fronte bore. Slovenstvo in boj za narodno korist sta jim samo propagandna laž!

Druga laž

Druge tako propagandna laž Osvobodilne fronte je trditelj, da so v njej zastopane vse bivše slovenske politične stranke.

Slovinci smo v preteklosti imeli štiri pomembnejše politične stranke, ki so se res imele zaslobo v ljudstvu in so vse skupaj v resnici politično zastopale ves slovenski narod. To so bile: Slovenska ljudska stranka, Samostojna demokratska stranka, Samostojna kmečka stranka in Socialistična stranka. Komunistična stranka zakonito ni obstajala, pa tudi kot nezakonita skupina ni številno pomenila nič, kaj šele da bi bila mogla zastopati kak znatnejši del slovenskega ljudstva. Slovenska ljudska stranka se je po letu 1935 vključila v vsedržavno Jugoslovansko radikalno zajednico, Samostojna demokratska stranka ter Samostojna kmečka stranka pa že l. 1932 v Jugoslovansko nacionalno stranko.

Dejstvo je, da v Osvobodilni fronti ni zastopana niti ena od teh bivših strank, ki bi slovensko ljudstvo lahko edine politično predstavljale. Niti v širšem niti v ožjem vodstvu Osvobodilne fronte ni niti enega človeka, ki bi bil meseca aprila 1941 član, kaj šele vodilni zastopnik katere koli izmed omenjenih slovenskih političnih strank. Noben član Izvršnega odbora Osvobodilne fronte ni nikdar bil viden član katere izmed navedenih slovenskih strank. Ker stranke lahko zakonito zastopajo samo vodilni ali od stranke za to pooblašeni ljudje, je torej jasno, da Osvobodilna fronta s trditvijo, da so v njej zastopane vse slovenske stranke — laže.

Vodilni slovenski stranki Slovenska ljudska stranka v sklopu Jugoslovanske radikalne zajednice ter Samostojna demokratska stranka v sklopu Jugoslovanske nacionalne stranke kot zastopnici ogromne večine slovenskega ljudstva sta bili pri pripravi za ustanovitev Osvobodilne fronte celo izrečno izključeni, ker so se ju voditelji Osvobodilne fronte kot večinskih zastopnic ljudstva hali. O tem priča izjava predsednika Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Josipa Vidmarja, ki je v brošuri »Beseda o Osvobodilni fronti« zapisal:

»Jasno pa vam mora biti, da (Osvobodilna fronta, op. pis.) nikakor in pod nobenim pogojem ni marala in ni mogla sprejeti v svoje vrste strank, ki so se v jugoslovanski preteklosti osramotile in omadeževale... ali ki so ščitile in podpirale peto kolono na naši zemlji ali celo same bile peta kolona za naše sedanje okupatorje. V ti dve samotno znamenjati skupini nesprejemljivih je Osvobodilna fronta utemeljeno štela vodstvi obeh dotedanjih vodilnih političnih strank: Jugoslovanske radikalne zajednice in Jugoslovanske nacionalne stranke, ki sta bili iz Osvobodilne fronte vnaprej in neopredeljeno izključeni.«

Izključeni, ker sta bili po tradiciji protikomunistični, zlasti prva, ki temelji na katoliškem svetovnem nazoru, in bi jo za protinacionalno delo Osvobodilne fronte sploh ne bilo moči pridobiti. Iktrati a to »izključitvi« je Osvobodilna fronta hotela že vnaprej kot »peto kolono« in »izdajalca« označiti ogromno večino slovenskega naroda, ki sta ga ti stranki zastopali in vodili.

Resnica je, da je kot politična stranka v Osvobodilni fronti od vsega začetka zastopana samo Komunistična partija Slovenije in nobena druga. Ta je danes tudi edina dovoljena stranka v okviru Osvobodilne fronte. Edino od Komunistične partije Slovenije so v vodstvu Osvobodilne fronte vodilni ljudje, to je člani njenega Centralnega komiteta, ki Izvršni odbor Osvobodilne fronte tudi dejansko vodijo. Predsednik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, Josip Vidmar, ni nikdar pripadal nobeni stranki in se je s tem vedno postavljaj. Zaradi tega ne more

danes govoriti o tem, da v Osvobodilni fronti katero — zlasti v vodilnem smislu — zastopa. Isto je z drugimi člani Izvršnega odbora: Koebkom, Rusom, dr. Brecljem Marjanom, Fajfarjem, Lubejem. Nihče izmed njih ne zastopa nobene slovenske politične stranke, ker nihče v nobeni ni bil, kaj šele da bi bil dobil pooblastilo za zastopstvo. Ker so Koebek, Fajfar in Breclj danes vsi člani Komunistične partije, jih je treba smatrati kvečjemu za njene zastopnike, tako da je Komunistična partija Slovenije v Osvobodilni fronti ne le edina politična stranka, temveč hkrati tudi najmočnejše zastopana skupina. Od nje so namreč v Izvršnem odboru Osvobodilne fronte poleg članov Centralnega komiteta Komunistične partije: Borisa Kidriča, Edvarda Kardelja in France Leskoka, še omenjeni trije; dalje Zoran Polič, Josip Rus in Franc Lubej, ki so tudi člani Komunistične partije Slovenije.

Tako od članov Izvršnega odbora Osvobodilne fronte uradno ni pripadnik Komunistične partije samo Josip Vidmar, če smemo verjeti njegovim lastni izjavi. Kje more potem biti govora o tem, da so v Osvobodilni fronti zastopane vse slovenske politične stranke in skupine?

Ista slika je v drugi najvišji ustanovi Osvobodilne fronte, v njenem »Plenumu«, v katerem sta od bivših vidnejših zastopnikov kake stranke samo pokojni dr. Anton Breclj, ki je bil zaradi nedisciplinše že l. 1936 izključen iz Slovenske ljudske stranke, ker je zaradi ozke osebne politike skušal delati v njej razdor, ter inž. Sernee, bivši jugoslovanski minister za gradnje, ki se je v Slovenski ljudski stranki in v javnem življenju onemogočil s svojimi umazanimi korupcijskimi zadevami iz leta 1927.

Če ta dva človeka, člana širšega vodstva Osvobodilne fronte, lahko zakonito zastopata v njej kako slovensko stranko, naj presodi vsakdo sami!

Taka je torej resnica o propagandnih trditvah Osvobodilne fronte, da so v njej zastopane vse slovenske politične stranke...

Tretja laž

Treje tako zlagane propagandne gesla Osvobodilne fronte je bilo govorjenje o Jugoslovanih, jugoslovanstvu, skupnosti jugoslovanskih narodov itd. Vse to je bila gola propagandna laž za slepljenje javnosti.

Kako bi bilo moči verjeti v odkritost komunistične propagande z jugoslovanstvom, če je Osvobodilna fronta v letu 1941 smatrala za svojo poglavitno nalogo, da bivšo državo kot politično idejo in stvarnost pri slovenskem ljudstvu ščimbi očrni! Podtalna glasila Osvobodilne fronte to leto niso za bivšo Jugoslavijo imela drugih prilikov kakor »jugoslovanski nestvori«, »koruptna reakcionarna tvorba«, »kapitalistična pošast«, »neživljenjska absurdnost«, »petokotonska Jugoslavija«, »smrkavec Peter II. in njegovi beli jastrebi« (glej »Slovenskega poročevalca« iz leta 1941 ter drugo podtalno propagandno literaturo), »režim žandarjev, Glavnaja, režim socialnega in nacionalnega zatiranja« (Titov »Narodno vprašanje v Jugoslaviji« in tudi »narodno-osvobodilno borbo«).

Ko so se propagandna gesla zaradi taklike, ki so jo narekemale Osvobodilni fronti navodila iz Moskve, spremenila in začela poudarjati neko svojo Jugoslavijo in jugoslovanstvo, je uradno stališče vodstva ostalo isto. Tono Fajfar, član Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, je meseca maja 1942 na shodu v Kompoljah govoril:

»Naša hrabra partizanska vojska ne prizna bivšega kralja Petra... Kajti mi Jugoslavije ne moremo več. Mi hočemo ustvariti nekaj novega, zato kontinuitete Jugoslavije ne priznamo.«

Brošura »Zakaj je propadla Jugoslavija«, ki jo je izdala Agitacijsko propagandna komisija Centralnega komiteta Komunistične partije Jugoslavije 1942 — torej vir, ki izraža uradno stališče Komunistične partije in s tem Osvobodilne fronte — pravi: »Drugiz pa mora ideološka« navlaka izginiti z narodne pozornice. Taka ideološka navlaka je... protislovensko in protislovensko jugoslovanstvo... Tisti, ki so nekoč iz idealizma sledili Jugoslovanom, naj se danes... ne čutijo prizadete, če bismo tudi po jugoslovanstvu — prav tako kakor smo

tokili po vseh pojavih petokolonstva znotraj slovenskega naroda.

Mi komunisti, ki nimamo sentimentalnih ozirov... smo dolgo tega našli izvrjni greh tam, kjer ga je treba iskati: v letu 1918. (namreč v nastanku Jugoslavije, op. pis.)

Brošura »Revolucionarni razvoj slovenskega narodno-osvobodilnega gibanja«, ki jo je Komunistična partija Slovenije izdala meseca junija 1942, pravi:

»Njegov (narodno-osvobodilnega gibanja, op. pis.) smoter pa vendarle nikakor ne bi bil dosegljiv s kakršnim koli povratkom predokupacijskega stanja, recimo Jugoslavije. Med upravo in vojaško organizacijo ter oboroženostjo stare Jugoslavije po eni strani, ter sedanjo osvobodilno vojsko slovenskega in ostalih narodov Jugoslavije po drugi strani, ni prav nobene dejanske kontinuitete.«

Četrta laž

Četrto tako propagandno slepilo, ki mu je nasledel del domače javnosti, še bolj pa tujina, je kričanje, da je Osvobodilna fronta »angleški« zaveznik in da se bori za njihove cilje. Tudi ta propaganda je samo takтика, ki jo vodstvu Osvobodilne fronte narekuje vojno politične razmere in navodila iz Moskve. Načelno stališče vodstva Osvobodilne fronte do Anglije in Amerike je isto kakor do tako imenovanih fašističnih držav. Slovenska Osvobodilna fronta se bori izključno za komunistično, to je sovjetsko politično cilje, in se ima za sovražnico vsake druge sile. Njeno načelno stališče je izraženo v brošuri »Revolucionarni razvoj slovenskega narodno-osvobodilnega gibanja«. Tam beremo o smislu in cilju njenega boja med drugim tole:

»... njegov smoter — namreč osvoboditvi, združitvi in samoodločba naroda — pa vendarle nikakor ne bi bil dosegljiv s kakršnim koli povratkom predokupacijskega stanja ali z vzpostavitvijo katerega drugega imperialističnega sistema, ki bi vključil v svoje meje slovenski narod... To se pravi revolucionarno zlomiti obstoječi sistem... in revolucionarno preprečiti vzpostavitev katerega koli starega sistema imperialističnega jarma nad Slovenci.«

Boris Kidrič, tajnik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, je na konferenci Komunistične partije Slovenije meseca julija 1942 glede razmerja do Angležev in Amerikancev izjavil:

»Tisti, ki bodo šli na angleške pozicije, se jih je treba bati, ker bodo prej ali slej šli... v narodje bele garde.«

Pero Poplvida, zdaj komandant komunistične »divizije«, je imel meseca maja 1943 v Iški grapi predavanje, v katerem je dejal:

»Ko bomo vse države osvobodili, bomo pognali še Anglijo.«

General Jaka Avšič, namestnik vrhovnega poveljnika »slovenske narodno-osvobodilne vojske«, je 12. oktobra 1943 v Dobruju govoril takole:

»Naš partizan se bje ob Soči, ob Vrhskem jezeru, ob Uni, pripravljen, da stre vsakega sovražnika, pa naj bi to Italijan, ki ga je že strl, ali Nemec, ki ga bomo kmalu pogazili, domači izdajalec belo in plavo gardist, ali pa Anglež. Vse bomo uničili.«

Zoran Polič, član Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, je 26. julija 1943 govoril:

»Med partizanskim mostvom in komando se pojavlja žalostno dejstvo, da postajajo anglofilski. Zvezo z Angleži smejo uporabiti kvečjemu kot propagandno sredstvo, njihove simpatije pa nikakor ne smejo biti na angleški strani, zlasti pa se ne smejo navzeli njihovega duha... Anglijo lahko izrabljamo v toliko, v kolikor s tem lahko slepimo ljudstvo, na drugi strani pa, da izveličemo iz Angležev, kar se le da.«

Vrhovno poveljstvo »narodno-osvobodilne vojske«, »zavezništvo« Angležev in Amerikancev, je dalo spomladi 1943 postreliti dosti vojakov in poveljnikov, ker so se preveč ogrevali za Anglijo. Tedaj je isti Polič tudi prepovedal podtalnim propagandnim glasilom Osvobodilne fronte pisati kar koli v angleškem in ameriškem duhu in smislu... Priča, ki je imela dolgo časa vlogel v delo in usmerjenost Izvršnega odbora Osv.

bodilne fronte, pripoveduje glede tega naš slednje:

»Za pred razsulom Jugoslavije je bilo razpoloženje Komunistične partije docela protiangelsko in protizavezniško. Po zlomu Jugoslavije pa so se ti ljudje orientirali še strože proti Angliji in Ameriki, in sicer zaradi navodil iz Rusije, ki so opozarjala, da bi Angleži in Amerikanci kot reakcionarji utegnili izjaloviti poskuse za revolucijo.«

Ko je »narodno-osvobodilna vojska« prišla na teren, je s pisano in ustno propagando začela takoj napadati Anglijo in njene uradne zastopnike, češ da bodo ti gotovo podpirali vsako reakcijo pri nas. Zato je treba viliti v duše partizanov in civilnega prebivalstva največje sovražstvo do Anglije.

Za to sta se s pisanjem zlasti zavzemala Boris Kidrič ter Edvard Koebek, oba člana Izvršnega odbora Osvobodilne fronte. Protiangelski kurz v Osvobodilni fronti je bil v začetku tako hud, da so prišli in takol ustrelli vsakogar, ki je Angleže samo omenil. Vsa njihova propaganda je bila v prvih časih naperjena zgolj proti Angležem.

To uradno stališče vodstva Osvobodilne fronte se tudi po 8. septembru 1943 ni spremenilo. Vsi politični komisarji so dobili navodila, da morajo na shodi govoriti v protiangelskem smislu. Ta navodila so tudi izpolnjevali. Zlasti je to delal član Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Zoran Polič, ki je imel po 8. septembru čez deset shodov, kjer je govoril proti Angležem. On in vsi govorniki — politični komisarji — so v Stični, v Cerknici, Kočevju, Ribnici in drugod napovedovali, da bodo pognali iz dežele tudi »tretjega okupatorja«, to je Angleže, če bi prišli...

Ko je po angleških začetnih uspehih proti Italiji začelo navdušenje za Sovjete med »narodno-osvobodilno vojsko« plahneti in so se vedno bolj oglašale simpatije do Angležev, je Izvršni odbor poslal vsem političnim ustanovam Osvobodilne fronte vrsto skrivnih okrožnic z najstrožimi navodili, da je treba navdušenje za Angleže z vsomi sredstvi zatreti, ker bi angleški vpliv pomenil smrt za komunizem na slovenskem ozemlju...

Protiangelsko stališče voditeljev Osvobodilne fronte je razvidno tudi iz ukrepa, ki pod smrtno kaznijo prepoveduje poslušanje radikalnih oddaj iz Londona.

Najjasneje se je to stališče Osvobodilne fronte pokazalo po 8. septembru, ko je »narodno-osvobodilna vojska« hitela vse italijansko rožje, kar ga je ostalo pri nas, voziti v podzemsko skrivališča v Kočevskem Rogu. Na vprašanje, čemu to skrivanje in skladišča, so člani Izvršnega odbora Osvobodilne fronte odgovarjali zaupnikom, da morajo to orodje pripraviti za boj proti »tretjemu okupatorju«, to je proti Angležem, ki se bodo najbrž izkrcali na Balkanu. Glavno povlejšje da je že izdalo vse načrte in se bo Angležem postavilo v bran, kjer koli bi skušali priti na Balkan.

To je torej resnica o »nacionalnosti« in »jugoslovanstvu« in o »zavezniški« usmerjenosti Osvobodilne fronte...

Peta laž

Peto tako zlagano geslo, s katerim je Osvobodilna fronta skušala slepiti slovensko ljudstvo, je bila trza o demokraciji, za katero in v imenu katere da se narodno-osvobodilno gibanje bori.

V imenu te »demokracije« je Osvobodilna fronta dajala streljati znane in neznane ljudi, ki so si drznili o koristi slovenskega naroda misliti drugače kakor komunisti. V imenu te »demokracije« se je borila proti večini slovenskega naroda in z vsemi sredstvi skušala zadušiti njen glas; v imenu te »demokracije« je uganjala najhujše duhovne, politične in gospodarske nasilje nad slovenskim ljudstvom.

Kako pa v resnici misli z demokracijo, je docela jasno pokazala lani meseca septembra, ko je uprizorila volitve tako imenovanih »slovenskih ljudskih odposlancev«.

Propaganda Osvobodilne fronte je tedaj doma in v tujini razglašala, da so to bile »prve svobodne in res demokratske volitve« v zgodovini slovenskega naroda. Pri njih je vendar enkrat prišla do izraza »prava ljudska volja« in so bili izvoljeni »zastopniki vseh slojev in vseh prepričanj«.

(Izvirne dokumente o teh »demokratskih volitvah« je naš list objavil pred dvema mesecema. Op. ur.)

S to komedijo je Osvobodilna fronta postavila na laž vsa svoja gesla o demokraciji in dokazala, da se za njimi skriva vedno samo njen edino pravi in resnični obraz: komunizem.

FIL - TER SPOVED

Nad mestom se je danilo. Zapeli so petelini v predmestju in v veliki cerkvi so se oglasili zvonovi. Peli so v tleh in vabiili ljudi k pokoru. Odlepal se je večna vrata. Prazno ulice so oživele. Po zmraznem tlaku so prihajali ljudje; ni jih bilo veliko, pretežno večina ženske, tesno zavite, ker je bilo jutro mrzlo.

V prostorni cerkvi so brneli zvonci, po klopih so rožljali rožni veni in pred oltarji so se sklanjali duhovniki. Dolge molitve so pričale o spokornih mašah, ki so jih brali pred Veliko nočjo.

Pred oltarjem Zalostne Matere sta go. relj dve sveči. V skritem kotu je klečalo dekle, Zakrivala si je bled obraz z rokami, da je ne bi spoznali oni, ki so prihajali v klop. Ob zakristiji je zabnel zvonec. Mlad duhovnik je pristopil k oltarju Zalostne. Pogledi so se uprli vanj. Nihče ga ni poznal, bil je begunec. Dekle v klopi se je zdrnila. Še tesneje je stisnila obraz in globok vzdih ji je privrel iz prsi.

Mašnik je končal mašo. Vrazil se je iz zakristije v klop ob oltarju Zalostne Matere, odprl veliki brevir in zraven položil črnobrobiljeno sliko; oče in mati sta bila na njej in pod sliko je bil črni križ in pod njim napis: Umorjena dne 14. novembra. Včni spomin mučenikom! Sin je obračal liste v breviru, prekladal pisane trakovice in se zdaj pa zdaj zadržal v črni sliki na klopi.

Prišel je k njemu cerkovnik, zašepetal mu na uho in pokazal na bližnjo spoved.

njo, kjer je čakalo na spoved nekaj ljudi. Svečniki je vstal, pustil na klopi brevir in sliko ter se zaprl v spovednico.

Dekle, ki je klečalo za njim, se je streslo. Bledi obraz ji je postal mrtvaški. Stegnila se je čez klop, uprla črna očel v mrtvaško podobico in omahnila na sedež. Z rokami si je stisnila arce, zaplakala in polglasni krič se je slisal po cerkvi: »Jezus, Marija! Ona sta in on je, da: on je, sin, sirotka! Ljudje ob spovednici so začudeni strmeli v črno postavbo. Nihče je ni poznal. Polagoma se je umirila, odpela križec, ki ji je visel okrog vratu ter ga sunkoma položila na mrtvaško podobico. Vzela je torbico, z robcem si je obrišala oči in hitro odšla iz cerkve.

Spovednik je končal. Zakripala so vrata pri spovednici in duhovnik je pokleknil na avoje mesto pred brevir in mrtvaško sliko.

»Kaj pa to?« se je začudil. Drignil je križec in v njem spoznal križ, ki ga je nosila njegova mati.

»Nekdo je izgubil križec! Shranite ga in oznanite!« tako je naročil cerkovniku. Domov je šel nemiren in ves dan so mu trgale težke misli srce: Kdo je bil, ki mu je nastavljal materin spomin? Saj je bil materin! Ravno takega je nosila.

Dan se je vrnil za dnem. Križ po cerkvi so bili zagnjeni v vjaneve prte. Tiha nedelja je šla skozi cerkev. Vano jutro je maševal pri istem oltarju. V klopi pa je jutro ja jutrom klečalo nepoznano

bledo dekle. Postal je sicer pozoren na njeno vzdih, toda v obraz je ni videl, ker si je z rokami zakrivala obličje.

Na praznik Zalostne božje Matere je spet bral mašo pri istem oltarju. Ko se je vrnil iz zakristije na staro mesto, da bi se zahvalil Bogu in priporočil Doloroso, je na klopi zagledal prstan. Skrajaj nevoljen je bil, misleč, da nekdo nalašč nastavlja žalostno ravno v to klop in na isto mesto. Ko je pa natančneje ogledal prstan, so se zdržnil. Na obroču je bilo zapisano ime ubitega očeta in matere ter njun poročni dan. Hitro je vstal, se obrnil in preplašeno iskal z očmi človeka, ki bi ga poznal. Nikogar ni prepoznal, val so bili tuji in začudeno so zrlj njegov preplašeni pogled. Bledega dekleta, ki si je zastirala obraz, ni bilo v cerkvi. Pa je ni bilo niti naslednji dan niti na veliki teden. Zakaj? Kdo je? Kam je izginila? Nihče mu ni mogel dati pojasnila.

Tesna ulica, kabinet v četrtem nadstropju, Vespovad revščina in tesnoba. Na mizici je zataknela oljčna vešica, znak svetne nedelje. Na polomljeni zofi leži bled dekle. Skromna obleka je razmetana po stolicah. V kotu zvezo težki hribovski čevlji, na žebnju vial smučarski dres, za vrati je obesa nahrbtnik. Diši po kisu in troh nobi. Z brisačo, namočeno v umivalniku, si atska čelo. Sunkoma se dvigne in sede k mizici, kjer je raz

Zgodovina slovenske zemlje v današnjih dneh

ČETRTA RDEČA »REPUBLIKA« V LOŠKI DOLINI IN NJENI KRVAVI SLEDovi

Loška dolina je že trikrat doživela sramotno konec rdeče »republike«, upajmo, da je bo kmalu četrtič in poslednjič.

Ob rojstvu prve »republike« so rdeči oblastniki prispeli v prazno dolino, vendar so oblast iz previdnosti prepustili nezrelim mladenčcem, stražo 16 letnim fantičem, sami pa so se držali gozdnega roba. Samo štiri dni je trajalo rdeče veselje. Potem pa je zapela svojo pesem smrti.

Zato se v času druge republike sploh niso upali prevzemati oblasti, ampak so le ubogo ljudstvo, ki so ga »zmagovito« sa-vojski kraljevski vojaki zapustili, ustroho-vali z majhnimi patroljami in streljali »na-rodne izdajalce«. Po krvavi badogilevski »ofenzivi« so ubijali zbežali v gozd, ker so se bali ljudskega maščevanja zaradi no- dolžne slovenske krvi, prelite po njihovih krivdi.

Tretjo »republiko« so začeli najbolj sramotno, kajti prišli so v dolino v senci ba- dogilevskega topništva in oklepnitstva, zato pa tem bolj kriče. Po zmagi v Pudo- bu so se vdali pijanemu zmagovalstvu in so takoj prelomili častno besedo ter začeli v množičnih pobijati. Potem se je začelo vse- stransko uživanje in izživljanje. Domači rdeči oblastniki so izkoristili priliko iz- ključno za dobro življenje. Že prvi dan je Ivanka Muže oblastno zapovedala doma- čemu gostilničarju:

»Šest postelj za štabe!

Menda ji je bila postelja v domači hiši preveč trda, ali pa jo je še vae preved- spominjalo na očeta, ki je mrtve ležal globoko v jami Kozlovki. Naslednji dan je pa še bolj gospodovalno ukazala: »Kosilo za štabe! Kakšno »kosilo« je to bilo, ve vsa vas, ki je morala dati perutnino, jajca, sladkor, moko, maslo itd. Dokler je bilo kje jemati, so oblastniki v republiki krasno živeli.

Vsak po svoje

Vaško je užival in... kradel po svoje. Kako je bilo, priča izjava visokega rde- čega funkcionarja, ki je gleda tega dejal: »... A inace se ovde vada pilo in lumpo- vale. Odkad se imali novac je v pitanju. X. je držno vino samo za partizane.

O poštenju »osvoboditeljev« isti gospod pravi: »... Video sam, kako domači terenci razno- vrsto avaku vrstu materiala svojim ku- čama, i to po čitave vozove, tako da ste imali priliko na avakom koraku videti pljačko.

Ko so domači oblastniki nagrabili vaa- ga, so se vrgli na »čiščenje« terena. Po zaslugi Ivanke Muže in ob tihem pritri- vanju vseh tistih, ki so bili moralni pod- porniki tega prelivanja krvi, pa kljub temu mislijo, da si bodo ob spremembi umili roke, čeprav se danes tlačanjo podivjanim morileem in nimajo poguma, da bi se upri- zlu, ker bi si radi na račun tuje krvi ohrani- ti življenje in premoženje, je bilo umor- jenih okrog 50 ljudi. Toda to pof bo roka pravice zagrabil tudi tiste, ki vae rdečo oblast v Ložu pokoncu drže in brez katerih podpore bi bilo vae tolovajsko nasilje že kdaj prenehalo.

Ko je začelo primanjkovati vsega, so se vrgli na »prosvetno« in »organizacijsko« delo. V Loči vasi so organizirali tečaj za komunistične pionirje. Najprej so otrokom zabijali, da bo doletela vsakega smrt, ki bi izdal tajnost tečaja. Vsak večer so nudili mladini po tečaju zastojni ples, ker je to najbrž laže kakor dajati sol, petrolej, kvas, hrano, obleko itd.

K prosveti spada tudi šola. Vse učitel- stvo razen dveh izjem je otroke učilo raz- nih deklaracij in »vamu primernih« prizo- rov. Gospa Prešernova je ob prisotnosti drugih učiteljev govorila o izredni pomem- nosti sedanje narodne »svobode«. Potem je razglasila, da se bo pouk vršil po vaseh, in res so šolske klopi razvozili po vaseh.

Bogve, kako obilen program za javna dela so sestavili. Vanj morali bi ga, ko so dan za dnem zadrževali, da Nemca nikdar ne bo v Loško dolino, ker je že čisto na »tihu«. Pa se je spet uresničil tisti stari pregovor, da ni nihče doma prerok. Ne- pričakovano so Nemci 26. oktobra prišli in

vai voditelji so pobegnili v hribe kakor že stokrat, terenej in morili pa so se zari- li v seno. Slavne »Loške brigade« je bilo konec.

Četrta rdeča »republika«

Po odhodu Nemcev so domači rdeči »ju- naki« spet prilezli na dan kakor šurki. Razglasili pa so, da se je Nemec umaknil, ker so mu oni dali ultimata, da se mora. Začela se je torej četrta »sovjetska repu- blika« v Ložu. Slika o njej je kaj žalostna.

»Vojska« se je razbježala. Prisilni mo- biliziranci so vsi ušli. Orožje je šlo v zrak. Ljudje prostraneni, Vera v nezmisljivost osvobodilne fronte se je razblinila v nič. Zalogo so se popolnoma izpraznila. Domači daljnovidci so ves življenjski speljali v gozd, misleč, da ga živa duša ne bo našla. A zgodilo se je, kar so najmanj pričakovali. Zaloge jstvin in orožja so prišle kar same na dan in so takoj aplanale.

Zdaj sta trčili skupaj dve nesreči: lačen želodec in prazna malha. A kaj je to za komunistične gospodarstvenike! Zatočimo se spet k ljudstvu!

Začelo se je ropanje na veliko. Da bi ljudem vrgli malo peska v oči in njihov srd obrnili drugam, so izselili 18 družin iz občine. S seboj so imele nositi samo to, kar so imele na sebi. Njihove hiše so pa do zolega izropali. V nočtu so imeli izselitev še 70 družin, pa so se seveda premislili, kajti vse breme izseljenih družin je padlo na simpatizerje OF. Vrnilo se jim je mlo za drago, zato so s to »velikopoteznostjo« prenehali.

Da bi ljudstvo spet navdušili za »na- rodno osvobodilno vojsko«, so začeli zbirati razkropljene ostanke svojih preplašenih tolp. Do novembra so zbrali nekaj čez 500 ljudi. Zopet so jih naprtli kmetom na vrat, ki so jih morali prehranjevati. Nekaj časa so bili v Smarini in Kozarščah, potem so se preselili na Knežje njiivo in na Vrhniko.

23. novembra so ukazali ljudem na Knežji njiivi, v Markovu in na Vrhniki, da morajo do petih popoldne napeti dovolj kruha za »Šererejevo« in »Tomšičevo bri- gado«. Nato so udarili na Grahovo, kjer so trajala bitka od desetih zvečer do drugega dne epodine. Tolovaji so imeli nekaj čez 40 mrtvih in okrog 100 ranjenih, domo- branec pa 32 mrtvih. Oplenili so dva po- sestnika in trgovino Anice Baragove. Zelja po vojaški slavi, še bolj pa po ropu, je tolovaje pripravila od tega, da so se zale- teli v Kočevje. Tam so mnogo Ložanov na- gnali v brezupni boj, kjer so seveda popa- dali ko snopje. Zloglasni komandant »ba- taljona« Baraga Jakob iz Kozaršč je bil takozd razjarjen, da je Ložane z revolverjem v roki gnal v smrt. Nazadnje so ga tolo- vaji sami ustrelili.

Po kočevskem porazu se mnogo prisilno mobiliziranih Ložanov ni vrnilo, tisti pa, ki so se, so bili porajeni. Nič kaj dobrih novic niso prinesli domov. Pa tudi rdečih tolp ni bilo več nazaj.

Mitingi — zdravilo za vse

Da si ne bi Ložani preved gnali k areu izgub v Kočevju, so začeli terenci prire- jati po vaseh mitinge. Mitinji so najcenejše sredstvo za tolažbo. Čudno je le, da pri- rejaio mitinge v najbolj protikomunističnih hišah. Agitatorke so na mitingih zelo pi- hale zbranim ženskam na arce, češ naj le povedo odkrito, kako sodijo o tolovajstvu in o komunizmu.

V neki hiši se je neko dekle res opo- gumilo, da je povedalo resnico. Čez pet dni je prišla ponoči patrolja po pet deklet iz vasi. Hvala Bogu, da so prej zvedele za tolovajski naklep in so pobegnile.

Od takrat se nihče več ne spušta na mitingih v razgovore s komunisti, če še tako sladko breknajo.

Mitinga so mora iz vaeke hiše udeležiti vsaj eden. Ljudje molče in storo svojo »državljanstvo« dolžnost. Poleg teh majhnih mitingov prirejaio komunisti tudi velike pred farno cerkvijo. Do sedaj sta bila dva taka mitinga. Kako so pa ljudje navdušeni za ta blagoslov, zgovorno priča dejstvo, da so bili med mitingom vsi izhodi s cerk- venega vrta zastraženi s strojnimi.

Ljudje so molče smrzovali v snegu. Go- vorila sta pobegli duhoven Lampret in obinski politkomisar Haco Matevž iz Podcerkve, brat zloglasnega morilca Ha- ceta.

»Javna dela«

Ker so komunisti uvideli, da se bese- de ljudi ne primejo več, so začeli z dejanji: z javnimi deli, socialno pomočjo in z or- ganizacijo »uprave« in »vojske«.

»Javna dela« so: prekopavanje in raz- diranje cest med Podgoro in Babnim po- ljem v dolžini več kilometrov. Še živ dan ni prišla po tej cesti nobena vojaška sila in tudi ne bo šla. V javna dela spada tudi razdiranje ceste med Grahovim in Ložem čez Bloško polce in čez Jezero. Naši te- renci so pri tem delu daleč prekosili Rib- ničane. Ceste so prekopali in čez prekope položili hlope, da so šli lahko vozovi čez. Prav tako so šli seveda tudi nemški tanki.

K javnim delom spada tudi »elektrifi- kacija« Bloške police, Podgore in Vrha ter popraviljanje hiš. Tiste hiše, ki so bile last pregnanih družin, so razdelili in vse pre- nesli na Police in Vrha. Nekaterim a silo jemljejo, drugim dajejo.

Tudi socialna pomoč je bila dobro iz- vedena. Ker jim je začelo primanjkovati živeža, so kar določili, koliko krompirja, koliko moke, koliko masla mora dati vsaka hiša. Masti so morali ljudje dati po pol kilograma do 5 kilogramov. Prasiče in ži- vino so itak že vso prej pobrali. Zato so pa podelili po 20 kg soli na osebo in iz- brancem dali nekaj tobaka. To je bilo v šestih mesecih vse. Kar se tiče prehrane, vlada torej v Loški dolini »popolna« svo- bodat, kakor pravijo oblastniki. »Joj, kar hočeš, svobodno ti, vzemi, kjer moreš, če kaj imaš!

Uprave so docela »preuredile«. Sodišče itak ni potrebno, ker se nima kdo tožiti. Ob- čino so razbili. Nekakšno pisarno imajo v Smariti tik ob gozdu. Vojaške komande so prenesli v Zagor pri Vrhniki in na Knežjo njiivo, tik gozda seveda. Ker so hodili ne- kateri v Ljubljano in so videli, da le ni v Ljubljani tak pekel, kakor so jim ga ko- munisti alikali, zato so pod smrtno kaznijo prepovedali vsak odhod na Rakek. Če to- rej kdo pride na Rakek, je gotovo v komu- nistični službi, razen če pobegne.

Tudi vojastvo so »reorganizirali«. Od novembra ni bilo več »brigad« v dolini, ker so morale iti napadati. Zdaj imajo v dolini še dalj časa notranji odred, t. j. nekakšen zbiralni kader, ki pošilja novince v edince. Novince je zelo malo. Baje je zdaj v Sta- rem trgu »ofitirska šola«. V Babnem polju pa velika bolnišnica v hiši pok. Viktorja Trohe. Ložanom niti v najhujših primerih ne dovolijo iti v ljubljansko bolnišnico, le a težavo kdo uide. Komunisti so namreč zavzeli zelo preprosto in jasno stališče: »Če si zdrav, nimaš kaj iskati v bolnišnici, če si pa bolan, je bolje, da umreš, ker si ljudem samo v napotje.

Mobilizacija zadnjih ljudi in zadnje živine

Februarja so pobrali vso živino, vae konje in mobilizirali še zadnje ljudi. Srečna je vas, če sta doma še dva možka. Kar lahko hodil, je šlo v »brigado«, doma so le še rdeči funkcionarji.

Za izbrane otroke je šola kar po hišah, ker ni drugje prostora, ne klopi, ne učil- ne obleke, ne čevljev, sploh nič. Učiteljstvo nadzira Mihelčič Janez z Babne police, ki je tudi predsednik gospodarskega odbora. Strokovno vodstvo ima poleg Prešernove bivša meščansko šolska učiteljica Zora Ja- nežič. Učiteljica je tudi Vera Haco, sestra znanega ubijalca, ki uči 4 razrede osnov- ne šole.

Obračun štirih »republik«

Loška dolina, ki je včasih imela nad 4000 glav živine, jih danes nima 1000. Do- lina, ki je imela okrog 300 konj, jih nima danes niti 10. Občina, ki je včasih štela nad 2000 dela sposobnih mož, jih danes nima 50, ki bi bili doma. Dolina, ki je včasih redila

prasiče za prodajo, nima danes niti enega. Dolina, ki je včasih živila od losa, že dve leti ni prodala niti ene deske. Dolina, ki je prej imela v obratu 9 vodnih in 4 parne žage, že več kot dve leti ni zrezala niti enega hlopa. Dolina, ki je bila prej nuno navezana na uvažanje živil, je dobila z ad- nja živila od »Prevodac« aredi septembra 1943. V dolini, kjer je bilo včasih živahno in veselo življenje je danes pusto in mrtvo ko na pokopališču.

Od 1125 hiš jih je pogorelo do tal 274, torej ena četrtna. Od 3000 poslopj jih je bilo upepeljenih 670 in dve žagi, dva mlina in ena cerkev. Zasebna in skupna škoda znaša do danes že nad 200 milijonov lir. Od 5300 prebivalcev jih je že do danes mrtvih nad 500 in to večinoma možkih. Nekaj nad 200 jih je šlo v hribe, izmed katerih se jih precej nad 100 klati po gozdu. Mnogo jih je še v internaciji, mnogo pri domobran- cih, le doma ni, razen rdečih komisarjev in njihovih »nacionalnih« podpornikov, skoraj nobenega možkega, samo nekaj žena in otrok priča, da so v dolini prebivali nekoč tudi možki.

Tako žalostno sliko nudi četrta »repub- lika« v Loški dolini, kjer so vse OF organi- zirali ljudje, katerih družine so dedno obre- menjene z norostjo. O teh ljudeh bomo o priliki še posebej spregovorili.

Žrtve Osvobodilne fronte v Loški dolini

Komunisti so ubili dozdaj 110 Ložanov, po večini možkih v najlepših letih. Nad polovico so jih mučili pred smrtjo. Ubijali so jih na raznih krajih. Njihova trupla gni- ljejo neznano kje. Prav malo jih je zaka- panih na domačem pokopališču. Žrtve vseh štirih Loških republik so:

Iz Kozaršč: Gerl Milan, osmošolec, ubit 13. IX. 1943 v Pudo- bu v kasarni; 14. IX. 1943 so bili ustreljeni pred kasarno v Pu- dobu: Znidaršič Drago, Bavec Andrej, Tru- den Anton; 16. IX. 1943 je bil vržen v jamo Kozlovko Bavec Viljem; Avsee Andrej je bil ustreljen v začetku oktobra 1943 med Ložem in Bloško polce; Mule Andrej vržen v Kozlovko 28. VII. 1943; Telč Andrej ubit na Knežji njiivi 22. februarja 1943; na Mač- kovcu eta bila ubita 28. X. 1943 Šumrada Jože in Krašovec Franc; Martinčič Jože ubit pri Rakeku v septembru 1943; Martin- čič Alojz ubit oktobra pri Jurjevi dolini.

Iz Smarite: Allmayer Janez ubit 30. ok- tobra 1943 na Mačkovcu; Drobnč Stanko ubit na povratku iz internacije oktobra me- seca in mrtve pripeljan domov; Bavec An- ton, elaboumen, ubit konec septembra pri Rakeku; Sirle Janez ustreljen.

Iz Pudo- b: Znidaršič Ivan ponoči 3. no- vembra 1942 obstreljen, 25. IX. 1943 ubit med Starim trgom in Blokami; Mlakar Ma- rija ubita ravno takrat istotam; Čač Mi- hael zaklan doma 3. XI. 1942; Čač Ivanka zaklana doma 3. XI. 1942; Mule Janez, oče zloglasne komisarke »brazbove« Ivanke, vr- žen v Kozlovko 26. IX. 1943; Martinčič An- ton ubit na Mačkovcu 28. X. 1943; Martinčič Jožef ubit na Mačkovcu prav takrat; Pire Franc ubit na Mačkovcu 28. X. 1943; To- mažič Ivan vržen v Kozlovko 16. IX. 1943; Truden Jožef ubit novembra 1943 v graščin- skem gozdu.

Iz Nadleske: Krčič Ludvik ustreljen kot ranjenec 14. IX. 1943 v Pudo- bu; Truden Ja- nez ustreljen 7. X. 1943 za vasio Selšček;

Srpan Vinko ubit aredi oktobra pri Rake- ku; Ravšelj Stanko ubit 28. X. 1943 na Mač- kovcu; Srpan Ivan ubit konec septembra.

Iz Podcerkve: Naunt Janez ustreljen za vasio 26. V. 1942.

Iz Dan: Znidaršič Karel ubit 8. IX. 1943 doma; Hauptman Franciška ubita 3. IX. 1943 doma; Kandre Janez mučen in ubit 27. VII. 1942 pri Knežji njiivi; Kandre Franc ubit 29. X. 1943 na Mačkovcu; Kan- dare Peter 13. IX. 1943 v Pudo- bu; Sirle Alojz 3. IX. 1942 doma; Hauptman Albin 20. IX. 1943 v Mozlju; Krašovec Felika ok- tobra 1943 na Mačkovcu; Krašovec Stanko isti dan na Mačkovcu; Krašovec Janez vržen v Kozlovko 16. IX. 1943; Krašovec Ludvik in Franc ubita neznano kje (pet bratov); Mihelčič Stanko 14. IX. 1943 v Pudo- bu.

Iz Igavasi: Zigmund Franc in hči 16. III. 1942 doma; Zigmund Alojzija isti dan; Nele Janez avgusta 1942 za Poljanami; Tru- den Marija avgusta 1942 pri Poljanah.

Z Vrha: Kodra Stanko vržen 16. IX. 1943 v Kozlovko; Palčič Franc in Jožef 7. X. 1943 za vasio Selšček.

Z Babnega polja: Mestnik Anton maja 1942; Ivoševič Mihajlo maja 1942 neznano kje; Zingova mati in hči eta bili ubiti je- sen 1942 neznano kje.

Iz Viševka: Tomšič Terezija je zgorela 8. IX. 1942 v gorečih hiši; Tomšič Alojzij; Šoštarčič Anton je bil ubit na hišem pragu aprila 1942; Baraga Alojz 25. X. 1943 v Zagor; Intihar Franc 13. IX. 1943 v Pudo- bu; Znidaršič Anton, 16. VII. 1942 nad Ložem; Prevec Viktor 28. X. 1943 na Mačkovcu; Mlakar Anton prav takrat; Avsee Anton isto; Truden Franc ubit neznano kje; Polje Jernej 3. IX. 1942 doma; Palčič Jakob vržen v jamo pod Snežnikom 4. IX. 1942; Porok Janez prav takrat; Palčič Ivan 29. IX. 1943 v Mozlju; Palčič Janez oktobra 1943 med Ložem in Blokami; Petrič Jože 16. IX. 1943 vržen v Kozlovko; Intihar Franc prav tak- rat; Prijatelj Angela in Marija.

Iz Poljan: Levec Janez.

Iz Starega trga: Kramarč Franc ubit 3. IX. 1942, kaplan; Telč Katarina 3. IX. 1942; Plos Franciška julija 1942 za Poljana- mi; Kompeš Alojzij oktobra 1943 med Lo- žem in Blokami; Truden Franc in Minati Ferdinand, usoda neznana.

Iz Loža: Rožanec Ivan in Bono okrog 20. IX. 1943 v Laščah; dr. Muha Vladimir, sodnik v Ložu, ubit julija 1942.

Iz Podloža: Petrič Edvard 16. X. 1942; Sirle Franciška 16. X. 1942; Sirle Andrej in Krašovec Franc ubita 13. X. 1943 na Knežji njiivi; Tome Janez, Tome Franc in Mlakar Valentin ubiti na Mačkovcu 28. ok- tobra 1943.

Iz Bloške police: Hribar Slavko maja 1942 blizu Blok; Hribar Matevž sredi okto- bra 1943 med Ložem in Blokami.

Z Bloče: Mišič Vera julija 1942 pod Snežnikom; 24. X. 1943 so bili v Grahovem sežgani: Intihar Tome, Mišič Alojzij, Mišič Franc, Markolčič Alojzij.

Z Gornjega Jezera: Avsee Janoz 1. de- cembra 1942 zaklan doma.

Iz Laz: Jurjevčič Matevž ubit 1. XII. 1942; Tavčelj Franc 24. XI. 1943 sežgan v Grahovem; Sirle Jože iz Milanovega vrha ubit 14. IX. 1943 v Pudo- bu.

Iz Otoka: Škrbec Stanko ustreljen 22. X. 1943 v Jelenovem dolu.

Izšla je nova knjiga »Slovenčeve knjižnice« Fr. Knažič:

Lov za skrivnostmi

Prva slovenska detektivska povest. — V njej ni sicer nobenih umorov, nobenih grozovitosti, vendar je branje napeto in — kar je glavno — vse se lepo reši. Žena, ki je bila ugrabljena s ceste, se vrne v Ljubljano; zagonetno ime, ki je nekoga tako mučilo, se razvozlja v navadni kavarni. Kupite in berite!

je zmoglo zagrešiti samo popolnoma po- kvarjeno bitje, kot sem jaz.

Poznate me dobro! Vaša rejenka som, otroška sosesra, mladoletna tovarišica, ki je z Vami zrasla pod isto streho in ki je dolina neskončno hvalnoštni Vaši blagi gospe mami, ateku in Vam. Ime poznate, jaz ga ne napišem, ker je to najbolj pro- kletno ime, kar jih je kdaj nosilo dekle.

Pronohala je s pisanjem. Pero ji je padlo na mizo, v lica ji je udarila temno- rdeča kri in grozen kašelj jo je posilil. Zgrabila je brišče, pritiskala jo na ustnice in padla na ležišče. Zunaj je pihal pomla- danski veter in tresel šipe na malem oknu. Kašelj je ponehal, v sobici je nastopila mrtvaška tišina, ki so jo motili le globoki vzdih. Motne oči je uprla v kot, nepre- mičeno je zrla v vlažno steno, kot da čita iz nje svojo mladost.

Lepa, dvonadstropna hiša ob cesti. Ob njej skladovnice hloved in deak, nad vrati napje: gostilna in trgovina z mešanim bla- kom. V to hišo jo je pripeljala mati. Imela je takrat štiri leta. S seboj sta prinesli iz revne bajte veliko culo in nič več. Očeta so ji ubili v svetovni vojni, mater in njo da je povabila blaga gospa in dobrodušen gospod pod avojo streho. Lepo sobicu so jima dali, celo postelji so pripravili v njej. Mati je pomagala v kuhinji in blonu, ker je imela gospa na pretek dela v trgo- vini in gostilni. Pri hiši so imeli sinka, tri leta starejšega od nje. S to družino je zrasla kar najstarejša. Gospe je klicala »mama«, gospodu je rekala »atek«, sinku »bucek«, njej so pa dali prilnek »mucek«. Z materjo sta vsak večer molili za blage dobrotnike. Vai vašaani so jih imeli za eno družino in so kmalu pozabili na revno bajto, iz katere sta prišli.

Bolnice je dušilo. Krčila je z rokami, kot da hoče ujeti vae spomine na srečna otroška leta.

Igrala se je v prividu z »buckom«. Iz ekoiznih škatelet sta gradila hišo, valila sta po trgovini železne uteži, jedla sta mar- melado in se namazala. Bucek si je narisal brke, Mucko pa je namazal po lieh. Sme- jala sta se in padla drug drugemu. Zvečer ju je atek posadil na ramo, da sta jahala konjčka. Ko je nekoč razjezila Bueka, ji je zabrusil v obraz: »Ti nisi naša! Prijo- kala se je h gospe in ji potožila. Gospa jo je pogladila po svetlih kodrih, očela Bueka, jo vzela v naročje in kar moč lju- beznivo tolažila: »Naša si, Mucka! Ta grdi Bucek! Nikdar ne smeš več kaj takega reči! In ji ni nikdar več rekel. Tudi po- zneje, ko sta hodila v šolo, pa so je drugi dražili, se je Bucek vedno potegnil za Mucko.

Gospodarjeva hiša je bila premožna in verna. Odlični gostje so prihajali na obisk. Ko je dorasla, je odšel Bucek v mesto. Dali so ga v zavod, kjer je študiral. Ona pa je pomagala gospe v trgovini. Kako ji je šlo vse od roki Računala je natanko in hitro, da je gospe odvzela že veliko breme. Ponosni so bili nanjo in čez nekaj let so sklenili, da je pošljejo v trgovsko šolo. V zavodu je atanovala pri sestrah. Rada je molila in učenje ji ni delalo preglatve.

O počincah sta se vračala z Buckom domov. To je bilo vedela v društvenem domu, pri petju in igrah! Da, tudi na odr. Igrala je Majdo in Bucek Janeza. Po igri je elišala, kako je dejal gospod: »Če je Bog namenil, pa naj živita skupaj! Bolje bi ne mogel najti! Od tega večera se je njena mladost ogrela. Zagorela je v tiho ljubezen, ki jo je vsako jutro posvečala pred oltarjem, da ne bi postala neupamtna

in grda. Pa je Bog obrnil! Ko je Bucek končal maturo, je prošil za sementišo. Bil je sprejet. Mami je bilo neizročeno všeč, očetu manj, dani ni nasprotoval, Mucke pa je od tega dno trpel, umaknil in otepel.

Zasovražila je duhovnike in starše, ker je nanje valila krivdo, da niso preprečili sinu vstopa v duhovniški stan. Odtegnila se je celo od nove maše in ves dan je pre- jokala v gozdu.

Novomašnik je šel za kaplana v pode- želsko mesto. Pisal je mami, naj ga vaa družina pride obiskat. Vsi so se peljali, nje pa ni bilo. Izgovorila se je z važnim so- stankom. In res se je šel istega dne sestala s Pavlom. Iz maščevanja se je navezala nanj in na njegova ideje. Zasnova! so tajno družbo in čez nekaj dni je dekle izginilo v gozd, polna mrčnje do vseh, ki so ji dobro hoteli. S tem pobegom se je začela zanjno bridka zgodba, polna nesreč in gre- hote.

Prvi tedni v hosti. Baraka, šotori, skal- ne votline, kozolci in bela hiša pod vrhom. V tej hiši je bil intendant Pavle in nje- gova tajnica je bila ona. Podnevi so pri- hajali in odhajali. Tipkala je po diktatu: Na položaju... Komandi... Večeri so bili bajni. Ob ognju je pela harmonika, divje so sekale pesmi, šumelo je v kotlu, padali so dovpti, na vrhu pa so klicali stražarji in ponavljali gesla. S Pavlom sta hodila po jasi, Zvezde so žarko sijale in so umi- kale žareči luni. Padla je beseda »svobodna ljubezen«. Rdeče tovarišice so se prodajale, kadile cigarete, vabile tovariše ter se divje krohotale v gluho noč. In zjutraj so se bahale z grehi.

Po nekaj mesecih so se začeli premikati. Šlo je gor in dol, čez hrib in pian, iz grča na grič, iz vasi v vas. Gorele so hiše, po-

kale puške, regljane strojnice, stokali ra- njeni, kleti tovariši in se umikali iz kraja v kraj. Držala se je Pavleta, pa se ji je nekega dne pristudil. Videla ga je, kako se je sončil in kopal s tovarišicami. Obje- mal je mlado, komaj doraslo dekle. Še druge stvari bi videla, pa se ji je zameglilo pred očmi. Preklela je vae svet, plju- nila na ljubezen in zadržela po krvi. Pri treh hišah na planoti je ustrelila ženo, ki je stiskala k sebi otoka. Za dar je prejela od komandanta naropano perilo in lastno- ročno podpisano pohvalo. Tovarišice so jo zavidale. Hujskale so Pavla, češ: prebrala si je komandanta, tega visoko! Ona pa se ni zmenila ne za divje izbruhe intendanta in ne za prilazovanje komandanta: postala je topa, drzna, surova.

Na mitingu so jarjili zmagi: vse se razkrajja, konec se bliža. Lah! so se nam prikličili, v nekaj tednih bomo zagospo- darili. Še istega dne pod noč so izvidnice pripeljale čete Lahov. Našli so jim na kape rdeče zvezde in jih porazdelili v četo. Med zmetitji je bil mlad častnik, Alfrede so ga zvali, Dekleta so ga obkrožile ter se norčevale iz »hrabre« vojske. Gledal jih je s črnimi očmi, podoben je bil otroku, ki je zašel v zverinjak. Zrla je ta prtor s prekri- žanimi okoli. Dasi je studila tujo kri, so jo pa vendar omamile črne, oglišne oči. Planila je med tovarišice in zavpila: »Pu- stite ga v miru! Dekleta so se zakrohotali: »O! je ima, novega ljubčka! Buon appetito! Kar vzemi si ga! Prijela ga je za roko in peljala iz gruč pred komandanta.

»Kaj hočeš?« »Jesti mu daš, tovariš komandant!« »Ti ugaja, kaj? Suknjo nisi alečel!« Pomagala je, da je slekel suknje. Tre- sel se je kot šiba na vodi. Na rokavu se je pokazal vstič rdeči križ. Komandant se

je zarežal in ga potrepljal po ramenih.

V pozni noči je vse taborišče odšlo čez hrib. Potikali so se po gozdovih, plazili po gozličevah in opoldne prispeli v kraja, ki so ji bili znani. V daljavi se je prikazala njena domača vas. Posedli so zasenčen reber. Tovarišice so treble golazen. Raz- ločno je čula: »Ena, dve, tri — — — pet! Tako bo z belimi. Zalego je treba učititi!« Mimo so hodili na pol nagi tovariši in ote- sili zamazane obrazce. Pod skalo je hreščala harmonika. »Nabrusimo koso...« je odme- valo po hribu. Umaknila se je k studencu in se umila. Skrivaj se ji je približal Pav- le, Ošinila ga je s pogledom ter si zapela Jopico.

Malomarno se je zleknil ob njej. »Dobro je vozič, Mucek!«

»Kaj te brigat? je odvrnila osorno.

»Mene res ne briga, pa bi moralo bri- gati tebe! Očrnjena si na komandite!

<

J. E. Polák:
Gospa Višnjegorska
(Zgodba iz starih dni)

Pa zapeli lovski so rogov
in vabili spet k zabavi novi.
Ta zabava pa naj lov bi bila,
ki živali malo bi vzdramila,
da po gozdu bi se naskakovali
in zabave strastnim lovcem dale.
Pridružile so se tudi dame,
ker hotele niso biti same.
Ko so lovci v temni gozd dospeli,
poskakali s konjev so veselili
in se peš po gozdu razpršili
na prostore, ki jih določili
so na gradu vsakemu že preje.
kot za grajski lov se to umije.

Ko vsi lovci so na mestih bili,
krvi žejne pse so izpustili;
a gonjaki so zaropotali,
tolkli grme in glasno kričali.
Čreda psov je glasno zacvilila
in po gozdu temnem se razila...
Švigali so zajci kakor strele,
srne zadke so kazale bele.
Še lisjacek prevejalni, zviti
ni utegili se pred njimi skriti.
Volk povsili je svoj rep med noge,
divja svinja je plesale kroge.
Ris oklenil se je bil drevesa,
medved rjovel, da se zemlja stresa.
Pal je zajec, pala je lisica,
pala svinja, volk, srnjak, srnica;
konca gonje pa le noče bita,
kot bi hoteli ves gozd pomoriti.
In zapeli vnovič so rogov
in za višje lov začne se novi...
Ostrovhar Jošt in Friderika,
ki imela ga je za vodnika,
sta na novi prostor svoj dospela
in na dčbel sta parobek sela.
Oglasi se lajež psov iznova...
»Srečo morda zdaj imela bova,«
rekel Jošt je lepi Frideriki,
ko gonjacev oglase se vzklili.
»Morda,« reče mlada Friderika,
»a če smola bo tako velika,
da bežalo vse bo mimo naju,
pa za danes lov naj bo pri kraju!«
Te besede komaj je izrekla,
že medvedka stara je prišla
iz gošćave, pa na mah obstala,
kot bi lovca se in žene zbala...
Zdaj na zadnji nogi se postavi,
prvi dve pa za objem pripravi
in stopica proti Frideriki,
ki napela je svoj lok veliki,
ga napela in ga izprožila,
a medvedko je samo ranila...
»Brž za debelo!« se zdaj Jošt oglasi
a medvedka dalje gre počasi
in kot »u«! bi drevo objame...
»Da bilo ni tam kaj ržu jame,
kdo ve kaj bi s Frideriko bilo,
da neklučje to je ni rešilo!«
Ostrovhar zdaj napel svoj lok je,
pa medvedko ranil v sprednji bok
je...
Tja med rebra psica je zletela
in medvedko je v srce zadela,
da zarjula je od silne boli,
kar se čulo daleč je okoli...
Zver pa strašna, preden se zvrnila,
je tja k Joštu besna vsa planila...
Toda Jošt se spretno ji umakne
in med rebra sulico ji vtakne...
Zver se zvrne, pa de, zemljo koplje
in v trenutkih zadnjih bešno soplje...
Zdaj pa k Joštu stopi Friderika
de mu: »Sila bila je velika!

BRESKOV-CVET

HUGO WAST Argentinski roman M. JAVORNIK

Prvi del.
Pokopališče.
Kakor skozi tenčico so se človekovim
očem kazale pokrajina, mračne gore in pu-
sta reber, na katero so bili postavili pokop-
ališče, tako da so ga videli vsi ljudje iz
Doloresa.
Po poti, ki se je polahko vzpenjala, se
je v počasnem koraku dveh volov pomikal
voz z mrličem, ki je ležal v krsti iz boro-
vine. Ob njem je šel in poganzjal vola kmet,
zahomotan v volnen ogrinjac, ki ga je mr-
šeči dež počasi pokrival s kapljicami.
Možak je bil visok, tršat in močan.
Obraz mu je bilo komajda videti, ker mu
je zastiral rob širokega klobuka.
Ime mu je bilo Germán Castillo in je
živel kako miljo od Doloresa, onkraj po-
toka, katerega so ljudje, ki niso poznali
večje vode, častili z imenom reke.
Germán je šel v takem pasjem vreme-
nu na pot zaradi tega, da bi pokopal ženo;
da bi jo pokopal na tem grobišču, kjer so
se shajali mrtvi iz vse soseske.
Od njegovega doma do vasi je bila pot
slaba. Od vasi do pokopališča pa je bila
široka in zlozna.
Ko je imel za sabo slabi kos poti, ni
sedel na voz, ker je bil preveč zatopljen
v misli. Stopal je ob volih ter držal osten
na zgazjenem jarmu, pripravljen, da vzpod-
bode živinčeta, kadar jima je začel zasta-
jati korak, a je to delal bolj iz navade
kakor po premisleku.
Mislil je na svoj zapuščen dom, na
ubogo rajno ženo, ki ni nikdar poznala ne
radosti ne oddiha. Umrla je dan poprej.
Vse dopoldne je prala za neko bolno go-
spo, ki je pozimi živila v Capilli del Mon-
te, potem je pobrala perilo, kar ga je ime-
la že polikaneja, in ga odnesla. Paš je šla
tri milje daleč, ne da bi bila zavžila kaj
druga kakor nekaj požirkov grenkega
čaja.
Ko se je vračala, je začutila, da ji je
nekam slabo, pa je stopila v Doloresu v
trgovino, da bi še nekaj kupila in pa, da
bi se malo oddahnila.
In tam se je zgrudila mrtva.
Življenje, ki ga ni bilo drugega kakor
delo in pomankanje, ji je uničilo moči.
Tako umira večina kmetov po gorovju.
Pogrnilo so ji obraz s prtičem in apo-
roščili novico njemu. Ko so mu povedali,
kaj se je zgodilo, ga je neznanos zabeležil
pri arcu, saj je bil na siroto tako navajen
in navezan na ubogo ženo, ki mu je dvaj-
set let skrbela za dom.
Vzel jo je bil, ne iz ljubezni, siromaki
ne utegnejo misliti na to, temveč da bi
imel koga, ki bi mu kuhala in skrbela za
njegove reči. Toda žena si ga je počasi
osvajala. On je bil trd in nebrzdan, ona
krotka, prijazna in vdana. Sprejela je na-
se budo, ki ji jo je naložil on, ter se hra-
bro borila, da bi jo pregnala iz hiše.
No, in ko se je rodila hčerka Corina,
dve leti po prvorojencu Antonlu, je ženi
začel izkazovati mirno in trdno ljubezen.
To dokleto je bilo punčica njegovega
očesa. Klicali so ga za Rino.
Bogati meščani iz Buenos Airesa, ki so
hodili na letovišče v Dolores in ki so bili
in pa Jošta, ki je nam otel je
ter z medvedko zanjo bit se šel je!
»Bog jo živi!... Bog naj Jošta živi!«
čujejo se lovcev vseh odzivi.
Ki so lovci spet se okrepčali,
šli v dolino so in prepevali...
Tam so sedli na konjice čile;
a zverji, ki so pobite bile,
so na močne kole naložili;
in gonjaki jih domov znosili.
Ko pa lovci so na grad dospeli,
hlapi konje so jim vse odvzeli;
so odvzeli psice jim in loke,
toke, nože, sulice široke.
Lovci so odšli v dvorano širno
in za mizo seli so prešerno;
in so tamkaj peli, pirovali
in kot lovci v pozno noč lagali;
a med njimi, ki so najbolji znali,
bil je z Loke Hugo, vitez mali.
Dan je bil grd in Germán je imel le
malo prijateljev. Niti oče Rochero ni po-
stal nič odgovora na njegovo sporočilo o
tem, da je žena umrla.
Ker jama še ni bila skopana, so skle-
nili pustiti krsto na vozu. Pokrili so jo z
ogrinjalom, da je voda »ne bi prišla.«
Tla so bila sam kamen in naloga izko-
pati jamo za pokop mrliča je bila veliko
in žalostno delo. Kdor je mogel, si je iz-
dolbel majhno votlino, to je bilo še naj-
pripravnejše.
Ne da bi bil rekel še katero, je Germán
prijel za kramp in pomagal nadaljevati
delo.
Dež je bil vedno hušji. Gorá že ni bilo
več videti in na vso prirodo je legal glo-
bok molk.
Kadar je kramp nehal udarjati ob tla,
se je zaslislalo sopenje utrjenih volov in
slišati je bilo konja, ki sta z jezikom obra-
čala brzde v gobcu.
Komaj je bila jama izkopana, so vsi
trije položili krsto z voza ter jo neznanos
prevadno položili na njeno novo mesto.
Germán je prijel lopato ter vrgel prvi
zagrebek, do vrha poln zemlje in kamna.
V tem molku je hrušč kamenja, ki je uda-
rilo ob deske, bil začuda močnejši, kakor
bi bil sicer.
Germán je podal lopato Fabiánu. Na-
slonil se je na ograjo ter si začel zvijati
cigareto.
»Ne morem,« je dejal, »pokrijta jo vi-
dva.«
Antonio je ob robu jame gledal, kako
izginja pod zemljo skromna jelova krsta,
v kateri je spala njegova mati.
Jama je bila kmalu polna do vrha. Da
bi zaznamovali, kje leži grob, so iz debelih
kamnov naredili majhno gomilo in zasadili
nanjo preprost križ iz palic.
V kotu je rasel granatovec, ki se je z
vitkami oprjel na hrupavega kamenja ter
pokrival dobršen del ograje.
Antonio je odlomil nekaj vej ter jih
začel ovijati okoli krste. Ta skromni okras
bo razveselil ubogo mater, ki je bila zme-
raj zadovoljna s tako malim. Ko se je
zmislil, da je zdaj sama med temi mrtvi-
mi, so mu oči zalile solze. Ni se bil še
navadil na misel, da je mrtva.
»Huda noč,« mu je rekel Fabián, »če
človek pomisli, da bo prva.«
Ne Antonio ne oče nista oporekala. Za-
prli so železna vrata, ki so zaškrpala v
zarjavelih tečajih, ter odšli. Germán se
je odpravil z vozom, fanta pa sta odjezdila.
Niti po poti, niti ko so šli skozi Do-
lores, niso slišali žive duše. Nekaj veselih
vzklikov, prihajajočih iz točilnice, je za
trenutek pretrgalo molk, sicer pa ni bilo
nikjer slišati glasu.
Narasi potok je glasno in nemirno ska-
kal med velikimi skalami. Star in mršav
vol, ki se je stiskal v soteski, da bi se
malo zavaroval pred dežjem, je prežveko-
val ondi in jih gledal s svojimi krotkimi,
malobrižnimi očmi, ko so šli mimo.
Ko so prebrli potok, so začeli iti po
strmi poti, ki je zdaj zavijala okoli bre-
gov, zdaj plezala čeznje, zdaj se spet, ka-
dar ji je zaprl korak plot, znamenje ka-
kega posestva ali ogrado, spustila v dolino
in tekla ob peščenem bregu drugega po-
toka, ki je bil še neznatnejši od prvega in
ob suši prazen, a se je ob deževju spre-
menil v nemiren hournik, ob katerem so
rasli topoli in vrbe.
Naliv ni naredil drugega kakor blatne
luže, od koder je preplašeno zletelo nekaj
bojebih kljunčev, ko je prišel voz mimo.
Zdaj pa zdaj je kak osel s svojim iz-
gubljenim riganjem vzbudil otožen odmev
na zapuščen cesti.
Govodi tod ni bilo. Bregovi so bili pu-
sti, samo na tisto stran, kjer je imel Ger-
mán tisto malo svoje zemlje, kjer so bile
zajede globlje in vrhovi višji, sta bili dve
rodovitnejši dolnini ali tri, ki so se poleti
napolnile z zelenimi njivami koruze.
Bilo je ob setvi in zemlji je bilo vi-
diti, da so jo Germán in fant pred kratkim
osorali.
Legala je noč, vlažna in žalostna, kd
je voz pripeljal do kmetovega doma.
Hiša je ležala v bregu, ki je bil manj
pust kakor drugi. Pred mrzlimi južnimi
vetrovi jo je branilo nekaj gričev, pokritih
z bodečim trnjem, rastočim v gostih gozdi-
cih, v katere je bilo težko priti.
Tam se je skrivala mala domačija in
bilo jo je težko najti.
Globel, ki se je začeljanja v bližnji so-
teski, je delala korito za potoček, ki je v
začetku ves bister žuborel v dolino ter
skakljal od kamna do kamna, potem spo-
časnil svoj korak ter delal majhne tolmun-
e, nazadnje pa zagonečno umrl v mlakuži,
ki jo je dušilo vrbovo grmovje.
Ta skromni curek vode, ki se je rodil
in umiral na Germánovi zemlji, je bil naj-
večji ponos njegove družine. Z njim so se
napajali vsi tisti, ki so živeli v tem kraju.
Dosti jih tako ni bilo. Ker je potoček te-
kel prav blizu hiše, se ni Germánovi ženi
in hčeri bilo treba truditi s prinašanjem
vode za pranje od daleč. Stopili sta do po-
toka, ki je nasproti hiše delal miren tolmun,
kjer je raslo nekaj žalužk, tam prali
perilo in biserno vodno kalili z milom.
Hiša je bila zidana iz kamna, pokrita
pa s trnjem, ki sta ga splela Germán in
njegov sin. Dve strani hiše, ki sta gledali
na vzhod, je senčil hodnik s stebri iz tin-
titacovega lesa. Nekaj korakov dalje je bi-
la skromna kuhinja iz votle opeke, katere
se je držala kozja staja. V kuhinji so ob
mrzlih nočeh spali psi.
Nasproti hiše, na borjaču iz prsti, ki so
jo utrile stopinje ljudi in živine in ki so
jo neusmiljeno pometali trdi zamahi mrzle-
ga vetra, je stalo nekaj kolov, zgazjenih
od jezdnih konj, ki so jih privezovali ob
nje, in pa drevo, ki se je ob zimskih ju-
trih prebujalo z vejami, polnimi kosmov
belega ivja.
To je bila breskev, ki jo je pokopnica
bila zasadila na dan, ko so krestili Rino.
V cerkev so ta dan šli na konjih. Ker
je bil Germán izgubil bič, si je pri neki
pristavi odrezal breskovo šibo, da bi z njo
krotil konja.
Ko so se vrnil domov, je mati prosila,
da bi zasadi breskev tudi na domačem
borjaču. Še tisti dan je zakopal potaknje-
nec v zemljo.
»Za spomin na praznik,« je dejal v sme-
hu, ker ni verjel, da bi se šiba prišla.
A vendar je drevce drugo pomlad zrve-
telo, in ko je deklica bila stara pet let, je
breskev bila že lepo drevo, na katero so
prihajali prepevat kosi, škorec pa si je tam
splel gnezdo.
Drevo in otrok sta bila prijatelja. De-
kleca je prekopavala zemljo okoli debla in
jo zalivala. Obrabila je breskve mršes in
suho listje. Poznala je sleherno izmed nje-
govih vej, ki so ji bile za konjčke. Bre-
skvev pa se je zato spomlad odel v cvetje,
iz katerega je njegova mala prijateljica
spletala vence za svojo koderasto glavo. Po-
leti ji je za vsak cvet, kateremu je priza-
nesla, dala debelo in dehtečo breskev.
Oče Rochero je Rino, ki je bila tedaj
stara sedem let, nekega dne resno odvedel
pod cvetoče drevo.
»Poglej,« ji je dejal, »slehernik izmed
ljudi, ki žive na svetu, ima svoje drevo,
čudni ne ve zanj. Če je dober, drevo cvete,
če je hudoben, se drevo posuši. To je tvoje
drevo. Bodi vedno dobra, da bo breskev
vse pomladi cvetela.«
Otrok je poslušal duhovna ter zapovrat-
jo tri mravičje, ki so leze po breskvinem
deblu.
»Torej sem dobra!« je vprašala ter gle-
dala duhovno v resni obraz in mu poka-
zala cvetje, ki je odevalo drevo.
Duhovnik ni rekel, da ne. Prijel je va-
jico, ki je najbolj cvetela, jo zvil v venci-
ter ga položil dekletu na prelepo glavo.
Potem je odvezal svojo mezo (a - po-
lomljeno živinčje, ki je slovelo po vsem
kraju - si zavihal duhovsko sukno ter so
v skoku poglaj na mezo tako čilo kakor
krotilec.
S sedla ji je kakor v zadnji nasvet
dejal:
»Skrbi za svoje drevo. Ko pojdeš k pr-
vemuh obhajilu, ti bom naredil venček, ka-
kor je ta. In ko se boš omožila, hočem, da
greš v cerkev ovenčana z breskovim cve-
jem.«
Ošvrknil je meza z bičem in v drnco
odjezdil.
Rina se je odslej šutila še bolj pove-
zana s svojim drevosom. In bila je sreč-
na, kadar so mlačni vetriči, oznanjevalci
pomladi, napeli popje na breskvi, ki se je
potem pokrila z rožnatim cvetjem.
(D dalje.)

jestno odgovarjaš komandantom, med tova-
rišicami povzročaš zadržbo, skratka: pri-
sljiteni smo, da te kaznujemo!
»Dajte!« je odgovorila hladno in od-
ločno.
»Zadnji poizkus, da si pridobiš zaupa-
nje in se izkažeš, je tale: vasi v dolini
poznas, saj si tam doma. V tvoji rojstni
vasi živi trgovec in gostilničar, ki je naj-
hušji stebel bele zablode. Njega in vso dru-
žino moramo likvidirati. Iskali smo ga že
parkrat, pa mu ne moremo do živga. Ne
vemo, kje se skriva. Tebi, tovarišica, so
znane razmere v tej hiši. Dam ti častno
nalogo, da se utihotapiš v vas, pregledaš
položaj ter nam v dveh dneh javiš skri-
vališče te družine. Razumela?
»Sem!
»Pojdeš?« — »Pojdem!« — Obrazi so se
raztegnili, Pavle se je zlohotno nasmešnil.
»Najdi si izberi samal se nočoj naj te
vzame noč! Čez dva dni čakamo tvojih to-
čnih poročil. Sicer voš, kar te čaka!«
»Vem!
»Idi in storite!
Dvignila je glavo, stegnila roko v pest
in odšla iz sotora.
»Preklete jo je usekalole!« so dejali ko-
mandanti in si natočili vina.
Jesenska noč se je zarila v svet. Oblač-
no nebo je skrillo zvezde, naletaval je rahel
dež. Po strmi stoji se je spuščalo dekle in
oprezno raziskovalo mokro grmovje.
Zavezala si je ruto, da bi je ne spoznali.
Po skrivnih stozah so jo pripeljali do hiš.
V zvoniku je pozvanjalo k maši. Pogleda-
la se je čez nivo in preskočila plot na dvo-
rišče. Pes je zalajal. Skrila se je v dvor-
ni in čakala, da bi odprli vržna vrata.
Zaškrpalo je ključ, zarožljalo so zapahli, sko-
zi vrata je prišla starka z molitvenikom v
roki. Matil Pomirila je psa, pogledala po

dvoršču in zavila v cerkev. Medtem je de-
kle skočilo iz dvorščice in steklo v hišo.
Odklenila je trgovino in se vsa trudna zgru-
dila na zaboj.
Ko je stopila pred mater, ta ni vedela,
kaj bi počela od veselja. Objemala jo je in
poljubljala in ji vse odpustila.
Ona pa ni pozabila naloge, zaradi ka-
tere je bila poslana. Spraševala je mater,
kje sta gospod in gospa. Mati ji je zaupa-
la, da se skriva v zidanici, ker so ju
tolovaji že nekajkrat iskali in hišo docela
izkopali. Ona jima nosi vsak dan dvakrat
jesti.
Tako je hinavsko zvedela od matere
vse. Poljub, ki ga je dala materi za pla-
čilo, jo je pekel v srcu kakor Judežev po-
ljub še zdaj, ko se je spominjala, kako so
dogodki potekali dalje.
Mati jo je prosila, naj nese gospodu in
gospo ona jesti. Storiila je tako.
Zidanica, skrita v vinogradu. Ob petih
popoldne, ko je rosil gost dež, je nesla, za-
vita v materino ruto, da bi je nihče ne po-
poznal, južino za svoja rednika, ki sta se
skrivala v tem skritem kraju že nekaj ted-
nov. To je bilo evidenčno! Gospa jo je obja-
la s solzami v očeh, gospod jo je božal,
ona pa je pozorno metala oči na vse strani.
Spet je pregrznilo lagala, da bo ostala doma,
da bo pomagala materi in da ne bo za-
pustila družine v teh težkih dneh. Vprašala
je po gospodu sinu. Zvedela je, da je bil
nastavljen kot kaplan v vinorodnih krajih,
da pa ni mogel zdržati, ker so mu nepre-
stano grozili s smrtjo. Božal je v mesto,
kjer še sedaj živi kot begunec. Razkazala
sta ji skrivne izhode in jo prosila, naj po-
maga doma, dokler ne mine nevarnost. Še to
sta skrbno pripravljala, naj se ne kaže na
vasi, ker niso vsi sosedje zanesljivi. Vse je
objubila, se hinavsko priščno poslovila ter

prazno košaro odšla po skrivnih stozah v
vas. V gozdiču pred vasio so husknile skozi
mejo tri senec.
»Nadzorstvo, tovarišica! Jutri se vidi-
mo!« Zanka, ki so jo nastavlili na njen vrat,
je bila tesna, izhoda ni videla nobenega.
Napočil je najbolj črni dan v njenem
življenju. Pod svinečnim nebom so se
tepli vetrovi in metalni redke anežinke po
zamazljivih tleh. Mati je vstala ter jo pokli-
cala: »Greš v cerkev!« — »Ne morem! Opa-
zili bi me in kar nič dobro se ne počutim.«
Se je izgovarjala. »Pa leži! Molila bom zate!«
To so bile zadnje besede odhajajoče
matere.
Na dvorišču je zavilil pes. Slišal se je
strel. Skočila je iz postelje in se hitro
oblekla. Udarilo je s puško po oknu. Od-
prla je na pol in srepro pogledala v mrač-
ni dan.
»Tovarišica, pripravljena!«
»Grem takoj!
»Žganje vzemi in pojdi, ker se mudi!«
Spoznala je Pavlov glas. Omotično je zgra-
bila steklenico v omari, stisnila pod pazdu-
ho nekaj perila in odklenila vržna vrata.
»Na levo vprake! Je vele glas. Pri po-
toku se vidimo! Uro!«
Umaknila se je v hišo in odklenila sobo,
kjer sta spala rednika. Nervozno je od-
prala predalec in v predzadnjem našla lično
skatlico, v kateri se je blestel gospodov po-
ročni prstan z vtičenjem poročni dnem.
Iskala je naprej, pa ni mogla najti ničesar.
Pri potoku je obstala. Za skalami v za-
vetju je slišala glasovo. Vetrji ji je prinašal
na ušesa različne Pavlovo besede: »Tukaj,
tovariš! In tovarišice, pri tem potoku, so je
pred dvema letoma splela moja ljubezen.
Preprečila mi je mirno življenje avojat, ki
jo moramo danes pobiti. Prokleti kapita-
list, trgovec in gostilničar, mi je bil na

potu, njegova teralska baba ji je stavila
oviro in njena mati-cunja me je odpodila
kot nadležnega komarja. Danes bo naprav-
ljen obračun z vsemi tremi.« Pa je nad-
ljeval z navdušenim glasom: »Tukaj, pri
tem potoku, pa avsa se kljub oviram odlo-
čila, da greva skupaj v hosto. Kar se je
zgodilo kasneje, vam je znano. Masčevanje
belim psom in farjem.
Vetr je ponehal. Pet ljudi, med njimi
dve tovarišici, so zgrabili za puško. »Ste
šuli? Kdo je? Geslo!
Zaklecala je, se poglala za skale in topo
gledala na družino. »Kje je žganje, tova-
rišice!
Ponudila jim je steklenico, iz katere so
pili vsi.
»Kako si opravila? Je vse pripravljeno?«
— »Jee...« — »Kje so?« — »Pokažem vam ka-
ma!« — »Tako je prav!« je hvalil Pavle. »To-
variš komandant ti je naklonjen in - jaz
tudi!« Prihizal se ji je ter jo objel. Iz ust
mu je udarjal smrad po žganju. »Danes se
začenja naša nova kariera!
Proti polnočju so se odpravili. Povelje-
val je Pavle: »Ti greš prva! V primerni raz-
dalji dva tovariša, za njima mi trije. Uiti
nam ne sme nihče. Pili so iz steklenice in
tudi ona je pila. »Da bo več korajže in
ognja v tebi!« je pripomnil.
Plazili so se kot mačke. Steze so bile
obema znane. Na ovinku ob cesti so se šuli
motorji. »Kaj hudiča pripravljajo? Da ni
to zasada?« V vaški cerkvi je zvonilo pol-
dne. Vodila jih je ob gozdu za vasio. V
očeh ji je žarel blazen svit: najraje bi vse
postreljala! Z roko je pokazala na vinograd.
»V tej zidanici so na kosilu. Skrivališče
ima dvojni izhode!
»Obkolimo ga! Puške v roke! Zagnali
so se proti stenu. Vetr je začel nara-
ščati. Dogodki so se odigrali z bliskovito

načelo. Udarila je na vrata, ostali so legli
na tla. »Muck!« je zaklecala. Težka vrata
so se odprla. Stopila je v zidanico a hinav-
skim obrazom. Vsi trije so bili notri: gos-
pod, njegova žena in mati. Obsuli so jo s
pozdravi, mati jo je objela in zaskrbjeno
vprašala: »Kod si pa hodila. Misliš samo že,
da so te odpeljali!« Takrat pa so vdrl v
zidanico oboroženi tolovaji.
»Roke v viš! Takoj z namile!
»Jezus, Marija!« je kriknila gospa. Mati
je prebledela in zdrknila na klop, gospodar
pa je stal zravn in s strašnim pogledom
zadel v dekle. »Kaj smo ti storili, Mucka?«
»Prišla je ura masčevanja!« je bruhal iz
sebe in se umaknila.
Zvezali so vse tri, hlastno pojedli kosilo,
preklinjali in sramotili ujetnike, medtem ko
je ona - hčl in rejenka - stala zunaj na
straži.
»Odhod! Kdor bo le gavnil, bo pri priči
ustreljen!« — »Pavle!« je kriknila mati, ko
ga je prepoznala. »Nič več Pavle,« je divja
zavpil, »sedaj sem masčevalec!
Vlekli so jih mimo brega v dolino in iz-
ginili v gozd. Za njimi se je poganzjala ona
- izdajalka!
Okrog vasi je vstajal nemir. Čudno pre-
mikanje po cesti. Na klanec se je vzpenjala
četa. Prav blizu, z nasprotnega hriba, so
odjeknili strel.
»Prokleti beli psi! Zavohali so naš! Ba-
šimole! Vzpeljali smo se po rebri. Gospod
je hropel, ženski sta molili, ostali so kleli
in jih poganzjali. Privlekli so se do strne
zaseke. »Navzgor!« Pa ni šlo naprej. Gospod
se je zgrudil, ženski sta zdrleli na tla.
Z nasprotno stranjo so vedno bliže pri-
hajali strel. Tik za njimi se je sprožila
puška.
»Zajeti smo, obkoljeni! Pobijte jih!« —
Pavle je nameril samokres in ustrelil go-

M M A F F I

Sijaj in zaton

KLEOPATRE

DOSEDANJA VSEBINA:

Egiptovski vladar Ptolomej XIII. iz stranske vladarske veje je zasedel prestol, ker zakoniti dedič ni bilo več. Mož je bil zaljubljen v glasbo in razvrat, vendar ni maral ob sebi nobenih močnih dvorskih osebnosti, ki so po prejšnjim vladarjem prav za prav imele vso oblast v rokah. Proti njemu so se zaronili užaljeni politični veljaki in bogatini v Aleksandriji in mu omajali prestol. Da bi se ubranil prekuhanov, se je naslonil na Rim in si za drag denar in za ceno otoka Cipra odkupil priznanje rimskega ljudstva. S tem je svoje nasprotnike še bolj podžgal, da so boji proti njemu postali izbruhli in upor. Ptolomej je moral bežati, ker ga je zapustilo vse, tudi telesna straža. Postavil je hčerko Bereniko za regentino, sam se pa z ostalimi otroki — med njimi Kleopatro — zaklenil pod varstvo rimske vojske v Siriji.

Čas je bil za rimskega npravitelja na otoku Cipru Marcus Porcius Cato, strog moralist in zagovornik politike nevmesavanja v egiptovski razmerje. Ptolomej XIII. je skušal od tega moža dobiti pomoč, vendar je slabo našel. Cato ni maral siliti ničesar o obljubah, ki jih je prejel od kralja svoj čas dobil od Cezarja. Zigar pot navzgor se je tedaj že začela. Cato je priključitev Cipra rimski republiki smatral za nujno posledico delovanja morskih roparjev, ki so se skrivali na Cipru. Da bi Ptolomej protovoljno odstopil Cipr Rimu, o tem Cato ni maral niti čuti.

»To je bila preteza za priključitev. To več bolje kot jaz. Preteza pa ne daje še nobene pravice.«

»Bolje kot ti vem samo eno: ukazal sem, naj in rimskega ljudstva bodo izvršeni.«

»Torej si potem lahko mislim, da sem bil ogrožen.«

»Toda beseda.«

»Pa umestna. Ciper pomeni uslugo za protiuslugo. In sedaj naj bi jaz izgubil otok, svojega brata in ves njegov zaklad samo zato, da bi se mi s tem lahko povedalo, da pogodba nima veljave! Ustroja vaše ustave ne poznam. Sicer me pa tudi nič ne zanima. Vem le, da sem z odgovornimi voditelji vaše države sklenil zavezništvo s čisto določenimi pogoji!«

»Mar zahteva, da bi Cato postajal porok tvojih goljufij?«

»Tega sploh ne zahtevam. Zahtevam le, da me eden tvojih uradnikov in ena tvojih ladij popelje do Rima, kjer si bom za vsako ceno izbojeval svoje pravice. Nočem tvoje podpore, čeprav bi mi bila silno dragocena, temveč le poročilo, da me bodo sprejeli. Me poslušaj in mi verovall.«

»Obžalujem, toda moram ti odkloniti uradnika, ladijo in poročilo. Ako bi storil tako, kakor ti zahtevaš, bi s tem pokazal, da se strinjam s tvojimi zahtevami, ki pa so, kakor rečeno, po mojem mnenju neutemeljene. Ničesar ne storim, kar nasprotuje mojemu prepričanju. Končujem s tistim nasvetom, kakor sem ti ga bil dal v začetku našega razgovora: vrni se v Aleksandrijo in se loti dela s sredstvi, ki so ti na razpolago. Denar, ki ga misliš razmetavati v Rimu, potroši rajši v svoji domovini! Tam ga boš varneje naložil! Naj ti bo nebo naklonjeno! Zdravstvull.«

Ptolomej je videl, da se pri Porciju Catonu ne bo dalo ničesar več doseči. Zato se je delal tako, kakor da se misli ravnati po njegovem nasvetu, čeprav teškega srca. Celo svoje ladije je naravnal proti Egiptu, da bi strogega državnega namestnika preselil in prepričal, da bi pred njim poslal v Rim svarilo, ki bi se vnaprejšnje ogrozilo uspeh potovanja. Toda čim so ladije pripele izven območja otoka, je dal zaokreniti vesla in je mahnil proti Grčiji s končnim ciljem, ki se je imenoval Brundizij.

»Pompej, so svojemu kralju povedali egiptovski trgovci, »je zaradi Cezarjeve odsotnosti najuglednejši mož v Rimu. Je

svoznik Krasa in Klodija. On je besen nasprotnik prekuhanov vseh dežel. Naklonjen je rimskemu posegu v Egipt. Pompej je mož, ki ga rabiš.«

Egiptovski kralj, ki je bil vesel, da je zatonila zvezda njegovega nevarnega nasprotnika Klodija, se je požuril v Rim. Njegov prvi obisk je veljal Pompeju, ki je sedaj nosil prilimek »Veliki«. Nedavno osvojena Azija ga je navdala s prevzetostjo, toda do Ptolomeja je bil skrajno prijazen. Povabil ga je celo v goste v svojo vilo na Albanskem pogorju, katero je dal oplešati po vzhodnjaskem okusu. Jo razširiti in iz nje narediti očarljivo stanovanje, kjer je bilo natlačeno polno umetnin, dragocenega blaga in drugih zakladov, katere je prinesel s seboj iz Armenije in Sirije. Tako si je uredil pravi raj, poln razkošja in udobja.

Pompej je odločno vstrajal pri zahtevi, da mora egiptovski kralj z vsem svojim spremstvom ostati v albanskem vili in ga je gostil s sijajem, kakršen se je spodobil za človeka njegovega položaja. Julija, mlada Cezarjeva hčerka, katero je pred dvema letoma osvajalec Azije zasnubil s ognjem sedemindvajsetletnega moža, ki se je do ušes zaljubil v lepo mladenko, je zadržano ljubkostjo delala dostojanstvenikom družbo.

Pompej je vladarju predstavil svojega prijatelja in namestnika, pred kratkim odsluženega konzula Aul Gabinija, ki bo čez nekaj dni odstopoval v Antiohijo, kjer bo nastopil svojo službo kot namestnik v Siriji. Gabinij je bil ves čas pohoda na Vzhod Pompejev štabni načelnik. Ko je bil potem izvoljen za konzula, se je vrnil v Rim in je vodil republiko skupaj s Pisonom, Cezarjevim tatom.

Ptolomej je dal Pompeju in Gabiniju razumeti, da ju bo kraljevsko obdaril, ako bi se jima posrečilo, njega ponovno spraviti na prestol. Gabinij je izjavil, da bi bil za svojo osebo srečen, ako bi mu mogel pomagati, toliko bolj, ker bo imel v Siriji na razpolago veliko dobro izvečanih legij. Ker pa je na tem, da odpotuje, bi bilo bolje, ako bi Pompej sam to stvar uredil s sedanjimi rimskimi oblastniki. Zanj bi bilo težko, da celo nevarno, ako bi v Siriji na lastno pest začel z diplomatskimi ali vojaškimi nastopi, ne da bi poprej od Rima dobil pooblastilo.

Gabinij se je vkrcal, a Pompeju je preostala naloga, da za to reč pridobi različne stranke, posebno pa vplivne senatorje. Bil je s svoje strani Piskaču dolžan zahvalo, kajti kralj mu je pred petimi leti v času vojnega pohoda v Palestino dal na razpolago cel konjeniški zbor, ki ga je porabil za to, da je Hebrejce podjarmil in utrdil rimsko nadoblast nad tamkajšnjimi rodovi, ki so Rimu morali plačevati davek.

Četudi se je Pompej stavljal izgnancu na razpolago, pa pri tem seveda ni mislil na to, da bi se mu oddolžil za uslugo. Storil je to bolj iz razloga, ker bi Egipt utegnil predstavljati pomemben člen v sklopu politične igre, po kateri naj bi postal prvi v Rimu. Egipt je bilo edino neodvisno kraljestvo ob Sredozemskem morju. Bila je dežela prastare kulture, silno izbrušenih življenjskih manir in ogromnega bogastva. Kdor bi tam na kateri koli način dobil v roke oblast, je bil lahko prepričan, da bo s tem avj vpliv v Rimu ojačil. Demokratika stranka in posebno Kras sta v resnici še nekaj let na tisto stran metala svoje oko, toda brez uspeha, kakor smo videli. Senat, ki so nanj vplivali trgovci, Katonijanci, se je vselej upri vsakemu vmešavanju v egiptovske zadeve.

Da bi to stransko opozicijo stopnjema omajali, je bilo treba pazljivo nastopati, se lotevati posamičnih vplivnih senatorjev in drugega za drugim spreobrniti s pomočjo zvenčilih dokazil. Pompej je izbral svoje

zveze, toda rabil bi takoj denar, katerega pa je Ptolomej prinesel s seboj premalo. Toda opozoril so ga, da ne bi bilo težko najti bogatina, ki bi dal primerno posojilo. Pa kdo? Kras, najbogatejši Rimljan, ki je imel pretemne odnose z demagoškimi krogi, ni prihajal v poštev. Vse skupaj bi utegnili splavati po vodi, Iskanega denar, nika pa so takoj našli v Pompejevi družini, namreč v osebi bančnika Rabirija.

Rabirius je pristal na to, da da Ptolomeju potreben denar, vendar pod dvema pogojevma: da mu kot jamstvo za posojilo zastavi kronsko zaklade in da ga kralj, ako bi se podjetje posrečilo, imenuje za svojega finančnega ministra.

Piskač ni imel nič proti temu, da bi svoje osebno zmagoslavje združil s Rabirijevimi koristmi in je ponudbo sprejel.

Posel je uspel in Ptolomej je na ta način prišel do tega, da je imel precejšnje zneske takoj pri roki. Dobil je potrebno olje, s katerim je lahko začel mazati kolesje zapletenega politično-socialnega ustroja rimskega mesta. Užival je vneto Pompejevo podporo in dobil zagotovilo od Gabinija, da mu bo z vojsko priskočil na pomoč, ako bi dobil dovoljenje za poseg. Nade pregnanega kralja so začele zopet cvetati.

Medtem so vladajoči krogi v Aleksandriji, katere je silno vznemirilo Ptolomejevo rovarjenje v Rimu, prišli do sklepa, da morata tudi kraljica Berenike in njen knežji soprog neutegoma poslati v Italijo poslanstvo, ki naj bi onemogočilo Piskačevu vražje delovanje. Odposlanstvo, sestavljeno iz sto najspretnejših debaterjev pod vodstvom slavnega modrijana Dionia, je odpohtovalo iz Aleksandrije, opremljeno s tehtnimi dokazili in, kakor se zdi, z zelo obteženimi listinami za odstavljenega kralja. Toda komaj je stopilo v Puteoliju na suho, ga je tolpa neznanecv napadla in pobila skoraj do poslednjega moža. Le videti odposlanstva z nekaj spremljevalci je komaj ušel nevarnosti in po raznovrstnih pripetljivih prišpeli v Rim.

Mestni očelo so aleksandrijskega odposlanca sprejeli z vso častjo in izrazili obžalovanje nad krvavim dogodekom v Puteoliju, češ da je bila to slučajna in neprijetna poballuščina. V izobraženih krogih je bil modrijan sprejet z visokim spoštovanjem in se je nastanil v hiši Luceja, prijatelja govornikov in pisateljev, ki ga je bil spoznal že v Aleksandriji. Toda Ptolomejevo zlato si je za kritih kanalih utrl po celo do neposredne okolice redkih preživelih odposlancev in ohromilo vse njihove korse in kretnje.

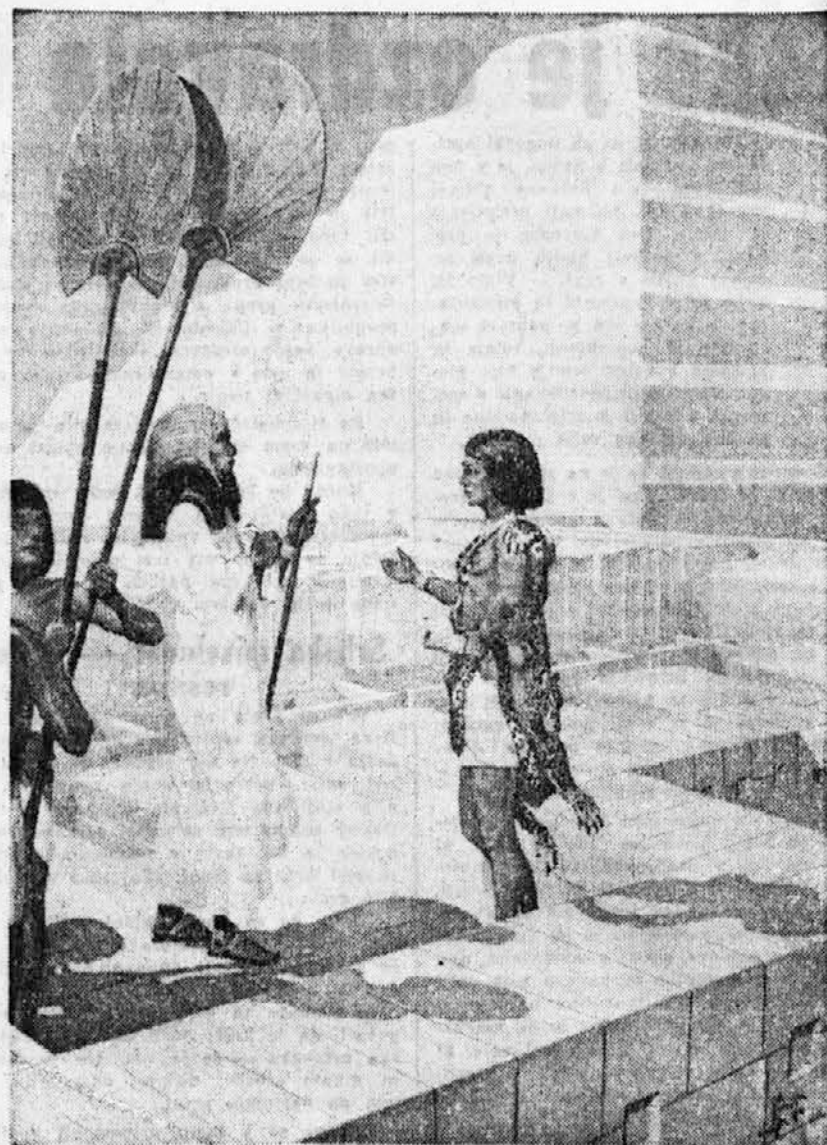
Nj preteklo mnogo dni in zgodilo se je nekaj, kar je v mestu vzbudilo precejšnje vznemirjenje. Nekaj jutro so našli modrijana Dionia mrtvega v hiši Luceja. Zločin, nesreča ali srčna kap?

Pojasnilo se ni nikoli.

Luceus sam je bil poštenjak od nog do glave in zvišen nad vsakim sumom, da bi on zagrešil zločin nad avdlim gostom. Dogodek je ostal zavrt v temo. Tiste čase še niso poznali zdravniških in sodnih raztelesenj. Razumislji svet je umrlemu modrijanu pri pokopu izkazal vse časti. In tako dolgo, dokler se je v Rimu mudil Ptolomej, ni nihče zasledoval spočetnikov zločina, ako se je sploh moglo govoriti o zločinu.

Drži pa, da je ostal cilj aleksandrijskega odposlanstva nedosežen, Senat se sploh ni spomnil, da bi ga povabil k sebi.

Ze nekaj dni potem se je zanimanje Rimljanov okrenilo v docela drugo smer zaradi dogodkov, katerih višek je pomnil Ciceronov povratek iz izgnanstva. Več kakor štiri sto senatorjev je glasovalo za njegovo oprostitve. Vse meščanstvo, večina senatorjev in večji del plemstva ter ljudstva je družno odšlo h Kapenskim vratom,

Največji arhitekt v starem Egiptu je bil I-em-hotep, dvorni stavbenik kralja Džosefa (2780—2762 pr. Kr.). Stavbenik razlaga faraonu dela za kraljevo piramido pri Sahari. Piramida v atopnjah je izum tega velikega arhitekta, ki je bil poleg tega še naravoslovec, čarovnik, pisatelj, duhovnik in pesnik pregovorov. Pet in dvajset let po smrti so ga razglasili za boga, ki ga poznamo še danes pod grškim imenom Asklepios. Arhitekt nosi na sliki obloko, iz leopardove kože, do katere so imeli pravico nekateri vodilni stavbni, na primer duhovniki.

da bi vračajočemu se možu pripravili demonstrativen sprejem. Zmagoslavno so ga spremljali do Kapitola, kamor se je odšel nekdanji vladni poglavar zahvaliti bogovom, ki so mu naklonili milost, da se je vrnil v domovino. Ciceronova zmagoslavje je zapečatilo konec Klodijeve priljubljenosti, kajti ta mož je izdeljstvoval Ciceronovo izgnanstvo.

Tudi v senatu je Ciceru izrekel svojo toplo zahvalo tako visoki zborcel kakor tudi takratnemu konzulu Publiju Korneliju Lentulu.

Lentulus se je bil z vsem svojim ugle dom v senatu zavezal za Ciceronov povratek. S koncem leta 57. pr. Kr. rojstvom je Lentulus zapustil svoje mesto in prevzel namestništvo v Ciliciji, katero mu je pripadlo po zrebu za čas po izteku njegovega konzulovanja. Vendar je svojim prijateljem in Ciceronu, ki se mu je imel zahvaliti za vse, dal sporočiti željo, da bi rad dobil pooblastilo za poslanstvo, s katerim bi v Aleksandrijo pospremil kralja Ptolomeja.

Ta njegova želja je spravila senat v hudo zadrego. Po eni strani so vedeli za Pompejeve namene, sedaj pa je po drugi strani pritisnil Lentulus s svojo prošnjo. Kakor vselej, kadar je bilo treba rešiti kočljivo vprašanje, so se obrnili na bogove.

Svečeniki, vprašani za svet, so prelistali svete Sibiline knjige in izbrskali iz njih, da se mora Rim varovati vsakega posega in vmešavanja v Egipt. To je bil odgovor, ki mu je po vsej verjetnosti botrovala Cetonova stranka.

Toda vlada je ta odgovor do neke mere omilila in se postavila na stališče, če bi se za Ptolomeja, svetega prijatelja rimskega ljudstva, lahko naredila izjema, toda le v določenih meah: prav nič protipostavnega ne bi bilo, ako bi katera izmed visjih republikanskih osebnosti kralja spremljala do Aleksandrije, samo da tega ne bi anela storiti z oboroženo silo.

Rim je torej vnovič Ptolomeju Piskaču priznal pravico do prestola, odrekel pa mu je vsako vojaško podporo in je ta avj odpor podprl tudi z vsem svečanim poudarkom verske postave.

Kralj je s strahom ugotovil, da je zaman zapravil čas in denar. Da bi se v Aleksandrijo povrnil brez vojske, ki bi vzbudila strah, bi pomenilo, brezglavo sliti smrti v naročje. Preostajalo mu je dokaj nje upanje na čas in na nadaljnjo propagando njegovih plačancev ter na sodelovanje s Pompejem in Rabirijem. Ta trenutek pa se ni dalo storiti ničesar. Nasprotno. Ako bi sedaj še dije ostal v Italiji, bi vse skupaj privedlo le do tega, da bi na eni strani vzbudil nezaupljivost, na drugi pa pohlep. Zato se je odločil, da bo odpohtoval iz »albanske vile« in v Rimu pustil le svojega tajnika Ammoniosa, da bo še naprej delal zanj.

Sam je po Apilski cesti odšel v Brundizij. Tukaj se je vkrcal na ladjo proti Efezu, bogatemu in veseljaškemu mestu v Mali Aziji, kjer je mislil počakati na nadaljnji razvoj dogodkov.

Efez, poglavitno mesto ob Erelskem morju, v katero so se stekale vse ceste Azije in Evrope, mesto svetišče vseh ver in križišče vseh plemen, je takrat, slovelo tudi kot glasbeno središče sveta. Tja so vabili frigijske igranke in lidjske plesalke, da so preganjale dolg čas najbolj petičnim bogatimom tistega časa. Efez je bil tudi velik trg za sužnje in za lepote. Sedaj, ko je imel v žepu rimski denar in ga niso ovirali nobeni obziri do njegovega položaja, se je Piskač vse predal svojim najpriljubljenejšim užitkom. Udeležil se je celo piskaškega tekmovalja in odnesel prvo nagrado. Ko je prejel venec iz mirte, je zaplesal v čast boga Dionisa, svojega zaščitnika. In da bi potlačil muke čakanja, se je spustil v najneumnejšo razvratnost.

Ko je bliski konzul Lentulus Spinter v začetku l. 56. pr. Kr. r. prišel v Malo Azijo, da bi odšel proti Ciliciji in prevzel

namestništvo je pokrajine, ga je Ptolomej poslal, da bi od njega izvedel, ali se je v Rimu že kaj naredilo in odločilo glede njegovih zadev.

Lentulus mu je povedal, da je vse ostalo nekako pri starem: senat še vedno trdovratno vztraja pri mnenju, da bi pomenilo vsakršno vmešavanje v Egipt upor proti bogovom. Vendar se je zadnje časa vedno bolj uveljavljal predlog, da bi v Aleksandrijo poslal v spremstvu kralja posebno komisijo uglednih meščanov.

Ob besedi »komisija« se je Piskač zdrnil. Lahkožnost mu še ni šla skilla zdravega razuma. Kaj naj pomeni ta novost? Namesto da bi poplačal le nekaj ljudi, bi moral sedaj tvegati, da bi z izstom obnli celo tolpo! Potreboval je vse drugo, samo komisije ne! Brez vojske bi vse skupaj pomenilo le nesmiselno igrakanje, izgubljen čas in nepotreben trud.

Potem mu je pa Lentulus Spinter zaval, da ob podpori Cicerona, ki je pri senatu spet prišel v čisl, računa na naročilo, da ame Egiptanom pripeljati njihovega pravega vladarja nazaj. To bi imelo siljen učinek!

Ptolomej se po tem razgovoru ni mogel odločiti. In nekoliko vznemirjen si je zastavil vprašanje: »Pompej ali Cicerot Gabinij ali Lentulus? Kdo bo zadel žebej na glavo?«

Guliočlinal sestane

Dve leti pozneje so štirje možje sedeli v dvorani nekdanje kraljevske palače v Antiohiji, kjer je bil sedaj sedež rimskega namestnika za Sirijo. Bil so Aulus Gabinij, Ptolomej, Porfirij in mlad konjeniški stotnik, ki bi mogel biti star največ sedem in dvajset let. Zdelo se je, da val štirje nestrpno čakajo na nekaj ali na nekoga.

Ze včeraj zvečer je signalist na gori Castus s tremi predpisanimi plameni sporočil, da so se na obzorju pojavile tri rimske ladije, ki so jih ze nekaj dni pričakovali. Prokonzul Gabinij se je od časa do časa ozrl skozi okroglasto okno, da bi ugotovil, ali se na cesti proti Seleuciji že vidi dije oblaki prahu. Toda takoj nato se tam spodal ni pojavilo ničesar drugega kakor nekaj osličkov, ki so se spotikali pod težo vrec, pa sence gonjačev v bleščem jutranjem soncu. Kremenčasta reka je gnala svoje sinje valove mimo širokih ovinkov v naročje morja, ki je bilo tako daleč od mesta, da ga ni bilo mogoče videti.

»Sedaj bi morali biti že tukaj,« je zavzdihnil Ptolomej, ki je v razburjenju cefral svetilne liste.

»Saj niso triletske, marveč tovarno ladje, povrh pa vlada še brezveterje. Pomisliti moras tudi, da je od pristanišča Seleucia pa do tu celih štirinajst milj. Naj je Rabirius še tako odlični bančnik, toda kol jahanč si ne upa ni toliko, kolikor kateri koli tistihle gonjačev tam spodaj...«

»Kratke noge, pa prevelik vampir! si je dovolil norčavo opazko mladi častnik. Namestnik se je nasmešnil, toda Piskaču ni bilo ob tej pripombi nič do smeha. Tudi Porfirij ga je pogledal po strani, kakor da bi hotel vprašati, ali je poslovali človek dolžan imeti vltko postavu konjeniškega častnika.

»Rabirius bi si na Rodu vendar lahko vzel vojno ladjo...« je po dolgem premoru dejal kralj.

»Pravilno!« je vzkliknil Gabinij, ki so ga zaskrbljeni obrzi njegovih gostov spravili v dobro voljo. »Potem bi ves svet takoj vedel, kam se pelle in kaj v Antiohiji lče. In prvi, ki bi to zavohal, bi bil Lentulus Spinter, o tem ste lahko prepričani.«

»Marcus Antonius,« je začel po dolgem molku Piskač in se obrnil k mlademu stotniku, »zakaj ne pošlješ katerega svojih ljudi Rabiriju naproti?«

»Ako bi prokonzul ukazal...« je odvrnil častnik.

(Dalje pritočniti.)

Egiptovsko kmetijstvo v dobi piramid (2500—2420 pred Kristusom) je bilo po delovnih oblikah v marsičem tako, kakor je še danes. Poplavne vode iz Nila so komaj dobro odteklo iz pokrajine okoli Gize. Kmetje orjejo. Kraljevi okrbniki je dal prinesiti iz državnih šitnic semensko žito in ga deli kmetom, ki so najemniki, zakaj vsa zemlja je kraljeva last. Pisar zapljuje. Sejalce stopa pred dolgorogimi lisastimi afrikanskimi voli in seje. Voli seme najprej pohodijo, potem ga orač s lesenim plugom še podorje. Čreda koz, ki jo vodi jo za orač, izpolnjuje nalogo brane. — Za orač vidimo začasno, spleteno zavetišče brez strehe. V njem prebivajo kmetje vse čase, ko traja delo na polju, da ni treba hoditi vsak večer v selišča. — Na puščavski planoti za poljem se dvigajo piramidni grobovi treh velikih kraljev iz IV. vladarske rodovine. Ti so: Hufu, Haef-Re in Menkau-Re. ooc, sin in vnuk. — Vsa ta sila o egiptovskem kmetovanju je posneta z nekega reliefa v grobnici iz časov V. vladarske rodovine. Razen v obliki ljudi je prav taka, kakor jo lahko vidimo še danes, zakaj egiptovsko poljedelstvo je v 4500 letih prav malo napredovalo. Kmet iz tistega časa bi brez posebnega presenečenja lahko prišel za delo in za isto orodje danes. Tudi namakalne priprave, ki so za obdelovanje zemlje v Egiptu tako važne, so se le malo izboljšale. Vodno kolo, ki dviga vodo iz reke na polje, in podobna naprave so Egiptanci dobili šele od Grkov in Rimljanov.

Ali naj res vse to pozabimo in odpustimo?

Kako si komunisti predstavljajo in izvajajo »demokracijo« ter »svobodoljubje«

V času, ko se dogodki hitro menjavajo, se rado zgodi, da nam malo obledi spomin na preteklost, čeprav je nismo pozabili in se še vedno zavedamo njene strašne resničnosti in njenih posledic.

Dejanja, ki jih je zagrešila in storila komunistična osvobodilna fronta v teh letih nad našim narodom, so tako krvava in grozna, da ne bodo nikdar pozabljena. Časnikar, ki bo čez 50 let hodil po naši deželi, bo našel morda na stare ljudi, ki mu bodo bolj ali manj živo pripovedovali o dogodkih današnjih dni in odlomke iz svojega življenja. Ta človek bo zmalaj za glavo in se čutil divjaštvu svojih prednikov. Mladi rod, ki bo bral te zgodbe, se bo zgrozil, kakor se zgrozimo danes mi, ko beremo o turških grozodejstvih. Nasemu bodočemu rodu ne bo več mejnik v slovenski narodni zgodovini čas turških vpadov, ampak divjanje komunistov in njihova krvava dejanja. Dejanja so tu in nihče jih ne bo mogel izbrisati.

Dobro je, da ob nekaterih kričečih primerih osvežimo spomin na komunistično delo pri nas zaradi tega, ker hočejo nekateri biti kratke pameti in hočejo s plaštem pozabljenja in odpuščenja pokriti vse, kar so komunisti zagrešili. To seveda iz osebnih ali strankarskih računov. Govore o amnestiji in o pozabljenju, češ saj so komunisti tudi razglasili amnestijo. Vemo, da so jo, in vemo, kako so jo izvajali. Spomnimo se na Turjak in Kočevje, kjer so na stotine Slovencev amnestirali. Komur je do odpuščenja in pozabljenja, naj gre najprej sprebrat Kidrič, Rabelj, Kardelj, Dakič, Urbana Velikonjo in kar je še prakov rdečega krvništva.

Grozodejstva, ki so jih zakrivali komunisti pri nas in ki jih nikoli ne bomo mogli zadosti pozabiti, naj bodo opomin vsem »sredincem«, če jih je še kod kaj. Ti ljudje so v krvavi zmoti, če mislijo, da bodo s komunisti lahko še kdaj — ali sploh kdaj — sedeli v soglasju in politični ljubezni ter sodelovanju za isto mizo. Ob prvi priliki bo komunistična krogla prebila tudi ušni tilnik, kar se je že zgodilo toliko in toliko drugim. Za te in za tiste, ki to pozabljajo, bomo v naslednjem navedli nekaj najbolj kričečih primerov o tem, kako so komunisti »osvobodili« naš narod.

Mesto žene v rdeči svobodi

V Soderžici je učiteljčeva Ivanka Novak iz Skrabčeve rodbine, sorodnica pokojnega patra Stanislava Skrabca, velikega jezikoslovca. Otroci so jo imeli radi, saj je svojo idealizem posvetila njim. Skrb za izročeni ji mladi soderški rod se ni končala med šolskimi stenami, ampak je šla za otroki tudi po domovih. Kadar je bil kdo bolan, ga je obiskala na domu, pokramljalila z njim, se prijazno in domače pomenila s starši, in zato je tudi uživala veliko zaupanje in priljubljenost pri ljudeh. Otroci niso nikdar pozabili njenega goveda, so ji vedno prinesli darila v obliki suhega roba, ki so jih nalašč pripravljali za njo. Tudi kljub vsemu temu je prišel tudi zaman čas, da je v 27 letu pretrpela vae, če moremo tako zverinsko početje, ki so ga ji prizadejali komunisti, sploh imenovati trpljenje.

V aredu, 3. junija 1942, so prišli komunisti ob pol enajstih ponoči v njeno stanovanje in so ga popolnoma uničili in razbili. Njo so v stanovanju pretepli do krvi, nato pa vae zbito odpeljali v svoje taborišče. V stanovanju, ki je bilo njeno tolo družinsko ognjišče, katerega si je ustvarila s svojimi možem v kratki dobi po poroki, je ostala le podrtja in krvavi madeži tu in tam, so pričali, da se je na tem mestu v imenu komunistične »svobode« odigralo nekaj strašnega.

Ko so jo pripeljali v gozd, so ji ukazali, naj si sama izkopa grob. Prosila in rotila jih je, da bi jo vsaj toliko časa pustili še živeti — toliko tednov in dni —, da bi prišel na svet otrok, ki ga je nosila pod arem. Zelela je, da bi vsaj enkrat videla sad svojega telesa in vsaj enkrat v življenju vzela v naročje otroka, čeprav bi potem morala umreti.

Toda komunistične zverine ji tudi tega niso pustile. Morala je kopati naprej. Z dvojnimi bremenom obložena, z otrokom pod arem in krampom v rokah ni mogla v tem ni moči izkopati tako globoke jame, da bi skrila njo in njenega nerojenega otroka. Izkopala je samo pol metra. Potem je niso dobili, ampak zadavili.

Poveljnik »osvobodilne vojske« (s komunističnim imenom Abi) je s tovariši odločil, da baba ni vredna šuna, ker bomo kugle še za druge rabili. Nato so ji razbili s kolom lobanjo in zdrobili spodnjo čeljust ter jo zvalili v plitvo jamo. Truplo so pokrili s njenim plaščem in jo zagreli.

Truplo rajne Novakove so odkopali 8. avgusta, ko so našli rob njenega plašča, ki je gledal iz zemlje, kjer je njeno truplo ležalo.

S tem primerom so komunisti pokazali del svojega programa: ubijanje nosečih mater in ubijanje nerojenih otrok. Za tank dejanja seveda potrebujejo »osvobodilno« vojsko, ki bo tako in podobno »osvobodila« naše matere.

V četrtak, 23. julij 1942, so prišli komunistični roparji okrog treh popoldne k Furlanovim v Bell cerkvi. Gospodinja ni bilo doma, pletla je korenje na njeni posestnika Tratnika, ki jo je imel v najemu. Na njivo jo je prišel klicati vaški (komunistični) »zaščitnik« Vampelj.

Marija Furlanova je že slutila, kaj bo, zato se je poslovila od Tratnikove matere. Zbogom, če se ne vidiva več! Vampelj si je te besede dobro zapomnil in jih navedel v dokaz, da je Furlanova res »bela« kardistka.

Tega dne je še niso odpeljali, s seboj so vzeli le njene, 60 letne, bleske orožnika, in 15 letnega sina Marijana. Oba so odpeljali proti Selam.

Na petek ob dveh popoldne so najprej začeli mučiti množico. Trpinili so ga sedem ur. Vprito sina Marijana so mu iztrgali s telesa obleko in udarili po njem s krampom. Udarec na vrat ga je podrl na tla. Ko je omahnil in se onesvestil ga je moral

sin vzdigovati, nakar so ga mučili naprej. Zločinec mu je dejal:

»Poglej mi v oči! Tudi jaz sem ti moral nekoč pogledati v oči!«

Med potjo, ko so ga vlačili po gozdu, so mu vtikali v nosilci goreč bencinski vžgalnik, da se je mož dvakrat onesvestil. Najhuša med razbojniki sta bila Trkaj Jože, pd. Dobrotinski, in Jožef Lojze, oba iz Harinje vasi pri St. Petru. Slednji je bil strah vse okolice. Tako je meseca marca obšel v St. Petru zidarskega mojstra Fr. Rataja. Nekaj dni potem je ustrelil Franca Medveda iz Srednjega Grčevja.

Komunistom ni bila dovolj smrt Furlanovega očeta. Po očetovem umoru so ubili še sina Marijana. Potem so prišli še po mater in jo iztrgali iz objema dvestoletnega sina Francka. Ponjo so prili naslednji ponedeljek. Pred domačo hišo je rekla komunistom: »Tukaj me ubijte! Odpeljali so jo s silo potem ko je vrela v naročje sina. Mimoidočim je govorila:

»Nedolžna žrtev bom...« Odnali so jo proti Smarjetu, a že pri gostilni »Nace« v Smarjetških toplicah so ji pošli moči in se je zgrudila na tla. Da bi se okrepčala, so ji ljudje dali vina, nakar so jo položili na voz in odpeljali proti Harinji vasi.

V ponedeljek popoldne so jo ljudje še videli, ko je sedela z otrokom v naročju pred neko hišo. Se isti dan so jo rdeči razbojniki umorili. Odpeljali so jo v gozd.

Ko je videla, da jo hočejo ubiti, jih je kleče rotila, naj jo pustijo, dokler ne pride na svet otrok, ki ga je pričakovala. A vse je bilo zaman. Zato je zaklicala razbojnikom:

»Naprej ubijte otroka, potem pa še mene!«

Strašno jo je bolelo, da bo ostal sinček brez očeta in matere. Ker ni hotela dati otroka iz rok, so jo udarili z vso silo po roki, da je omahnila in je otrok padel po tleh. Morala si je sama izkopati jamo.

Tolovaji sami, ki so se vrnili, pripovedujejo, da so jo komunisti pred smrtjo še mučili. Preden so jo ubili, so jo dočela srekli. Tako je skočila v jamo. Izvlekli so jo iz nje, nato pa z dvema udarcema po glavi ubili. Zapuščena otroka so po neki ženski vrnili na Furlanov dom, kjer je ostala sama stara mati.

Toda komunistom še to ni bilo dovolj. Prišli so k Furlanovim, hišo do golega, izropali in odpeljali pohištvo.

Meseca novembra 1942 so stiški fantje iskali trupli Glogorak Zofije in Koprivo Ludvika iz Zalne, ki so ju bili komunisti odvedli, ubili in pokopali v skupnem grobu nekje okrog Polševga. Iskali so ju po vsem Polševem in pot jih je zanesla tudi v Jakobčovo dolino, kjer so res našli grob, toda ne tistega ki so ga iskali. Našli so grob dveh starih iz Gorenje vasi pri Stični. To sta bili 71 letna Francka Znidaršič in 68 letna Julka Znidaršič. Zraven so našli pa še grob delavca Hribarja in njegove žene.

Nekaj tistih dveh starih je proslila za cerkveni izkop in zdravniški ogled trupel, kar se je tudi zgodilo.

Očividce pripoveduje o izkopu takele: Obstajali smo gonilo v spodnjem koncu kolone. Lopate v mišičastih rokah so zavrele iz začele odmetavati težke grude prsti. Med tem žalostnim opravilom je naš vodnik izrekel domnevo, da mora biti tik zraven tega groba še en grob. Može so se razdelili v dve skupini. Prva skupina je nadaljevala

svoje delo, druga skupina pa se je lotila kopanja drugega groba, komaj par korakov vstran. V napetem pričakovanju smo strmeli v razmeščano zemljo, ki je s prizanesljivim molkom skrivala v sebi zločin, kakršnemu bi tudi v svetovni kriminalni kroniki težko našli para.

Po napornem delu se je iz prvega groba prikazal obnošen ženski čevlji in kmalu za njim del trupla v modri črtasti obleki. Nekajinja Rezika je krčevito zadržala in pretresljivo zajokala:

»Francka, uboga teta Francka!« Spoznala jo je po obleki na prvi pogled...

V tesni jami sta ležali dve ženski trupli. Zgornje truplo, v katerem je Rezika spoznala teta Francko, je ležalo z obrazom na zemlji in z rokami pod trebuhom. Tik zraven tega trupla, deloma celo pod njim, je ležalo vznak drugo truplo, v katerem je Rezika spoznala 68 letno teta Julko. Truplo je ležalo v nasprotni smeri, z glavo ob nogah zgornjega trupla. Od dneva, ko je bil zločin storjen, pa do dneva izkopa je preteklo komaj dva meseca in pol, zato sta bili trupli še kar dobro ohranjeni. Le glavi sta bili že močno v razpadu.

Na truplu Francke Znidaršič ni bilo nobene rane; tudi lobanja je bila cela, nedotaknjena. Iz vsega tega, zlasti pa iz značilne lege trupla in drže nog smo na prvi pogled mogli ugotoviti, da je bila 71 letna starša s surovo silo pahnjena na mrtvo sestro v jamo in živa zakopana. Umrla je strašne smrti zaradi zadušitve.

Pri temeljitnem ogledu drugega trupla smo na njem našli tri močno zvejane rane, zadane po vsej priliki z bajonetom. Prva rana je bila globoka 10 cm, druga rana 15 cm in tretja 18 cm. Vse tri rane so bile na hrbtu, kar je za krutost in poživljenost komunističnih rabljev še posebno značilno. Niso se zadovoljili s tem, da bi svojo žrtev ubili vsaj tako, kakor se ubije navadno žival; z nožem v srce ali govtane. Ne! Hoteli so se naslanjati nad nečloveškimi mukami uho, slabomne starke in klali so jo z nožem, počasi, hladno, premišljeno... Kri je curkoma brizgala iz strašnih ran, toda komunistične volkodlake to ni motilo; saj njihova krvičelnost ne pozna, ne meje ne utištve. Kmetje iz okolice vsi so še več dni po umoru videli na kraju zločina gosto mlako krvi.

Nad manj strahoten in pretresljiv ni bil pogled na trupli v drugem grobu, ki so ga bili fantje medtem odkopali. Trupli sta bili tako stlačeni v pretesno jamo, da sta ležali skoraj drug na drugem. V zgornjem truplu so domačini spoznali delavca Hribar Antona iz Mevo št. 1, Krka, v spodnjem truplu pa njegovo 45 letno ženo Alojzijo. Oba so komunisti odvedli 17. avgusta 1942 sredi noči.

Hribarjevo truplo je bilo brez suknjice. Na sebi je imel samo srajco, hlače iz cajga in čevlje. Truplo njegove žene pa je bilo na pol gola. Sirota je bila v zadnjem štadiju turberkuloze, tako drobna in suha, da je bilo komaj za otroški okosnjak. Brezsrčnih komunistov pa to ni prav nič motilo. Tudi to jetično, do skrajnosti onemoglo, sestradno revico so zaklali z nožem v hrbet kakor slabomno Julko Znidaršič. Njenemu možu pa so prisodili isto smrt kot Francki Znidaršič; zakopali so ga živega. Pri vestnem ogledu trupla smo našli samo dve podpludbi, ki sta izvirali od udarcev. Rane ni bilo na truplu nobene. Roke je imel Hribar v zapetju zvezane a telefonsko žico in sicer na hrbtu, da se ni mogel braniti. Zica se je bila tako trdno zajedla v mso in kosti, da je

nismo mogli odstraniti. Komunistični samozamislili so mu zamašili še usta s prstjo in ga vrgli v jamo na truplo zaklane žene. Tako je bilo komunistični »pravici« zadoščeno...

Pokojna Anton in Alojzija Hribar zapuščata dve hčerki sirotici v starosti od 6 do 7 let.

Tudi za zločin kriči do neba in se ne da nikoli pozabiti, nikoli odpustiti!

Značilnost rdečih metod

Kot dokaz komunističnega zverinstva naj bo sledeči uradni zapisnik o poškodbah in vzrokih izkopanih žrtev, ki so jih mučili in ubili komunisti v Smihelu in Novem mestu. Okrajni zdravnik dr. Korbar je na teh žrtvah ugotovil naslednje:

1. Na truplu pokojnega župana Janeza Brulca je bilo mogoče ugotoviti sledeče: na glavi zdrobljene bočne kosti, oči in veke iztrgane, porezane ali posekane zgornja in spodnja ustnica, jezik iztrgan ali pri korenu izrezan, ker ni bilo mogoče ugotoviti niti ostankov jezika, porezano ali odtrgano leve uho. Na desni strani obraza popolnoma zdrobljena spodnja čeljust in lična kost. Na trupu spredaj obširne rdeče podplutbe, deloma ožgane koža in površinski defekti kot posledica silnih udarcev in žganja z ognjem. Na desni roki manjkajo prvi trije prsti, na levi dva prsta. Nobena teh poškodb ni bila naravnost smrtna, tako da je mogoče skrajno gotovostjo soditi, kar kažejo tudi nekatere poškodbe, da je bil še živ pokopan.

2. Na truplu sina prve žrtve Brulca Alojza je bilo mogoče ugotoviti: Na glavi, oči z okolnim tkivom grobo iztaknjene, nos popolnoma zdrobljen, leve uho odtrgano, desno uho do polovice odsekano, spodnja čeljust popolnoma zdrobljena, isto deloma tudi zgornja čeljust. Desna roka na treh mestih zlomljena. Na levi podlaktici močne poškodbe in podplutbe. Pokojnik je umrl verjetno zaradi poškodb možganov kot posledice silnih udarcev po glavi.

3. Truplo tretje žrtve Turka Franca, posestnika iz Zajčjega vrha 6, kaže sledeče: na glavi — na čelu velika rana, desna lična kost popolnoma zdrobljena. Levo oko z okolici izbito iz lobanje, odbita li odtrgana desna polovica nosu; najtežja, smrtna poškodba je zadaj za levim ušesom, na tem mestu je popolnoma zdrobljena lobanja in gotovo tudi poškodovani možgani. Desna roka v zapetju zlomljena, zlomljen tudi palec na tej roki. Na obeh rokah so na obeh zapetjih globoke odrgnine kot posledica vrvi ali verige, a katero je moral biti pokojnik zvezan.

4. Truplo pokojnega Vidmarja Antona, rojenega 12. I. 1912, iz St. Jošta 15, kaže, da je bil pokojnik z veliko silo udarjen po glavi, tako da mu je udarec zlomil tilnik, kot posledica tega udarca je tudi popolnoma zdrobljena desna stran obraza.

5. Na truplu Vidmarja Lojzeta, rojenega 23. III. 1913, iz St. Jošta 15, je na glavi ugotoviti, da ima popolnoma zdrobljen tilnik in je bila ta poškodba gotovo smrtna. Na obeh rokah ima hude poškodbe — desna je v kolencu vsa zbita, leva ima popolnoma zdrobljeno zapestje.

6. Na truplu pokojnega Ovnčka Franca, rojenega 11. XI. 1905, iz Zajčjega vrha 4, je spredaj na prsih — za prst nad in znotraj prsne bradavice na levi strani vidna urezna rana, ki sega skozi srce in je vidna tudi na hrbtni strani na odgovarajočem mestu. Soditi je, da je bil s silo zaboden, ležal na hrbtu. Razen te smrtno poškodbe ima pokojna žrtev popolnoma zdrobljeno desno zapestje.

Razen teh naštetih poškodb je na vseh truplih najti sledove pečenja z ognjem in podplutbe na mnogih mestih po telesih, ki

Quo vadis

Roman v slikah!

Dobite ga

v uredništvu »Slovenskega doma«.

kažejo, da so bile vse žrtve prav kanibalsko mučene, preden jih je smrt rešila trpljenja.

St. p. l. e., dne 29. oktobra 1942.

Dr. Korbar,

sanitetni referent v Novem mestu.

To so uradne ugotovitve o mučenju komunističnih žrtev, ki ga je zagrešila tista vojska, ki »osvobaja« slovenski narod. Stori la je to na ukaz svojega vodstva, saj se nikdar ni bilo slišati, da bi vodstvo Osvobodilne fronte poklekalo na odgovor takega, ki je preveč moril, ampak kvočemu tiste ga, ki moril premalo. Napredovanja komunističnih krivnikov v rdeči vojski temelje na podobnih dejanjih, dana so bila kot nagrada za taka zločinstva in zverinstva.

Žrtve so potrebne...

Meseca decembra 1941 so komunisti poškodovali most pri Preserju in promet je bil ustavljen za celi dve uri, kar naj bi po komunističnem mnenju pomenilo, da bo zato vojne konec dva leti prej.

Zaradi tega je moralo v internacijo okoli 250 ljudi iz Borovnice in okolice, 16 pa jih je bilo pred vojaškimi sodiščem obsodjenih na smrt in so bili tudi ustreljeni.

Vedeli smo takrat in vemo danes, da so bili ti ljudje nedolžni. Komunisti so dobro vedeli, da bodo svojeli zaradi tega izvedli represalije, pa so kljub temu storili, kar so storili. Vedeli so tudi, da njihovim ljudem se ne bo nič zgodilo. Kaj potem za to, če padejo drugi.

Žrtve morajo biti, se tedaj zdihovali komunistični simpatizerji. Čemu so morale biti te žrtve? Ali se je zato vojaški položaj Italije s tem vsaj za milijonko poslabšal? Ne, se ni, ampak mi smo izgubili 16 ljudi, ki bi jih še krvavo potrebovali kakor vsakega. Šestnajst ljudi je v smrti grozi prekinjalo zločinsko delo. Šestnajst mladih življenj se je obupno oprijemalo misli: »Hodemo živeti!«

Če pogledamo danes nazaj in se vprašamo, kaj bi bilo, če bi pustili preserski most pri miru, mora vsakdo priznati, da nič drugega ko to, da bi tistih šestnajst ljudi še živelo, da bi družine imele še očete in matere še sinove. Dejanjski položaj pa bi ostal isti, kakor je ostal potem. Ali ni zločin pošiljati ljudi tako v smrt?

Kdo more še po vseh dvestoletnih hričkih izkušnjah trditi, da so tako žrtve potrebne? Zločinci, nihče drugi.

Reševanje gospodarskih in kulturnih vprašanj

Dne 28. septembra 1942 je okrog desetih zvečer prišla v kostanjevski grad družba »narodne osvobodilne vojske« in takoj začela z »osvobodilnim« delom: zažgali so grad na kakih 20 mestih in je bilo vsako gašenje izključeno, če bi ga bili komunisti tudi pustili.

Poslopje, ki je prestalo vse grozote turških napadov in vse burne čase preteklih stoletij, je bilo pod komunistično »svobodo« uničeno. Grad je bil ena največjih zgodovinskih znamenitosti vse naše dežele. Komunisti so s požigom res naredili veliko kulturno delo, ki jih bo v zgodovini slovenskega naroda pomaknilo vsaj za dve stopnji pred turške janičarje.

Ker so grad in njegovi prostori služili izključno le namenom in koristim civilnega prebivalstva, so komunisti opravili tudi važno socialno delo, ki bo v naši zgodovini na vidnem mestu slovenskega socialnega komunističnega gibanja. V gradu so bili uradi in atanova, kjer so prebivali revni ljudje, ki niso imeli sredstva, da bi si našli stanovanje v mestu.

Za konec še primer iz komunističnega gospodarskega programa. Pred meseci dni so komunisti napadli Zdenso vas in jo popolnoma opustošili in izropali. V vasi je bilo vedno 21 do 24 parov vprežne živine. Danes sta v vasi še dva vola.

Vas, ki šteje 64 hiš je imela do te glav gorve živine. Danes jo je 30. Vse drugo so komunisti požrli.

Od 64 hiš je bilo popolnoma porušenih 16 hiš, 12 hlevov in trije kozolci. Nadalnjih 20 hiš je tako poškodovanih, da ni mogoče v njih prebivati. Vse ostale pa so delno poškodovane. Celi sta ostali samo dve. Še isti dan so se komunisti spravili nad naselje Sv. Antona. Najprej so izropali cerkev in jo takoj zažgali. Ljudje so hoteli reševati, pa jim niso pustili. Takoj nato so zažgali vse tri hlebe in dva hleva.

Za primer, kaj čaka Dolenjsko po tako »unum« komunističnem gospodarstvu, naj služi tole: K domobranci posadki na Račici se je zatekel 10 letni fantič iz Roba. Bil je bos in zavil v umazane čunje. Ker so ga vprašali, zakaj je prišel, je rekel: »Pri nas nimamo kruha.« Zakaj ga pa mati ne speče? Odgovoril je: »Ali ste neumni in ne veste, da so pri nas komunisti in da so vse pobrali!«

To so dejanja, nelzpodbitna dejanja, ki jih ne more zanikati in utajiti nobena še taka propaganda. Iz teh dejanj je razvidno, da je komunistična Osvobodilna fronta popolnoma razvila svoj program: »osvobajanje« ljudstva z umori, socialni program z ropanjem in požiganjem, kulturni program z uničevanjem slovenskih kulturnih spomenikov in toraj z uničevanjem slovenske kulturne preteklosti, vseser, kar nas Slovence veže s svetom, ki ni komunističen.

Ali naj Slovenci vse to pozabimo? Ali je take grehe sploh mogoče pozabiti? Naj jih pozabimo zato, da si bodo v uri končnega obračuna prav ti in najbolj odgovorni ljudje rešili glavo?

Tisti, ki oznanjate pozabljenje, vprašajte ljudstvo, če more to pozabiti, in videli boste, kakšen bo odgovor.

DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE

UNION

želi vsem svojim odjemalcem

PIVA, KVASA IN ŠPIRITA

prijetne velikonočne praznike!

Pomlad v Postojni, na pragu „dežele rajskomile“

Za letošnjo Veliko noč je sončna Primorska še posebno lepa. Vsa dežela se je odela s cvetjem in zelenjem. Pridne roke in božje sonce so jo že spremenile v vrtil ali — kakor jo je imenoval gorški slavček Gregorčič, ko je pel rodni grudi pesem *Ubezni in zvestobe* — v »deželo rajsko milo«.

Čudovita je ta zemlja v krasoti prvih pomladanskih dni. Kdor jo je obiskal poleti ali letošnjo zimo in sedaj v cvetnem tednu in pred prazniki, začuti, da je tudi ta dežela vstala in se prebudila k življenju.

Od Brd do sv. Gore in Gorice, pa ob sončni obali do Trsta in na drugo stran do Vipavske doline se ti sonce smeje in te razvedri ob pogledih na razore in nlive, gaje in vrtove, ki se bele, kakor da jih je pobelil sneg ali kakor da se love med njimi bele meglice.

Na Tržaškem je ponehala burja. Prav v kosti te je zgrabila, če te je zajela. Na tržaških višjih predelih si moral biti že pozoren na jeklene vrvi, sicer te je podrila. Namesto burje je sedaj sonce objelo zemljo s

Pri Sv. Ivanu v Trstu, središču primorskih slovenskih brambovcv, se že več nedelj slavnostno pripravljajo na letošnjo Veliko noč. Nekdaj tako slabo obiskana cerkev je zdaj ob nedeljah polna do zadnjega prostora. Domobranci so uvedli v cerkvi slovensko službo božjo in pri njej prepeva moški zbor. Nedeljsko opravilo je privlačilo v cerkev že toliko ljudi, da je cerkev pretesna, zborne peje pa se je spremenilo v ljubečo prepevanje.

Na Veliko noč bo iz te cerkve zadonela tista lepa velikonočna:

»Premagana je smrt, trohnoha«.

To je letošnja spomladanska pesem primorskih slovenskih brambovcv, pesem vseh Primorcev, ki bo hitela do cvetočih Brd, Sv. Gore, do Vipave in Postojne in se v harmoniji velikonočnih zvonov zlivala v svet. Vse to vtise o prebujanju se, vataja, joči Primorski dobi človek že v Postojni, ki je sicer nekdanj bivašna sestavina kranjske dežele, a nas je čas navadil prištevati jo h Primorski.

skim znakom. Iz vojašnice doni pesem: z njo pa se v prijetnem soglasju izgublja zvoki godbe postojnskih brambovcv, ki se po delu in službi tako najlepše razvedre.

Nekaj minut pred pol deveto je po Postojni zadonelo: »Bodj zdrava, domovina!« Postavni brambovcv so strumno in s pesmijo korakali v cerkev k domači službi božji in pridit.

Taka slika te v kraju, kjer je bilo še pred nedavnim vse drugače, zares razveseli. Čutiš, kako se zgodovina obnavlja in oživlja v novo dobo. Mesto stražarjev na Sovicu in na grmadah, kjer so nekdanj ob turskih nevarnostih zagoreli kresovi, vidiš danes postavne primorske fante a puško in a starodavnim znamenjem na šajkaši. Priljubljeni slovenski pesmi in koraku strumno stopajočih slovenskih brambovcv.

Tako je v Postojni od februarja, ko so prišli v mesto prvi naši brambovcv in prevzeli vojaško in varnostno službo. Postojna je dobila novo, prav za prav staro domače lice.

Ze po septembrskih dogodkih se je iz nje izselilo mnogo ljudi, ki so zaradi badoglijske izdaje in dela, ki je pripravljalo to aramoto, odšli.

Ze kmalu nato je bil v Postojni prireditel družabni večer, ki so ga priredili slovenski brambovcv. Njihova stalna naselitev v Postojni je pridobila ljudstvo in ga ogrela zanje. Ljudstvo je brž spoznalo, da je vse obkroževanje slovenskih domobrancev in stražarjev laž ter grda komunistična propaganda. Spoznalo je, da so brambovcv res branilci slovenske zemlje in slovenskih domov, glasniki slovenskega prepoveda in vstajenja tudi na Primorskem.

Danes imajo v postojnski postojanki večino Primorci sami. Njihove vrste rastejo, a njimi pa se dviga vedno močnejša domobranci misel, ki je zajela že skoraj vso deželo. Slovenski brambovcv so zdaj v Prestanku, St. Petru, Trstu in v Gorici. Povsod si jih ljudstvo želi in nepotrpeljivo pričakuje, kdaj bodo prišli tudi v druge kraje, ki bodo potem varni pred rdečimi nasilniki. Nasproti demagogiji rdečih komisarjev je stopilo prednje delo narodno zavednih brambovcv in njihove neomadeževane volje.

Obiskal sem poveljstvo Slovenske narodne straže in vojašnice. Tako lepe brkone domobranci nimajo v nobenem kraju. Postojnski fantje so nanjo zato še posebno ponosni. So to fantje od Črnega vrha, iz Spodnje in Gornje Idrije, iz Vipavske doline, Ajdovščine in drugih krajev. Med njimi so tudi Notranjci, ki so se jim pridružili, ker prištevajo Postojno še vedno k Notranjski.

Njihova beseda te razvedri in ogreje. »Kako se kaj razumeš s Notranjski?« sem vprašal krajevca s zavijanimi brki, ki je stal v gruču Notranjcev. Po krajevsko mi je odsekal: »Saj smo vsi Slovenci in vsi za našo stvar!«

Se zanimivo je poslušati njihovo pripovedovanje o pohodih, ki so jih preživeli kot prisilni mobiliziranci v rdeči vojak. So to zgodbe, za nas stare, za Primorce nova, grenke, polne razočaranja.

Vipavec, družinski oče, ki je vse to doživel in preživel ter se je po nekaj tednih »ovohojenja« rešil rdečih zanj, mi je med drugim pripovedoval:

»Res smo Primorci bili zanje, ker smo radi verjeli in zaupali vsakemu Slovencu z vaše strani. Se veš! Srečni smo bili, da nas niso pozabili. Razumeti morate naše navdušenje, ki ga je rodilo hrepenenje, zato boste še bolj razumeli našo žalost po takih razočaranjih, ki smo jih morali doživeti.«

Ko mi je lani decembra ljubljanski rdeči komisar pripovedoval, kako so streljali študente, ki so jih ušli in se niso hoteli oddati zanje, sem mislil, da vse to pripoveduje le v opozorilo, da bomo disciplinirani in zvesti.

Mesec kasneje me je krvava resničnost poučila, da je vse res, kar ste pisali v Ljubljani in kar nam je bilo tedaj le propaganda.

Doživel sem pokol na Lazcu, videl kri umorjenega narodnjaka v Spodnji Idriji, doživel smrt narodno zavednega rdečega komandirja, ki ga je ustrelil rdeči komisar, doživel mnogo korja, ki so ga »ovohodilci« prinesli v deželo. Potem sem šele verjel.

Danes gremo novo pot. Težka je, a vodi nas k domu, kjer nas čakajo otroci in žene.

Prav zato sem se pridružil Narodni straži. Vrnili se bomo na domove, jih branili in varovali do zadnje kaplje krvi.

Sličnih zgodb sem slišal še več, a vse so se združevale v eno samo misel, ki je

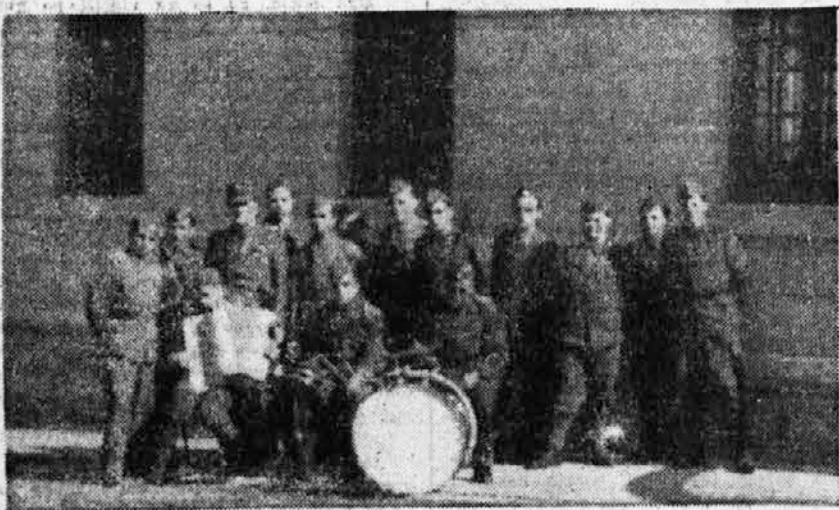
polnopravno Slovenske narodne straže na Primorskem: zemlja, dom in domovina!

Nedeljski obisk v Postojni in urice, ki sem jih preživel pri brambovcv, so bile res lepe. Vse prekatere je bil odmerjen čas. Moje veselje je kronalo na postaji še erečanje a poveljnikom postojnske posadke majorjem Cesarjem in njegovo družbo, ki se je pripeljala iz Trsta in mi zaupala, da je oblast imenovala za postojnskega župana Slovenca, ki bo prevzel še te dni

upravo, odprl slovensko šolo in stopil na delu Postojncev v novo dobo.

Tako odkritosrečno še nisem čestital k imenovanju nobenemu županu kot novemu postojnskemu — majorju Cesarju.

Stišnili smo si roke, družba pa me je povabila, naj zanesljivo pridem k ustoličenju novega župana, ki bo v kratkem. Takrat bo obisk še prijetnejši, ker nam bo odkril tudi načrte o delu za bodočnost pivške prestolnice.

Tudi za razvedrilo je poskrbljeno.

Iz knjige vesoljnega stvarstva

Napovedovanje vremena

Če nam je znano, kako je sestavljeno zemeljsko ozračje in kakšno so v njem vremenski čini: pritisk, temperatura, vlažnost, smer in moč vetra v različnih višinah ter drugi, je mogoče bolj ali manj točno napovedati, kakšno bo to ali tam v bližnji bodočnosti vreme. Pravilno napovedovanje vremena je za človeka, naj se udeležuje na tem ali onem polju, velike važnosti in je tudi ena najpomembnejših nalog vremenoslovja, ki se je iz nekakega tipanja v prejšnjih časih hitro povzpelo na stopnjo znanosti z vedno trdnjšo podlago, čeprav je morda še daleč tisti dan, ko bo vreme mogoče napovedovati s povsem zanesljivo točnostjo.

Najprej si moramo biti na jasnem glede tistega, kar je pri napovedovanju vremena bistveno. Zvezdoslovce lahko popolnoma natančno vnaprej izračuna, kje bo v tem ali onem času kak planet in kakšno lego bo tedaj zavzemal nasproti Zemlji, Soncu ali drugim zvezdam. Tudi lahko do sekunde natančno izračuna, kdaj bo sončni ali lunin mrk, koliko časa bo trajal in kje ga bodo ljudje lahko videli. Ta njegov račun je lahko nadrejen točen, čeprav gre morda za mrk, ki bo nastal šele čez dolga leta. Čeprav preprostem človeku ne gre v glavo, kako je vendar mogoče s tolikšno točnostjo napovedati sončni ali lunin mrk, vendar se prerokbe niso nič več kaj posebno težkega, če pomislimo, kako natančno, danes že poznamo gibanje planetov in spremljevalcev v našem sončju in da nam zato vije računstvo s lahkoto lahko reši marsikakšno nalogo, ki se povprečnemu človeku zdi skoro neresljiva. A čisto nekaj drugega je z napovedovanjem vremena.

Vreme je skupnost okoliščin, ki označujejo stanje ozračja v danem trenutku, ali točneje, trenutno stanje zračnega pritiska, toplote, vetra, stopnje pooblačitosti, padavin, meglenosti itd. Če bi bilo iz teh podatkov mogoče računsko natančno podati tiste iz bližnje ali daljne prihodnosti, bi bilo vprašanje točnega napovedovanja vremena že rešeno. Vreme bi lahko napovedovali prav tako točno in zanesljivo, kakor z naravnost presenetljivo natančnostjo lahko izračunamo leta in leta vnaprej, kdaj bo sončni ali lunin mrk, koliko časa bo trajal in kje bo viden. Ker pa so vremenski pojavi nestalni in ker se ne odigravajo po kakršnih, nespremenljivih zakonih — vsaj človeku doseže še niso znani — so danes

vse vremenske napovedi več ali man približne

verjetne. Ne moremo z vso natančnostjo povedati niti tega, kakšno bo vreme jutri ali pojutrišnjem. Vendar pa je znanost dosegla tudi že na tem polju dosega kar zelo velik napredek, ki ga je treba pripisovati ne toliko novim merilnim pripravam, kakor pa načinu, kako jih človek uporablja, namreč v različnih višinah, na vseh koncih sveta, poslužuje pa se pri tem najhitrejših pripomočkov, kakor brzojava in še zlasti radia, da čim hitreje zbere potrebne podatke.

Vsi omikani narodi imajo danes bolj ali manj urejene organizacije, ki zbirajo vremenske podatke, ugotovljene v različnih dnevnikih časih na različnih vremenskih opazovalnicah doma in na tujem. Te podatke nato v osrednjih vremenskih zavodih na razne načine znanstveno in čim bolj natančno razmotre in potem napovedujejo vreme, kakor verjetno bo.

Zračni pritisk

Je ena najvažnejših stvari pri napovedovanju vremena. Če namreč vemo, kakšen je v določenem času zračni pritisk nad različnimi imenovanimi izobare, črte enakakega zračnega pritiska. Tako dobimo na eni strani sklenjene črte, ki označujejo področje najnižjega zračnega pritiska (ciklon), na drugi strani pa sklenjene črte, ki povedo, kje je zračni pritisk najvišji (anticiklon). Poc berejo »ciklone« v tem smislu ne smemo razumeti silnega viharja, čeprav se zanj uporablja ista beseda, temveč le področje nizkega zračnega pritiska. Ta področja nizkega in visokega zračnega pritiska pa se selijo iz kraja v kraj, potujejo. Kakršna je pač oblikovitost tal in okolišine na katere naleti ciklon na svoji poti, temu primerno je, potem tudi vreme, torej nestalno. Področje visokega zračnega pritiska zavzema po navadi zelo velik obseg, je stalnejše in se lahko po več

dni ali celo po več tednov ne premakne nikamor. S proučevanjem oblik, poti in stopnje razvoja ciklonov in anticiklonov je bilo mogoče dobiti za napovedovanje vremena zelo važne podatke. Pravilnost vremenskih napovedi pa je zelo odvisna od zemljepisne lege. Pri svojem upoštevanju krajevnih okoliščin se vremenoslovci pri napovedovanju vremena držijo različnih načinov postopanja ter ponekod teh, drugod pa spet drugačnih načel. Tako se jim je na znanstveni podlagi posrečilo še dokaj točno napovedati vreme vsaj za prihodnjih 24 do 48 ur. Napoved pa bo tem bolj pravilna, na čim manjšo dobo in na čim manjšo področje se nanaša.

Napovedovanje vremena je velikega pomena za letalske pošte, za plovo po morju in zlasti še za poljedelca, čeprav bi bilo za slednjega zelo dobro, če bi bilo mogoče vreme napovedovati še za daljšo dobo, ne samo za 24 ali 48 ur. Pri reševanju tega vprašanja smo tako rekoč še na odprtem morju. Res je, da so ugotovili nekaj krogov, v katerem se lepo, grdo, toplo in hladno vreme ponavlja, in se je zato zbudilo upanje, da bo sprito teh ponavljajočih se dob možno tudi za večja področja vsaj v glavnih obdobjih vnaprej povedati, ali bo prihodnje leto na primer hladno, deževno itd., ali obratno.

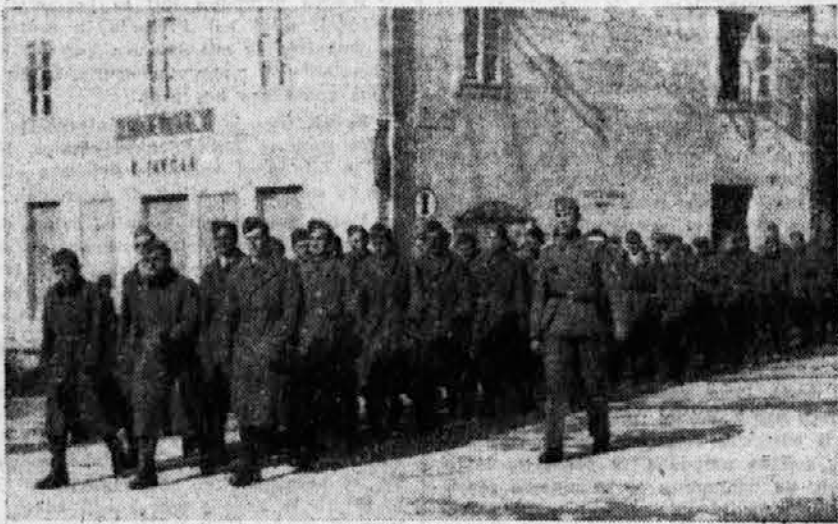
Vreme se ponavlja vsakih 35 let

trdijo nekateri vremenoslovci, in v tej dobi naj bi se torej razvratile razne stopnje — od najvišje do najnižje — zračnega pritiska, vlažnosti zraka in toplote. Omenjena doba 35 let je le malo daljša kakor tri senatletke pojavov na Soncu. Tam se namreč vsakih enajst let ponavljajo najizrazitejše pogoji, ki so znaki močnih izbruhov. Ni tako neverjetno, da med tema dvema ponavljajočima se časovnima dobama enajstih in pet in tridesetih let obstoji neka zveza, zakaj če je Sonce a svojo svetlobo in toploto prvi vzrok življenja na Zemlji, potem mora okrepitev ali oslabilitev sončnih žarkov — do tega pride, kakor vemo, zaradi ponavljajočih se viharjev oziroma izbruhov na Soncu — nujno povzročiti pomembne vremenske spremembe na naši Zemlji.

Zveza med pojavi na Soncu in pojavi na Zemlji

Je bila predmet dolgotrajnih in temeljitih znanstvenih raziskovanj, in kdor hoče na podlagi njih danes priti do kakšnega zaključka, se znajde pred nezanesljivimi in včasih naravnost nasprotujočimi si ugotovitvami. Neposredno se ni bilo mogoče ugotoviti, ali se omenjeni pojavi na Soncu res ponavljajo vsakih enajst let, čeprav je tudi res, da se nekateri vremenski pojavi ravna po tej dobi. V silno redkih primerih pa imajo ugotovljene zveze kakšen praktičen pomen. Zelo težko je prerokovati, kakšen učinek naj bi imeli temeljitiji izbruh na Soncu na vreme tega ali onega kraja na Zemlji. Običajno je res, da se toplina na nekaterih področjih Zemlje dviguje, drugod pa spet pada, a tudi to je v različnih letnih časih lahko zelo različno. Splošno kroženje zraka je sprito tega brez dvoma močnejše, a za zdaj še ni mogoče sklepati, kakšne spremembe zaradi tega lahko nastanejo glede porazdelitve zračnega pritiska in glede padavin. Niti to ni zanesljivo, če močnejši sončni žarki, ko dospo do območja Zemlje, to povzročajo kakšno večje izžarevanje, zakaj visoko ozračje je prav tedaj lahko temnejše in zato propušta manj sončnih žarkov.

Sklep je tale: Čeprav je običajno, da morajo toplinske spremembe na Zemlji biti odvisne od sprememb na Soncu, vendar je treba reči, da razlike v sončnem žarenju ne vplivajo neposredno in tudi ne na kak enostaven način na spremembe vremenskih činičlov na Zemlji. Pri napovedovanju vremena se moramo za zdaj zadovoljiti — in to pri napovedovanju vremena na krajšo dobo z 80 odstotno verjetnostjo, da je to naše napovedovanje pravilno. Mnogo točneje pa je mogoče napovedati vreme za prostane in ravninske predele naše Zemlje, kakršna je na primer Rusija ali Združene ameriške države, kakor pa za gorste in čenovite dežele, kakršna je na primer Italija, ki jo na severu obdaja Alpe, po sredi nje pa se vlečejo Apenini. Ponavljamo še enkrat, da je tudi na tem polju vedno več ne samo teoretičnih, temveč tudi praktičnih uspehov.

Straža na pohodu.

svojimi žarki in blagoslovilo s svojo gorkoto njo in tiste, ki jo z ljubeznijo obdelujejo.

Zemlja je zadihala in njeni sokovi so pogurali že v bratje in poppe. Po vrtovih so posejani rožnatoredi očiščeni cvetočih marelic in mandljev. V Brdih in na Goriškem so tudi oljke okvile svojo barvo. Vso zimo so se upirale burji, sedaj na pomlad, ko se bo vse zilo v morja belega cvetja, so se tudi prilagodile cvetoči okolici. V Vipavi, najlepšem kranjskem kraju, kjer je pomlad mesec prej kakor pri nas, ki je burja ne more zajeti, kjer sonce najbolj gorko pripeka, tam bodo začele češnje.

Primorska je res lepa že po zunanjem lici. Še lepša je duši po ntrpu svojega arca, po mehki duši naroda, ki živi tod že veke dolgo. Zato je zdaj, ki živi tod, navezan na svojo zemljo, na svojo preteklost in vedno sedanjost, kadar gre za njegovo bodočnost.

Vse najlepše v duši teh ljudi: v Vipavu polno optimizma, dobrovolnosti in iznajdljivosti, v Goričanu polno očiščenosti, pa ljubezni do zemlje ter svojega naroda, v Kraševu trd značaj in nepopustljivost, kadar gre za poštenje. Vse te poteze so zakoreninjene v značaju ljudstva, ki je ponosno na svojo zemljo in nase.

Takšna je Primorska ob letošnjih praznikih v svojem zunanjem lici.

Še lepši in še bolj razveselilni pa je pogled na Primorsko letošnjo Veliko noč.

Primorska praznuje letošnjo Veliko noč v duhu svojega prerodenja in zmage prave slovenske misli. Ta misel je prežela to preizkušeno, a vedno močno zavedno ljudstvo. Prežela in zajela ga je prej, kakor bi bili pričakovali, Komunistični zvodniki, so tudi goristi in vipavski ljudi ter krajevce skušali zaslediti s krinkami »osvobodilnega boja. Izkoristili so veliko ljubezen tega življa do naroda in zemlje za svoje cilje.

Zaradi tega je prišla preizkušnja, med vsemi dosedanjimi najhujša; takšna, kakršne ta niso doživeli v najgorenjših dneh. Rdeči krivniki so zavijali svoj bič nad zbežanim ljudstvom, ki je hotelo v življenje, pa so ga tirali v smrt.

Kri je tekla in okropila te kraje: Gorice, Tolmin, Sežalje, Cerklje in toliko drugih lepih val. Komunisti so — kakor povsod — proglasili svoje žrtve za izdajalce, da bi opravičili zločine. Ljudstvo pa je vedelo, da so padli najzvestejši, najboljši in najbolj čisti, taki, ki so bili polni ljubezni do naroda in zemlje v najhujših dneh, ko ni bilo rdečih »odreševalcev« še nikjer.

Vse to je kruto prizadelo primorska arca. Zato je bilo spoznanje še tem bolj grenko.

Primorsko ljudstvo ni moglo razumeti, da so »narodni osvoboditelji« čez noč postali najboljši prijatelji s svojimi cesarskimi izdajalci, morilec slovenskih rodoljubov, in je bilo razočarano. Njegovo dušo je presunilo globoko, in se je v obupu zdrnila. Ko so grobovi žrtve spleli krvavi venec, je kri dala pravo spoznanje in z njim tudi sardove novega življenja. Primorsko ljudstvo, je vrglo s sebe rdeči plašč.

Primorska je vstala. Ob prazniku pomladi slavi tudi svoje vstajenje, slavi zmago spoznanja o komunizmu.

Od Postojne, St. Petra, Vipave do Tolmina, Trsta in Gorice vataja novo življenje. Vstaja rod, ki je razvil pred sabo domobranksko zastavo; rod, ki hoče rešiti svoje ljudstvo, ki hoče živeti, ki hoče dvigniti primorske domove iz ruševin; ki hoče, da bodo slovenski otroci hodili v svoje šole; ki hočejo dočakati boljših dni.

Ta rod je vstal na Primorskem in prijel za puško, da brani svojo zemljo pred tujimi rdečimi nasilniki in uničevalci slovenskega naroda in njegovega imetja.

O tem nas prepričujejo slike, ki jih človek vidi na bežnem sprehodu po tej zemlji.

Na Goriškem že orjejo.